

ზურაბ კალატოზიშვილი

თეატრალური პიესები

ნიკოლოზ ბარათაშვილი

...

სადილი

...

ფარნავაზი და ქუჩი

თბილისი
2017

ლიტერატურული რედაქტორი
დამკაბადონებელი

მანანა ბალიაშვილი
ლია სულაქველიძე

© ზურაბ კალატოზიშვილი. 2017

ნიკოლოზ ბარათაშვილი

მონაწილეები:

ნიკოლოზ ბარათაშვილი – 22 წ.;

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – 53 წ. რუსეთის არმიის გენერალი;

სალომე ორბელიანი – 44 წ. ალ. ჭავჭავაძის მეუღლე;

ეკატერინე ჭავჭავაძე – 24 წ. ალ. ჭავჭავაძის შვილი;

ნინო ჭავჭავაძე – 27 წ. ალ. ჭავჭავაძის შვილი;

სოფია – 6 წ. ალ. ჭავჭავაძის შვილი;

ლევან დადიანი – 46 წ. სამეგრელოს მთავარი რუსეთის არმიის გენერალი;

მარტა – 40 წ. ლევან დადიანის მეუღლე;

დავით დადიანი – 26 წ. ლევან დადიანის შვილი. პოლკოვნიკი;

გრიგოლ ორბელიანი – 35 წ. რუსეთის არმიის კაპიტანი;

ლევან მელიქიშვილი – 22 წ. ნ. ბარათაშვილის მეგობარი;

ალექსანდრე სულხანიშვილი – 31 წ. ნ. ბარათაშვილის მეგობარი;

სახლის მმართველი;

- 7 ყარაჩოხელი;
 - 5 კინტო;
 - 7 ასაკოვანი ქალბატონი – ევროპულ და ქართულ კაბებში;
 - 7 ასაკოვანი მამაკაცი – ზოგი ჩოხაში, ზოგი – სამხედრო მუნდირში;
 - მეჯლისზე მოცეკვავე ახალგაზრდა მანდილოსნები – ზოგი ევროპულ და ზოგი ქართულ კაბაში;
 - მეჯლისზე მოცეკვავე ახალგაზრდა მამაკაცები – ზოგი ევროპულ ტანისამოსში, ზოგი სამხედრო ოფიცრის მუნდირში.
- (პიესის განვითარება იწყება – 1839 წ. ტფილისი)

I ნაწილი

ისმის დუდუკების მუსიკა „დილის საარი“. ფარდა იხსნება. ყარაჩოხელები ქეიფობენ ორთაჭალის ბაღში. სცენის მარჯვენა კუთხეში გაშლილია სახელდახელო სუფრა, დაბალ მაგიდაზე დევს რამდენიმე თაბახი, ორი დოქი და რამდენიმე ფიალა. სცენის უკანა ფარდა თბილისის ხედის ნახატი. სცენაზე ყარაჩოხელები ფეხზე დგანან ღვინის ფიალებით ხელში და ლექსს ამბობენ.

I ყარაჩოხელი – „ღვინოს თუ დაღევ, ძმაბიჭებში უნდა დალიო და ეს ცხოვრება ლამაზებში უნდა გალიო“.

II ყარაჩოხელი – „სჯობს, ფიალას ეფერო და, რომ მოკვდები ან დღეს, ან ხვალ, სამარისთვის სულერთია, ფხიზელი თუ მთვრალი ჩახვალ“.

III ყარაჩოხელი – „გინდ იცოცხლე ასი წელი, გინდ სამასი, გინდ ათასი, მაინც უნდა გამოცალო წუთისოფლად ყოფნის თასი; გინდა იყავ მეფეთ მეფე, გინდა ბაზრის გლახის მსგავსი, მაინც უნდა მიწად იქცე, დაგეგებათ ერთი ფასი“.

IV ყარაჩოხელი – „ჩვენს გარდა, ძმაო, ამ ხელადას არავინ დაცლის და სიცოცხლესაც ერთ ქეიფში არავინ გაცვლის; ის დროც დადგება, ეს მუხთალი წუთისოფელი ღვინის კი არა, წყლის დაღევას რომ აღარ გვაცლის“.

V ყარაჩოხელი –

„ლამაზებმა შემოაღონ შენი გულის კარი,
ღვინო შესვი, თორემ მალე შენც წაგიღებს ქარი“.

ყარაჩოხელთა შეძახილები – გაიხარეთ! თქვენ დაილოცეთ!
გაგიმარჯოთ!

I ყარაჩოხელი (ა. ხორავას მსგავსი ხმის ტემბრით) – ერთ ბრძენსა ჰკითხეს: – რატომ არიან ღარიბები უფრო ალალი ხალხი, ვიდრე მდიდრებიო. ბრძენს უთქვამს – აბა, ფანჯარაში გაიხედე, რასა ჰხედავო?

– ბავშვები თამაშობენო ეზოში, – უპასუხნია კაცსა.

– ახლა კი სარკეში ჩაიხედე, რას ხედავო?

– საკუთარ თავსაო.

– ხედავო! – უთქვამს ბრძენსა. – ფანჯარაც და სარკეც ორივე შუშისაგან მზადდება; საკმარისია მინას დაუმატო ცოტაოდენი ვერცხლი და უკვე მხოლოდ საკუთარ თავსა ხედავო! (სიცილით).

VI ყარაჩოხელი – ვააჰ! ეგ რა კარგად უთქვამს.

VII ყარაჩოხელი – ასეა! ამბობენ კაცმა ფული თუ იშოვა, მერე სხვებს უკვე ველარ ამჩნევსო.

I ყარაჩოხელი – (მარცხნივ გაიხედავს) აბა, ერთი კარგად გახედე. ფაეტონიდან რომ ბატონები გადმობრძანდნენ, ტატო არ არის მათ შორის?

III ყარაჩოხელი – რომელი ტატო?

II ყარაჩოხელი – ჩვენი სული და ხორცი, თავადიშვილი ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ტატოს რომ ეძახიან.

IV ყარაჩოხელი – კი, ჩვენი ტატოა (წინ გადგება), სხვა ბატონიშვილებთან ერთად ბრძანდება.

I ყარაჩოხელი – ტატოს სთხოვე ჩვენგან, რომ გვიკადრონ და მობრძანდნენ ბატონიშვილები ჩვენთან (IV ყარაჩოხელი გადის).

II ყარაჩოხელი – (სიტყვას დაადევნებს) უთხარი, პატივი დაგვდონ და თითო ჯამი მუკუხანით სუფრა დაგვილოცონ.

(სცენაზე შემოდიან ევროპულად ჩაცმული სამი ახალგაზრდა ყარაჩოხელთან ერთად.)

I ყარაჩოხელი – (ფეხზე წამოდგება, ხელებს გაშლის, ტატოს მიეგება) – თავადიშვილო, ჩვენო ტატო! მობრანდით თასი ღვინით დაილოცეთ! (ღიმილით)

VI ყარაჩოხელი – (დოქიდან ღვინოს ასხამს ფიალებში) – ზედაშე მუკუზანია, სატრფოს ცრემლივით მოცქერიალე.

VII ყარაჩოხელი – (ფიალები უჭირავს და ბატონიშვილებს გაუნვდის) ქვევრიდან სისხამ დილითაა ამოღებული და მერცხლების გუნდმა ჩამოგვიტანა დალოცვილი კახეთიდან.

ტატო (ღიმილით ჩამოართმევს ფიალას) – გამარჯობათ, ბატონებო, სასიამოვნო პოეტურ განწყობილობაზედ გხედავთ დღეს.

II ყარაჩოხელი – უქმე დღეა, ვისვენებთ და საქეიფოდ ორთაჭალის ბალებს მოვაშურეთ, ლექსი და მუზა კი თქვენს პოეტურ კალამს უფრო მონა-მორჩილობს, თავადო.

ტატო (გაიცინებს) – გაიცანით ჩემი ერთგული მეგობრები, ბატონები ლევან მელიქიშვილი და ალექსანდრე სულხანიშვილი.

(მელიქიშვილი და სულხანიშვილი ოდნავ თავს დაუკრავენ და მიესალმებიან) – გამარჯობათ, ბატონებო!

V ყარაჩოხელი – გამარჯვება თან გდევდეთ მუდამდღე.

ტატო – უფალმა ღმერთმა დაგილოცოთ მშრომელი კაცის მარჯვენა, თქვენითაა, რომ სულდგმულობს და ცოცხლობს ჩვენი ქვეყანა (მოსვამს).

VI ყარაჩოხელი – გაიხარე, თავადო (სხვებიც – გაიხარე! გაამოს!)

სულხანიშვილი და მელიქიშვილი (ფიალებს ასწევენ) თქვენს მარჯვენას გაუმარჯოს! გაუმარჯოს! (მოსვამენ და ფიალებს დაუბრუნებენ).

VII ყარაჩოხელი – იცოცხლეთ ბოტნებო! (სხვებიც ერთხმად – იცოცხლეთ! გაგიმარჯოთ!)

I ყარაჩოხელი – – რამ შეგანუხათ, თავადნო, რომ ორთაჭალის ბალებში მობრძანებულხართ, თუ სასეირნოდ ან მოსალხენად გაქვთ დრო, გვიკადრეთ და ჩვენს ქეიფს შემოუერთდით.

II ყარაჩოხელი – სუფრაზე მცირედი გვაქვს, მაგრამ გული გვაქვს დიდი და ნაღდი.

ტატო (მიმართავს I ყარაჩოხელს) – გმადლობ, ჩემო გიორგი. თავადი ალექსანდრე ჭაჭავაძის ოჯახი მობრძანდება აქ და ბრწყინვალე მანდილოსნებს უნდა შევხვდეთ. (ყარაჩოხელთა შეძახილები: – ოჰ, ოჰ!).

III ყარაჩოხელი – სამოთხის ტურფა მტრედები...

IV ყარაჩოხელი – მშვენიერნი ხოხობ-ვარდნი...

I ყარაჩოხელი (მიუბრუნდება ყარაჩოხელებს) ჰა, ჰა! კი ნუ გათავხედდებით! (შემდეგ ისევ ტატოს მიმართავს) – ტატო, შენს ლექსებს რაღაც ახლებური სურნელი მოსდევს, აი, ისეთი, სისხლს რომ აგიდულებს კაცს ძარღვებში. ნაგვიკითხე რამე შენი ლექსებიდან, გთხოვთ, თავადო.

II ყარაჩოხელი – ამაზე დიდი ნეტარება რაღა იქნება ჩვენთვის (სხვებიც – გთხოვთ! გთხოვთ, თავადო!)

მელიქიშვილი – ნაგვიკითხე, ნიკოლოზ, გთხოვთ.

სულხანიშვილი – დაგვატკბე შენი პოეზიით.

ტატო – კარგით, ბატონებო, ნება თქვენია.

„ჩემს ვარსკვლავს“

რად მრისხანებ, ჩემის ბედის ვარსკვლავო?
მაინც გეტრფი, თუმცა ხშირად მკლავო;
შეეთვისა სული შენსა მოღრუბლვას,
შეეჩვია გული სევდითა კრთოლვას!

ნუ გგონია, ბედსა მით დამიმწარებ,
რომ უეცრად ბუქით ნისლს მოიფარებ;
შენ არ იცი, რა სიამეს მომაგებ,
როს მიბჟუტვით ნისლით გამომინათებ.

რა სახითაც გინდა შენ მე მეჩვენო,
მაინც გიცნობ, მშვენიერის ცის მთენო;
ნათელი ხარ შენ ნათელის სულისა,
მალხინებელ დაბინდულის გულისა!

მოციმციმდი, მოდი, გამომედარე,
შენგან ბნელი გული გამომიდარე;
კვლავ ციური ცეცხლი გარმოისარე,
ნაპერნკალნი ეშხისა მომაყარე.

მელიქიშვილი (აღტაცებით) – ჩინებულია, ჩინებული!

სულხანიშვილი – მშვენიერი ლექსია, ნიკოლოზ, მშვენიერი.

III ყარაჩოხელი – ჩაინვა და ჩაიფერფლა გული და სული.

IV ყარაჩოხელი – ვააჰ, ეს რა სიტყვებია! გულის მურაზი აგემლება კაცსა.

სცენის მარცხენა კუთხეში გამოჩნდებიან ხუთი კინტო და სახლის მმართველი. მუსიკის ხმა წყდება.

სახლის მმართველი (მიმართავს კინტოებს) – აბა, ლამაზად გაანყვეთ ყველაფერი. მაგიდა და სკამები იქ დადგით პუშკინისა და გრიბოედოვის ტფილისში ჩამოსვლის დროს სადაც რომ სუფრა იშლებოდა ხოლმე (და ტროსტს სცენის შუაგულისაკენ გაიშვერს).

I კინტო – ამხელა ბალია, შე დალოცვილო, სხვაგან რა, ადგილი აღარ არის? სხვაგან გავშლით რალა?

სახლის მმართველი – გააკეთეთ რასაც გეუბნებით! იმ ადგილიდან კარგადა სჩანს ტფილისის მშვენიერი ხედი – (წკიპურტებით მტვერს მოიშორებს ევროპული კოსტიუმის სამხრეებიდან).

II კინტო – საზიანი! ის ადგილი დაკავებულია და რა ვქნათ? (ხელს ყარაჩოხელებისაკენ გაიშვერს).

სახლის მმართველი – როგორ თუ რა უნდა ქნათ? მიდით და გაყარეთ ის ხალხი.

III კინტო (დაცინვით) – ვააა! რა ადვილი სათქმელია – „მიდით და გაყარეთ“.

IV კინტო – უფროსო! ის ხალხი ყარაჩოხელები არიან.

სახლის მმართველი – ყარაჩოხელები არ ვიცი მე, მიდით და გამოათავისუფლეთ პუშკინისა და გრიბოედოვის ყოფილი ადგილი; აბა, სწრაფად, გაინძერით! (კინტოები ერთ-ერთს ხელს წაკრავენ და ყარაჩოხელებისაკენ მიაგდებენ).

V კინტო (მიმართავს ყარაჩოხელებს) – ბოდიში მამითხოვნია და, ეს ადგილი უნდა დაგვიცალოთ...

I ყარაჩოხელი – ვაჰ! დაგიცალოთ! ვითომდა, რათაო?

V კინტო – საზეინმა თქვა, პუშკინი და გრიბაედოვი მობრანდებიანო...

II ყარაჩოხელი (სიცილით) – ვინაო, ვინ მობრძანდებაო?

II კინტო (ხელს გაკრავს V კინტოს) ტუტუც! რაეხსა როშავ! (მიუბრუნდება ყარაჩოხელებს) – კნიაჟნები მობრძანდებიან, ჭავჭავაძისანი. ჩვენმა საზეინმა თქვა, აქედანა ქალაქი კარგადა სჩანსო და მათი მოსასვენებელი ადგილიც აქ მოანყვეთო.

III ყარაჩოხელი (დაცინვით) – თქვენი საზეინი ვინლა ჯანდაბაა?

II კინტო – როგორ თუ ჯანდაბა?

III კინტო – ჯანდაბა კი არა, „ვაშე ბლოლოროდიე დომო-უპრაველიაუში, პროშუ პოკორნი“, მამა! (თითს მალლა ასწევს).

IV ყარაჩოხელი – ვახ, ვახ, დომოუპრაველიაუში, თორემ ეგეც ბაგრატიონ-მუხრანსკი ან ხელმწიფის ჩინოვნიკი არ იყოს (სიცილით. ყარაჩოხელებიც გაიცინებენ).

კინტოები – ჰა, ჰაა!“ვაი! წამოიჭიმებიან.

V კინტო (დამუქრებით) – ყველაფერს ვეტყვი უფროსსა და ეხლავე გაჩვენებთ სეირსა, მამა, ისეთი შფოთი იცის, რომა...

V ყარაჩოხელი – ჰა! ჰააა! აბა, წყნარად იყავით.

VI ყარაჩოხელი – აი, ყურებზე ხახვიც არ დაგვაჭრას, რალა.

ტატო (წინ წადგება და კინტოებს ეტყვის სიცილით) – კარგით, კარგით. თქვენს უფროსს უთხარით, რომ თავად ნიკოლოზ ბარათაშვილს სურს თქვენთან საუბარი.

კინტოები (სახლის მმართველთან მიიღებენ და ყაყანით და ყვირილით ეუბნებიან) – ყარაჩოხელებმა ასე გვითხრეს, თქვენი ხაზეინი ვინ ჯანდაბააო! ყურებზე ხახვიც არ დაგვაჭრასო!

სახლის მმართველი – რაო? ჯანდაბაო? ხახვიო? როგორ გაბედეს!

კინტოები – ჰო, ჰო, ჯანდაბაო.

I კინტო – კიდეც, თავად ნიკოლოზ ბარათაშვილს სურს თქვენთან საუბარი.

სახლის მმართველი – მაქედან დაგეწყით, თქვე ბრიყვებო (და გაემართება სცენის ცენტრისაკენ, სადაც ტატო, მელიქიშვილი და სულხანიშვილი გადაინაცვლებენ).

სახლის მმართველი (ქუდს მოიხდის, თავის დაკვრით მიესალმება) – ბატონებო! თავადი ჭავჭავაძის სასახლის დომამაიორი. (მაიორდომო)

ტატო (ლიმილით) – გამარჯობათ, პატივი გვაქვს და ჩვენც სწორედ ჭავჭავაძის სახლეულის მობრძანებას ველოდებით, შეგიძლიათ მოანყოთ აქაურობა. (სახლის მმართველი თავს დაუკრავს და კინტოებისაკენ გაემართება, თან ხელით ანიშნებს გაანყვეთ ადგილიო და მათთან ერთად გადის სცენიდან.)

მელიქიშვილი – რატომაა, რომ ამხელა განსხვავებაა ყარაჩოხელებსა და კინტოებს შორის?

სულხანიშვილი – ამ კითხვას თვით ყარაჩოხელებმა უპასუხონ.

ტატო (ლიმილით მიმართავს ყარაჩოხელებს) – საინტერესო შეკითხვაა, ბატონებო.

II ყარაჩოხელი – სხვაობა? ოო! სხვაობა დიდია. ყარაჩოხელს სამართლიანი, კაცური კაცის სახელი აქვს ამ ქვეყანაზე. მის სიტყვას ყოველთვის ფასი აქვს. არასოდეს ტყუილს არ იტყვის. მეგობარს ყოველთვის მხარში უდგას და არ უმტყუნებს. მხოლოდ თავისი მარჯვენის შრომით ცხოვრობს და ირჩენს თავს. გაჭირვებულსა და ობოლს კი დახმარების ხელს გაუწვდის.

ამ დროს კულისებიდან ისევ შემოვლენ კინტოები სახლის მმართველთან ერთად და სცენის ბოლოში გამნკრივდებიან, ზოგს კალათები უჭირავთ, ზოგს თეთრი ტილოთი მოჩარდახებული-გადაფარებული პატარა სკამი – ტაბურეტები ილღიებში, ერთ კინტოს თავზე შეუდგამს პატარა მრგვალი მაგიდა, რომელსაც ორივე ხელით ჩასჭიდებია.

III ყარაჩოხელი (ხელს გაიშვერს კინტოებისაკენ და სიცილით ამბობს) – ნახეთ ერთი, რასა ჰგვანან. კინტოს, ვერ გაიგებ, რა ჯურისა და რა ჯიშის ხალხია. მატყუარა, ქლესა და მშიშარაა. ალებ-მიცემობით, მოტყუებითა და მოპარვით ირჩენენ თავს. უნინ, ადრე ქურდობაზე და მოპარვაზე ხელს აჭრიდნენ კაცს! ამაზე მეტი სირცხვილი ჩვენში არ არსებობდა. ეხლა კი ესენი მაიმუნობითა და გაიძვერობით ირჩენენ თავს.

კინტოების წამოძახილები – ვაი! ეს რეებსა ამბობენ ჩვენზე! ვაა, კაცო!

III და IV ყარაჩოხელი – ჰა! ჰაა! აბა, თქვენი ხმა არ გავიგოთ!

I ყარაჩოხელი – კარგით, კარგით, ბიჭებო, ისედაც ცოდონი არიან ეგენი, რომ ამ ქვეყანას კინტოებად და ტაკიმასხარებად მოევილინენ. ეგენიც ადამიანები არიან (გასძახებს კინტოებს) დადგით ეგ ყველაფერი და მოდით აქეთ, აფსუსია გაფუჭება, ერთი ეს თაბახები აიღეთ და ხორცი გაინანილეთ, თორემ ლანდი გაგდით ფერდებში.

კინტოები იქვე, კუთხის ბოლოში, ისევ დადგამენ ყველაფერს და სუფრისაკენ გაიწევენ, მეხუთე კინტო კი თავზე მაგიდაშედგმული წამოვა ყარაჩოხელებიაკენ. ყარაჩოხელები სიცილს დაინყებენ.

VI ყარაჩოხელი (ხელს გაშლის სიცილით) – – ეს ვინა ყოფილა, ვაა...

VII ყარაჩოხელი (სიცილით) – დადგი მაგიდა, შე ბემურაზო... (კინტოები სუფრასთან მივლენ და თაბახს აიღებენ. დოქზე მიაწინებებს ერთ-ერთი კინტო. ყარაჩოხელიც ხელით აწინებებს წაიღეო).

I ყარაჩოხელი – ჩემო ტატო, გოგირდის აბანოებში მივდივართ ეხლა და თქვენც ხომ არ წამობრძანდებით?! ხვალ ისევ შრომა გველის და ჯანი უნდა გავიკაყოთ!

ტატო – არა, არა, გიორგი, თავად ალექსანდრეს ქალბატონებს უნდა დაველოდოთ. შეთანხმებულები ვართ.

I ყარაჩოხელი – კარგი, აბა, ჩემო ტატო, შენი საქმისა შენ იცი (ისმის მუსიკა ბალდადური. ყარაჩოხელები ბალდადებს გაშლიან და ნელ-ნელა ცეკვით სცენაზე ნახევარმთავარესავით გაიშლებიან).

II ყარაჩოხელი – აბა, წასვლისას ერთი თქვენი კინტაური დაგვანახეთ (შესძახებს)

III ყარაჩოხელი – აბა, წავიდაა! შენ დაუკარ! (ისმის კინტაურის მუსიკა. სცენის შუაში კინტოები ცეკვავენ კინტაურს თავზე ბოთლის შედგმითა და ბალდადიდან ჩიქის ალებით).

IV ყარაჩოხელი (ცეკვის დამთავრების შემდეგ) – აბა, წავედით აბანოში!

I ყარაჩოხელი (მიმართავს VII ყარაჩოხელს) – გოგლა! შენს გახარებას, ერთი დაწინაურდი და მექისე ჰასანას უთხარი შეამზადოს იქაურობა. გადაეცი, ყარაჩოხელები კაი გუნებაზე, კარგ ხასიათზე არიან, გოგირდის აბანოში მოდიან და ერთი შენებურად კარგი მაგარი შეზელვა უნდათო.

II ყარაჩოხელი (მიაძახებს) – უთხარი, ბატკანი და ტიკი ღვინო ჩვენზეა.

I ყარაჩოხელი (ხელის აწევით) – მშვიდობით, ბატონებო, მშვიდობით! (ყარაჩოხელები წამოიწყებენ სიმღერას „ორთავ თვალის სინათლევე, რაზედ მოგინყენია“ და ზოგიერთი ერთმანეთის მხარზე ხელდადებულნი სცენიდან გადიან).

ტატო – მშვიდობით, მშვიდობით, ცოტას ჩვენც გამოგაცილებთ. ქალბატონებს ბალის შემოსასვლელში დავხვდებით.

გადიან სცენიდან ყარაჩოხელებთან ერთად. სცენაზე რჩებიან კინტოები და სახლის მმართველი.

სახლის მმართველი – ჰაიტ! თქვე უსაქმურებო. გამიმართეს აქ ტამ-ფანდური. გაანყვეთ სწრაფად ყველაფერი, სადაცაა კნენები მობრძანდებიან.

კინტოები სცენის შუაში მაგიდას დადგამენ და თეთრ გადასაფარებელს გადააფარებენ. მაგიდაზე დადგამენ ერთ თაბახს ხილით, რამდენიმე სასმისს და ორ პატარა გრაფინს გამაგრებელი ფერადი სასმელით. მაგიდას გარშემო თეთრი ტილოთი მოჩარდახებულ პატარა ტაბურეტებს შემოუნყოფენ. კინტოები თან საუბრობენ.

III კინტო – ამბობენ, ახალგაზრდა კნიაზსა, ბარათაშვილსა, ჩვენი კნენის ეკატერინეს გულის მურაზი აქვსო, მამა.

II კინტო – გულის მურაზიო? ვააჰ! ვააჰ!

V კინტო – პუშკინი და გრიბაედოვი ვინლა არიან?

I კინტო – ჩუუ! დაბალ ხმაზე, ხაზინმა არ გაგვიგოს. ეგენი ისინი არიან, ლექსებსა რომ სწერდნენ, აი, რომ სთხზამდნენ რა.

III კინტო – ლექსებსა? მერე რაა. ლექსებსა მეცა ვთხზამ; აი, მაგალითად: „ავაგდე კოჭი...“

I კინტო – ჰა, ჰა! ეგეთები არ იყოს, ვააი! არ გამაბრაზო, თორემ შემოგიარე მაგ სიფთაზე. მასეთ ლექსებსა კი არა, შე ბრიყვო, შენა, ისეთ ლექსებსა სწერდნენ ეგენი, ისეთ ლექსებსა, რომა რუსთა მეფეს რომ წაუკითხავს, გამწყრალა მათზე; ისინი პეტერბურლიდან მოუშორებია და ტფილისში გადმოაგზავნინა, მამა! ჩუმად იმასაც ამბობენ, მერე მოაკვლევინა კიდევცაო.

II კინტო – ვააა! კაი, კაცო, ისეთი რა დაწერეს მაგ მამაცხონებულებმა. მეტეხის ციხეში ჩაესვათ მერე, რაღასა ჰკლამდნენ, კაცო.

სახლის მმართველი – თქვენა რეებსა რომავთ! „პრეკრატიტ რაზგავორჩიკი“. ხმა არ გავიგო თქვენი! ხმა, კრინტი!!!

IV კინტო – კნენები როდის მობრძანდებიან?

სახლის მმართველი – „კაკ ტოლკა, ტაკ სრაზუ“, თვალი გეჭიროთ ყველაფერზე; ბუზმა და პეპელამაც კი არ უნდა გადმოიფრინოს აქეთ!

V კინტო – პეპლებსა ვდიოთ, უფროსო?

სახლის მმართველი – „ბალვან! მალჩატ!“ ხმა არ ამოიღოთ! დამუნჯდით!

III კინტო – მუნჯები ვართ, უფროსო, მუნჯები, ხმას არ ამოვიღებთ.

სახლის მმართველი – გაისწორეთ ყველაფერი, ერთად დადექით, დამენახეთ (კინტოები ერთმანეთის გვერდით გამწკრივდებიან. მეხუთე კინტოს ორი მოპარული ვაშლი აქეთ-იქით უბეში დაუმაღლავს. სახლის მმართველი მიაჩერდება კინტოს ათქვირებულ მკერდს. ტროსტით გულსაბნევ ხალათს გადაუნევს, ჯერ ერთ ვაშლს ამოიღებს, შემდეგ მეორეს და იყვირებს) – „შტოზა ბეზობრაზიე“. დავბრუნდებით სახლში და დიდ მარხვას მოგიწყობ, შე ვაშლიპარია (თან ტროსტს დაჰკრავს თავში მეხუთე კინტოს). – გაეთრიეთ იქით სუყველა, კუთხეში დადექით და მაგიდასთან მიახლოვებული არ დაგინახოთ (კინტოები სცენის მარჯვენა კუთხისაკენ გაიქცევიან და თავიანთ კალათებთან დადგებიან). – „მერზავცი“ (მიაყვირებს კინტოებს და ხელში დაჭერილ ვაშლებს ცხვირთან მიიტანს ნელ-ნელა დასაყნოსად. უცებ დამანჭული სახით და ამრეზილი ტუჩებით თავს უკან გასწევს სახლის მმართველი და მეხუთე კინტოს გასძახებს), – შე უპატრონო, მოპარულ თევზსაც უბეში ინახავ? ლოგინში ცოლთან როგორ წვეები მერე ასეთი აყროლებული?

V კინტო – ცოლი არ მყავს ჯერ, ბელელში მძინავს, სხვენში.

სახლის მმართველი – სწორედ ბელელშია შენი ადგილი, მაგ სუნით თავგებს დანამღავ და დააფრთხო.

(ფრთხილად მაგიდას მიუახლოვდება, ვაშლებს დააორთქლებს სუფრის კუთხის ნაჭერით ვაშლებს გადაუსმევს, გააპრიანებს მზეზე გახედავს ვაშლებს, გაბრაზებით შეხედავს ისევ კინტოს და წამოიძახებს – „ვარვარ“, შემდეგ კი დიდი რუდუნებით ვაშლებს ხონჩაზე დაანყობს.

ისმის ქალებისა და მამაკაცთა სიცილის ხმა, სახლის მმართველი ნელში გაიმართება და მიეგებება სტუმრებს. სცენაზე შემოდიან სოფიო, ეკატერინე, ნინო და სალომე. მათ აქეთ-იქიდან ამოსდგომიან ტატო და მისი მეგობრები).

სახლის მმართველი (თავის დაკვრით) – მობრძანდით (ხელით ანიშნებს).

სალომე – რა მშვენიერი საღამოა. დიდად მოხარულები ვართ, რომ მიიღეთ ჩვენი მოწვევა და დღეს აქ მობრძანდით, ბატონებო.

(მანდილოსნები სკამებზე განთავსდებიან).

ტატო – რას ბრძანებთ, ქალბატონო, პირიქით, მოხარულები ჩვენ გახლავართ, რომ პატივი დაგვდეთ და უფლება მოგვეცით, რათა თანხლება გაგინიოთ. (საზაფხულო პატარა ქოლგებს ჩამოართმევს სალომეს და ნინოს და სახლის მმართველს გადასცემს).

ნინო – მართლაც მოხარულნი ვართ თქვენის ხილვით, ჩვენო ძვირფასო მეგობრებო (მუქი ფერის ევროპულ კაბას შეისწორებს დაჯდომისას).

მელიქიშვილი – პატივისცემა და სიამოვნება ჩვენია, ქალბატონებო, რომ ნება გვიბოძეთ და შემოგიერთდით (ოდნავ თავის დაკვრით). თავადი ალექსანდრე ხომ კარგად ბრძანდება?

სალომე – ალექსანდრე, მისი აღმატებულება მეფისნაცვალთან, გოლოვინთან ბრძანდება თათბირზე; ამ ბოლო დროს სულ მოუცლელია ჩემი მეუღლე.

სულხანიშვილი – ამჟამად რუსეთისა და თურქეთის იმპერიებს შორის რთული, დაძაბული ვითარებაა და, რა თქმა უნდა, ქალბატონო, დიდად დაკავებული იქნება ბატონი ალექსანდრე.

ნინო – ეჰ, როდის მოიცლის მამა; ტფილისში აუტანელი სიცხეები დადგა და ჯერჯერობით ვერა და ვერ მოვახერხეთ, რომ წინანდალს გადავიდეთ საზაფხულოდ.

ეკატერინე – სიცხის გამო სასახლეში გაჩერება შეუძლებელია და ოდნავ რომ სული მოვითქვათ, აქაურობას მოვაკითხეთ (ხელებიდან თეთრი ფერის ხელთათმანებს გაიძრობს, ხონჩიდან წყვილ ბალს აიღებს და სიცილით სოფიას საყურეებად დაკიდებს) – რა მშვენიერია! (ყველა გაიცინებს).

სალომე (მელიქიშვილს) – თავადო ლევან, ძალზედ უჩვეულოდ გამოიყურებით ევროპულ ტანისამოსში, დიდი ხანია ასე ჩაცმული არ გვინახიხართ.

მელიქიშვილი – მართალი ბრძანდებით, ქალბატონო, ორი კვირით ვარ მხოლოდ ტფილისში შვებულებით ჩამოსული და აქაურმა სიცხემ სამხედრო მუნდირი და ჩექმა, სამოქალაქო გრილი სამოსელით შემიცვალა, სიმართლე გითხრათ, გადავეჩვიე და ცოტა უხერხულადაც კი ვგრძნობ თავს, მაგრამ ჩემს ბავშვობის მეგობრებთან, ტატოსთან და ალექსანდრესთან ერთად ასე ვისურვე თქვენთან შეხვედრა.

სალომე (ღიმილით) – ძალიან კარგი. თქვენ რას მეტყვით ახალს, ჩემო ტატო, თქვენს მომავალზე რას ფიქრობთ, თითქოსდა, სამსახურის გამოცვლაზე ფიქრობდით, ასე მაქვს მე გაგებულები.

ტატო – ოჰ! ტფილისის უზენაესი სასამართლოს კანცელარიაში, უბრალო მოხელედ მუშაობაზე მოსაბეზრებელი და ამაზრზენი, მე მგონი, სხვა სამსახური არ არსებობს. თვალნათლივ როდესაც ხედავ სასამართლოს კორუმპირებულ რუს ჩინოვნიკთა გულგრილ ბიუროკრაციას, რომლებიც შენი ქვეყნის ინტერესების საზიანოდ მოქმედებენ. ნამდვილად სხვა სამსახურის გამოცვლა მინდა, თორემ კანცელარიაში სული მეხუთება, გაუსაძლისია იქ ყოფნა და მუშაობა.

მელიქიშვილი (ღიმილით) – ქართველ თავად-აზნაურთა საზოგადოების დაყინებული თხოვნის შედეგად, ტატოს მე ვთავაზობ სამსახურს; ნახჭევანის მაზრაში ჩემთან იქნება მაზრის უფროსის მოადგილის თანამდებობაზე, მაგრამ ყოყმანობს, იქნებ ისევ ჯერ ტფილისში ვიმოგო რაიმე სხვა სამსახურიო, ვერ ელევა აქაურობას.

ტატო – (მონყენით) – ეჰ, ასეა. ჩემი მოშორება უნდათ თბილისიდან.

ეკატერინე – ტატო, მერედა, როგორ მოგიხდებოდა იარაღ-ასხმული სამხედრო მუნდირი (სიცილით). გახსოვს, რამდენიმე წლის წინ, იმპერატორი ნიკოლოზ I როდესაც საქართველოში იყო ჩამოსული; შენ მას დაჰყვებოდი ცხენზე შემართული ჩოხა-ახალუხში გამონყობილი ქართველთა ამაღასთან ერთად. როდესაც შენი თავი იმპერატორს წარუდგინეს და უთხრეს, ამასაც თქვენსავით ნიკოლოზი ჰქვიაო, როგორ გითხრა მაშინ იმპერატორმა – „შენ ჩემი ორდინარეცი ხარო“.

პეტერბურგში ყოფნისას მე იქ მიამბეს, რომ საქართველოდან რუსეთში დაბრუნებულ იმპერატორს იმდენად მოსწონებია ქართველი არისტოკრატების მიღება, რომ ნიკოლოზი თურმე აღფრთოვანებითა და გაკვირვებით ამბობდა: – საქართველოში ისეთი მიღება მომიწყვეს, როგორსაც მხოლოდ მოსკოვში მიწყობენო.

ტატო – სჯობდა, იმპერატორი სულ არ ჩამოსულიყო საქართველოში; მაშინ გამიუბედურეს ჩემი ახლო ნათესავი და სულიერი და, მაიკო ორბელიანი, რომელიც იმ დროს მხოლოდ 19 წლისა იყო.

მელიქიშვილი – არ გინდა, ტატო, გთხოვ, ამ თემაზე ნუ ვილაპარაკებთ. მეც უდიდესი ტკივილი მივიღე ჩემი სატრფოს გაუბედურებით. იმ დროს მე ნახჭევანში ვიმყოფებოდი და იქ შევიტყვევე გულდასამძიმებელი ამბავი.

ტატო – ბოდიშს მოვითხოვ შენთან, ჩემო ლევან, და სათქმელი უნდა ვთქვა, თორემ ერთ დღეს, ალბათ, დარდი და ბოლმა დამახრჩობს.

ნინო – სოფია, საყვარელო, საქანელაზე იქანავე, ოღონდ, ღვთის გულისათვის, გთხოვ, ფრთხილად იყავი.

(სალომე სახლის მმართველს ანიშნებს, ბავშვი გაიყვანეო).

სახლის მმართველი – დიდი ყურადღებით მოვეპყრობით ქალბატონო (სოფიას კინტოებისაკენ წაიყვანს).

სოფია (მღერის) – საქანელაზე მივდივართ...

(სოფია კინტოებთან ერთად სცენიდან გავა. სახლის მმართველი სცენის ბოლოში განთავსდება, რომ სოფიას თვალი ადევნოს).

სალომე – მოგეხსენებათ, რომ მე ამ გულმოსაკლავი ამბავის დიდი წინააღმდეგი ვიყავი. როდესაც მე ეს ამბავი შევიტყვე, უკვე ძალიან გვიანი იყო. აქ ყველა შინაურები ვართ და სრული სიმართლე უნდა ითქვას. თქვენ ყველამ კარგად უნციო, რომ სწორედ იმპერატორმა ნიკოლოზ I-მა დასაჯა 1832 წლის აჯანყებულები. მაშინდელი საქართველოს საუკეთესო შვილები და ღირსეული საზოგადოება, სუყველა ერთად საქართველოდან გადასახლებულნი იყვნენ, მათ შორის, ჩემი მეუღლეც.

1837 წელს, იმპერატორის საქართველოში ჩამოსვლისას, მას მაშინდელმა თავად-აზნაურებმა გრანდიოზული დახვედრა მოუწყეს.

ჩამოსვლის მეოთხე დღეს ნიკოლოზ I-ს დიდი მეჯლისი გაუმართეს, სადაც თავმოყრილი იყო ქართველი არისტოკრატიული საზოგადოების უმაღლესი წარმომადგენლობა. მათ შორის, მანდილოსნები, რომლებიც თავიანთი სილამაზით ბრწყინავდნენ.

მეჯლისზე ურცხვ ნიკოლოზს სამი ქალი მოეწონა; ჩემი დაქვრივებული ნინო, გრაფი სიმონოვიჩის ასული და მაიკო ორბელიანი.

ჩვენ მალევე გავერიდეთ მეჯლისს. იმპერატორისაგან ძლიერ დაშინებული იყო მაშინდელი თავადაზნაურობა. ისინი ის ძლიერი ადამიანები არ იყვნენ, რომლებსაც სამშობლოსათვის უძგერდათ გული. ძლიერი და ჭეშმარიტი ქართველი მამულიშვილები გადასახლებულები იყვნენ. დარჩენილი და გადარჩენილები კი საკუთარ ინტერესებზე ფიქრობდნენ, მათ მხოლოდ ჩინ-მედლებზე

და მაღალ თანამდებობებზე ეჭირათ თვალი.

ულამაზესი, მაგრამ უმამოდ დარჩენილი და დაუცველი, ყველასგან განწირული 19 წლის მაიკო ორბელიანი, უღირსმა ქართველებმა იმპერატორს საძინებელში მიჰგვარეს მეფლისის დასრულების შემდეგ.

იმპერატორი შემდეგ წავიდა, მაიკო კი სამუდამოდ შეურაცხყოფილი დარჩა.

(მელიქიშვილი მწარედ ამოიოხრებს).

სალომე – რა იყო ეს? – ადამიანების უღირსი საქციელი, თუ ქართველი ქალის თავგანწირვა ერისა და ქვეყნის საკეთილდღეოდ, რომელიც მზად იყო დაეცვა სამშობლოს ინტერესები? – ალბათ, ორივე.

ნინო (მონყენით და ცხვირსახოცით ცრემლს შეიშრობს) – ეჰ, ჩემო მაიკო, შენი თავგანწირვა უშედეგო აღმოჩნდა.

ეკატერინე – დიდად სამწუხაროა, რომ დღესდღეობით მანდილოსნებს არ ეკუთვნით თავიანთი ბედ-იღბლის მართვა და ქვეყნის ინტერესებზეა დამოკიდებული მათი ცხოვრება.

სალომე (ხელს დაადებს ეკატერინეს ხელზე) – საკმარისია; კმარა ამ თემაზე საუბარი. თქვენ რას ფიქრობთ თქვენს მომავალზე, ბატონო ალექსანდრე? (სულხანიშვილს შეხედავს).

სულხანიშვილი – მე მცირედითაც დავკმაყოფილდები.

სალომე – ნუთუ ამბიციები არა გაქვთ, რომ იმპერატორის სამსახურში ჩადგეთ და დიდი სამხედრო კარიერა გაიკეთოთ, ჯერ ძალიან ახალგაზრდა ბრძანდებით, ენერგიით სავსე და მომავალში თქვენთვის გენერლის ჩინის მიღწევა რუსეთის ხელმწიფის ჯარში დიდად რთული საქმე არ უნდა იყოს.

სულხანიშვილი – ალექსანდრე მაკედონელის საფლავზე ასეთი ეპითაფია ყოფილა: „ეს საფლავი საკმარისი აღმოჩნდა მისთვის, ვისაც არ ყოფნიდა მთელი სამყარო“.

სალომე – ესეც მართალია, რა გაეწყობა.

სულხანიშვილი – ჩემი ერისათვის სამსახურის განწევა, მე ვფიქრობ, სხვანაირადაც არის შესაძლებელი. მე, როგორც მთარგმნელი, კალიგრაფი და ლიტერატორი, ვფიქრობ, რომ ქართველი ერის ლეთარგიული ძილის მდგომარეობიდან გამოყვანა შესაძლებელია მნიგნობრობითა და განათლებით, მთელი ერის განსწავლულობით, რადგანაც მე მიმაჩნია, რომ სრულიადაც არ

არის საკმარისი ქვეყნისათვის და ერისათვის, წარჩინებული არისტოკრატისა და ელიტის სამსახურებრივი მოვალეობის მაღალი კარიერისტული ჩინების მიღწევა მისი უდიდებულესობის საიმპერატორო ფარში.

ქალბატონებო, იმედია, არ მიწყენთ ჩემი შეხედულების გაზიარებას თქვენდამი მოვალეობის შესახებ, თუ როგორი სამსახური საჭირო საკუთარი ერისა და ქვეყნის წინაშე.

სალომე – არა, არა, რას ბრძანებთ! ფრიად საინტერესო აზრს მოგვახსენებთ.

(სცენაზე სოფია შემოირბენს და მაგიდისაკენ გაეშურება. უკან სახლის მმართველი მოჰყვება).

სოფია – ნახეთ, რა ლამაზი საყურეები მაქვს. ნინო, შეხედე ჩემს წითელ საყურეებს.

ნინო (გაიღიმებს) – კი, ძალიან გშვენივს საყურეები (შემდეგ ტატოს მიმართავს) ტატო, გთხოვთ, წაგვიკითხე რაიმე ლექსი შენი პოეზიიდან.

ტატო – ღვთის გულისათვის, ნუ განმირისხდებით, ცოტა თამამი ლექსი გამახსენა პატარა სოფიას საყურემ. თუ ნებას დამრთავთ...

ეკატერინე – ტატო, ჩვენ ბავშვობისდროინდელი ერთული მეგობრები ვართ. ყველას გულწრფელად გვიყვარხართ, ნუ მოგერიდებათ, წაგვიკითხეთ ლექსი, გთხოვთ.

ტატო (შეხედავს სალომეს) – ნებას მრთავთ?

სალომე (თბილად და ტკბილად) – რა თქმა უნდა, ჩემო ტატო, გთხოვთ! (გაიღიმებს).

ტატო (შეხედავს ეკატერინეს) –

„საყურე“

ვითა პეპელა

არხევს ნელ-ნელა

სპეტაკს შროშანას, ლამაზად ახრილს,

ასე საყურე,

უცხო საყურე,

ეთამაშება თავისსა აჩრდილს.

ნეტავი იმას,

ვინც თავის სუნთქვას
შენსა ჩრდილშია მოიბრუნებდეს!
შენის შერხევით,
სიო-მობერვით
გულისა სიცხეს განიგრილებდეს!“
ჰოა, საყურეო,
გრძნებით ამრევო,
ვინ ბაგე შენს ქვეშ დაიტკბარუნოს?
მუნ უკვდავების
შარბათი ვინ სვის?
ვინ სული თვისი ზედ დაგაკონოს?

(*ლექსის კითხვისას ფონად ისმის შოპენის ნოქტიურნი, №2, op. 27*).

ეკატერინე (ლექსის კითხვისას თავს დახრის. კითხვის დამთავრებისას მარაოს გაინიავენს და ხმადაბლა წარმოთქვამს) – აჰ!

სულხანიშვილი – ქართულ პოეზიაში ცოტაა ასეთი მარგალიტები.

სალომე (გაიღიმებს) – იშვიათი ლექსია; არაჩვეულებრივი (გადახედავს ეკატერინეს).

სოფია – ჩემი ბლის საყურეებიც ტკბილია. (ყველა გაიცინებს) – ძია ტატო, კიდევ წაგვიკითხეთ ლექსი, გთხოვთ.

ნინო – გთხოვთ, გთხოვთ (ეკატერინეს შეხედავს).

ტატო (მრავლისმეტყველად სალომეს შეხედავს) – უფლებას მაძლევთ?

სალომე (ღიმილით თავს დაუკრავს და მსუბუქად ხელს მოუსმევს მხარზე, ოდნავ დარცხვენით ეკატერინეს).

ტატო – „თავადის ჭავჭავაძის ასულს ეკატერინას“

ხმით მშვენიერით,
ტკბილის სიმღერით
ჰაეროვანო, სულს ელხინები;
თვალთ არონინებ,
გულს დაანყლულებ
და ღიმილითა ესალბუნები!

სადაც ხარ, იმ არეს
მოჰფენ სიამეს, –
უშენოდ მოსცდეს მხიარულება!
შენის ენითა,
სავსე ლხენითა,
ვინ არა იგრძნოს გულკეთილობა!

მახსოვს სიამით,
ოდეს ტკბილის ხმით
ვარდსა და ბულბულს მოელხინარე,
პირმცინარითა,
სინარნარითა,
მგოსნის ყარიბს გულს ესხვიმფენარე!

(ლექსის კითხვისას ფონად ისმის შოპენის ვალსი №1 op. 64).

ეკატერინე (სიცილით ყველას მიმართავს) – ნამდვილად ასე წარმოგიდგენივართ?

სალომე (ლიმილით) – ოჰ, ოჰ! ჟრუანტელის მომგვრელი ლექსია, ჩემო ტატო, ძალზედ თამამი და გაბედული, მაგრამ ემოციათა თავდაჭერილობა და მეტი სიფრთხილე გმართებთ, (მარაოს დაუქნევს ტატოს სიცილით) – მეტი სიფრთხილეა საჭირო.

კარგით, ბატონებო, ჩვენი ნასვლის დროა, გმადლობთ, რომ გვასიამოვნეთ და თანხლება გაგვინიეთ.

ნინო – მშვენიერი საღმარო იყო, ძალზედ პოეტური და ამაღლებული.

ეკატერინე – კვლავ გვეწვეით, გიხილავთ, იმედია.

მელიქიშვილი – რას ბრძანებთ, პირიქით.

ტატო – უღრმესი მადლობა.

სულხანიშვილი – გმადლობთ მოწვევისათვის.

სალომე – მომავალ კვირა დღეს სასახლეში დიდი წვეულება გვაქვს. გთხოვთ, აუცილებლად მობრძანდეთ და გვეწვიოთ, გელით. (ფეხზე ადგებიან ქალები).

მელიქიშვილი – სიამოვნებით გეახლებით.

ტატო – დიდად გმადლობთ მოწვევისათვის.

სულხანიშვილი – დიდი პატივია ჩვენთვის.

ფარდა

II ნაწილი

(ჭავჭავაძეების სასახლის სამეფლისო დარბაზი. ბაღეტიცის სცენის მსგავსად რაც შეიძლება დიდი სივრცე. სცენის სიღრმეში კიდია ბოლოში შეკრული სხვადასხვა ფერის ფარდები. ფარდებთან ახლოს დგას ტილოთი მოჩარდახებული 7 პატარა ტაბურეტი, ერთმანეთისაგან საკმაოდ დაშორებულები ნახევარმთვარის ფორმით. ისმის მუსიკა – შოპენის სამხედრო პოლონეზი №1, op. 40, საორკესტრო ვარიანტი. რამდენიმე ტაქტის შემდეგ აინევა ფარდა. სცენაზე მიმდინარეობს ევროპული ცეკვა. მოცეკვავე ქალები ევროპულად არიან ჩაცმულები. მოცეკვავე მამაკაცები ზოგი სამხედრო მუნდირშია გამოწყობილი ხმლის გარეშე, ზოგიერთიც ევროპული ტანისამოსით არიან შემოსილნი. სკამებზე სხედან ასაკოვანი მანდილოსნები, ზოგიერთი ხელში მარაოებით. მანდილოსნებს ოდნავ უკან და მარცხენა მხარეს უდგანან ასაკოვანი არისტოკრატი მამაკაცები, ზოგიერთი სამხედრო მუნდირში ჩინ-მედლებით და ზოგიც ევროპული სამოსელით ჩაცმულ-გამოწყობილნი. სასურველია, სცენაზე მყოფი ხალხის უმრავლესობას – ქალებსაც და კაცებსაც ჰქონდეთ თეთრი ხელთათმანები. გარშემო მდგომ რამდენიმე ქალს შეიძლება ეცვას ქართული კაბა. ცეკვა შეიძლება 3 ან 5 წუთამდე გაგრძელდეს. ცეკვის დასრულების შემდეგ, ვინც არ ცეკვავდა, მცირედ აპლოდისმენტებს გაიღებენ).

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – ქალბატონებო და ბატონებო! ძვირფასო საზოგადოებავ! უღრმესი მადლობა მინდა გამოვთქვა ჩემი ოჯახის ესოდენ დაფასებისათვის და აქ, ჩემს სახლში მობრძანებისათვის.

I ასაკოვანი ქალი – ძვირფასო ალექსანდრე, თავადი ჭავჭავაძის ოჯახში სტუმრობა ყოველთვის დიდი პატივია ყოველი ჩვენგანისთვის (ნამდვილად, ნამდვილად, თავადო, – დაეთანხმებიან ზოგიერთები).

II ასაკოვანი ქალი – ბატონ ალექსანდრეს, როგორც ყოველთვის, ალბათ რაიმე მნიშვნელოვანი და ძალზედ საინტერესო სიუჟეტის უნდა ჰქონდეს დღეს ჩვენთვის მომზადებული, რადგანაც ასეთი საზოგადოება გვისტუმრა.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე (სიცილით) – ნამდვილად რომ ასე გახლავთ; მაგრამ სიუჟეტის შესახებ მოგვიანებით მოგახსენებთ. ამჟამად კი მთელი სულითა და გულით მინდა მივულოცო იმ ადამიანებს, ჩვენი ერის იმ სახელოვან მამულიშვილებს, რომლებიც მისმა უდიდებულესობა იმპერატორმა, შეწყალების სიგელით გაათავისუფლა და ისინი რუსეთში გადასახლებიდან, სამშობლოში და სახლებში დაბრუნდნენ! (აპლოდისმენტები).

I ასაკოვანი მამაკაცი – რა თქმა უნდა, გაათავისუფლებდა, სადაცაა რუსეთსა და თურქეთს შორის ომი დაიწყება და გამოცდილი ოფიცრები ციხეში გყავდეს დამწყვდეული, დიდი უაზრობა იქნებოდა იმპერატორის მხრიდან.

III ასაკოვანი ქალი (ლიმილით) – ფრთხილად, თავადო. უკან არ გაგაბრუნონ ციმბირში გადასახლებაში (სიცილი).

I ასაკოვანი მამაკაცი (ლიმილით) – გმადლობთ, ძვირფასო. საკმარისია უკვე რაც ვიძინძულე თეთრ დათვებთან ერთად 45-გრადუსიან ყინვაში (სიცილი).

II ასაკოვანი მამაკაცი – კეთილშობილო საზოგადოებავ, 5 წელი შესრულდა დიდი მამულიშვილისა და საზოგადო მოღვაწის, ბატონი სოლომონ დოდაშვილის გარდაცვალებიდან, რომელიც ციმბირში გადასახლებაში, საპყრობილეში გარდაიცვალა.

მანდილოსნები – მართლაც, მართლაც საბრალო სოლომონი.

III ასაკოვანი მამაკაცი – მისმა პატრიოტულმა იდეებმა დიდი გავლენა მოახდინა ჩვენს საზოგადოებაზე და ახალ თაობაზე.

სულხანიშვილი – ჭეშმარიტად ასე იყო; ჩვენ, მოზარდებს, კეთილშობილთა სასწავლებელში მუდმივად გვესმოდა მისი მოძღვრებანი და შეგონებანი, რომ მიმდინარეობს ქვეყნის საზოგადოებრივი და სულიერი ცხოვრების რუსიფიკაცია.

მელიქიშვილი – ელიტა თითქმის მთლიანად გადასახლებული იყო რუსეთში, მცირე ურჩობაზეც კი ციმბირში ასახლებდნენ.

ტატო – მმართველობის სისტემა მთლიანად რუსეთის ხელშია. ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია გაუქმებულია. ამით ქართველმა ხალხმა ის სულიერი საყრდენი დაკარგა, რომელიც საუკუნეების მანძილზე კრავდა და აერთიანებდა მტრის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

მელიქიშვილი – ნადგურდება ქართული კულტურა და მეურნეობა. ხდება ერის ასიმილაცია.

სულხანიშვილი – ჩამკვდარია კულტურულ-ინტელექტუალური საქმიანობა. ურყევია ცენზურა. რუსული კოლონიზაციის სახით, ქართველ ერს გადაშენება უნერია.

ტატო – ამ იდეებს შთაგვაგონებდა ყველას ბატონი სოლომონი, რომ არასოდეს არ დაგვევიწყებინა, თუ ოდესღაც რანი ვიყავით და ვინ ვიყავით.

სალომე – თავად გრიგოლ ჯამბაკურ ორბელიანს ვთხოვოთ, რომელიმე თავისი ლექსი წაგვიკითხოს და მიუძღვნას ბატონი სოლომონ დოდაშვილის ხსოვნას (ხალხი – გთხოვთ, თავადო გრიგოლ).

გრიგოლ ორბელიანი – სიამოვნებით, ბატონებო! უნდა ვაღიარო, რომ ერისათვის ნამდვილად სასიქადულო მამულიშვილი დაიკარგა ბატონი დოდაშვილის დაღუპვით. სწორედ მისი იდეებით იყვნენ აღკაზმულნი, ქართველთა პირველი აჯანყებები, რუსეთის იმპერიის ძალმომრეობისა და ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

მის ნათელ ხსოვნას ვუძღვნი ამ ლექსს:

„ჰე, ივერიავ“

ჰე, ივერიავ! ვიდრე იყო ქედმოდრეკილი,
ვიდრემდის სხვათა ყვედრებითა გფარავდეს ძალი,
რად არა გახსოვს ძეთა შენთა ხრმალთა კრიალი,
ძლევათა მათგან, როს დიდებით იყავ მოსილი.

წინაპართ სისხლი ან ჩვენს შორის არღა მდინარებს,
თავისუფლება განქრა ჩვენთვის, რალა გვახარებს!
შორით მოსული, ჩემს მამულში! მყვედრის ცხოვრებას!
მოყვრულად გვმტრობს, გვტაცებს ყოველს, გვიქმს

ალერსობას...

ესე ნაყოფი აქვს მარადის ცუდსა მონებას.
ბედო! ნუ გძინავს, განიღვიძე, ისმენდ ვაებას!

(აპლოდისმენტები. გრიგოლი აქეთ-იქით რამდენიმეჯერ დინჯად თავს დაუკრავს საზოგადოებას).

სალომე – ჩემსა და თავად გრიგოლ ორბელიანის სახელოვან დიდ პაპას, მეფე ერეკლეს! სიცოცხლე გაუმწარა და სისხლი გაუშრო ლეკთა მუდმივმა და სისტემატურმა თავდასხმა-შემოსევებმა. ამჟამად კი კავკასიის სამხედრო კამპანიის დაწყებასთან დაკავშირებით, თავადი ორბელიანი გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ, ხმლით ხელში იმპერატორის ჯართან ერთად ლეკებს ებრძვის.

გრიგოლ ორბელიანი (ულვაშებზე ხელს გადაისმევს) – დიად! ბატონებო, მრავალი საუკუნეების განმავლობაში ლეკებისაგან განვალებულ ქართველთა და მეფე ერეკლეს ჯავრი, სულ ერთიანად უნდა ვაზღვევინოთ! (ხელს აღმართავს) სულ ერთიანად! (სიცილით).

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – აგრე ჰქმენით, აგრე, ჩემო გრიგოლ! დაგელოცოს მარჯვენა. ზაფხულობით ჩემი ოჯახის დატოვება წინანდალში მიხდება ხოლმე. თუ საჩქაროდ ტფილისს გამომიძახეს და ლეკთა სიახლოვე წინანდალთან მოგეხსენება, ყოველთვის ჩემი შფოთვისა და ჭმუნვის მიზეზი იყო. ამჟამად კი ბევრად იმედიანად ვიქნები (მივა გრიგოლთან და მხარზე ხელს მოუთათუნებს).

გრიგოლ ორბელიანი (სიცილით) – ძალასა და ენერგიას არ დავიმურებ, თავადო.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – მისი აღმატებულება მეფისნაცვალის ინფორმაციის თანახმად, ლეკთა შევიწროვება ორი მხრიდან მოხდება; რუსეთისა და ქართველთა ტერიტორიებიდან მოახდენენ ორმხრივ შეტევებს, რაც საერთო საქმეს დიდად წაადგება. იმავდროულად, რუსეთის ჯარმა ბალკანეთის გასავალი გადაკეტა, რითაც ლეკებსა და ჩრდილოეთ კავკასიას თურქეთთან კავშირი შეუწყვიტა. რაც შეეხება თურქეთთან ომს, მე ვფიქრობ, რომ იგი გარდაუვალია და სწორედ აქ გამოჩნდება ქართველ მებრძოლთა სიმამაცე და უტეხი სული. 1814 წლის პარიზის სამხედრო კამპანიის შემდეგ, ხმალი თითქმის აღარ გაგვიშვივლებია და ლამისაა, ჟანგი მოედოს (სიცილით).

IV ასაკოვანი ქალი – თავადო გრიგოლ, გვიამბეთ, გეთაყვა, რა შეგემთხვათ ქვემო ქართლში, გავიგეთ, საბარათიანოში სტუმრობისას უხერხულობა შეგხდომიათ?

გრიგოლ ორბელიანი (ღიმილით) – ნამდვილად ასეა.

V ასაკოვანი ქალი – გვიამბეთ, გეთაყვა, გთხოვთ.

გრიგოლ ორბელიანი – მარაბდაში დღესასწაულობაზე ვბრძანდებოდით. კარვის თავზე, სადაც მანდილოსნები მზეს იყვნენ შეფარებულნი, ჩვენი მენინავე დროშა იყო აღმართული. რამდენიმე ხნის შემდეგ გენერალმა ორლოვმა ჩამოიარა ჯარით და ბასილა მაიორს დაავალა, კარვის თავიდან დროშა ჩამოხსენით და აქ მომიტანეთო. მედროშე ღვთისავარმა მიუგო, საქართველო ხუთ სადროშოდ ითვლებოდა, ეს კი მრავალ ასეულ ბრძოლის ცეცხლში ამოვლებული მენინავე დროშააო.

ბასილა მაიორმა შესძახა – რაო? რაო? მე უბრალო ბაიარლი მეგონა, ნამდვილად კი მართლა დროშა ყოფილა, ჩამოხსენი და აქ მომეციო. მედროშე ღვთისავარს ჩვენი მამაპაპისეული ნაქონი მენინავე დროშა ჩამოეხსნა და ჩვენ შემოგვცქეროდა, რა ვქნაო.

მთელს ბარათაშვილებს და ორბელიანებს ხმა ჩაგვივარდა, ზაფრანის ფერი დაგვედო და თავები ჩაგვექინდრა დარცხვნილებს.

მედროშე ღვთისავარის ბიჭმა არსენამ კარავთან ცხენი მიაგდო, მამამისს ალაში ასტაცა, ააფრიალა მენინავე დროშა და ორლოვს გასძახა – „მობრძანდი და წაიღეო“.

ორლოვი აერიდა არეულობის ატეხვას ამდენ ხალხში და გაგვერიდა.

იმ ბიჭმა კიდევ ერთ სირცხვილს გადაგვარჩინა. (შესძახებს) „შაბაშ, არსენ!“

V ასაკოვანი კაცი – რომელი არსენა, დიდებულებს რომ ძარცვავდა?

გრიგოლ ორბელიანი – სწორედ ეგ არსენა, დიალაც! არსენა მარაბდელი.

ჩვენს ნირწამხდარ და უხერხემლო თავად-აზნაურობას ახალი სისხლი და ახალ თაობათა ენერგია სჭირდება, როგორებიც ესენი არიან! (ხელს გაიშვერს ტატოსკენ და მის მეგობრებისკენ) – ევროპულად განათლებულები და განსწავლულები.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – ბატონებო, ჩვენ დიდ პატივს ვცემთ ახალ თაობათა გულწრფელ პატრიოტულ სულისკვეთებას და ვაფასებთ ჩვენი შვილების განსწავლულობას, მაგრამ დღესდღეობით ყოველივე ეს, ქვეყანაში ვითარების შესაცვლელად არასაკმარისია.

უნდა მოგახსენოთ, რომ რუსეთის იმპერია ამჟამად უძლიერესი სახელმწიფოა. იმპერიის ორთავიან არწივს თავის სისხლიან

კლანჭებში, მტკიცედ ჰყავს ჩაბლუჯული ჩვენი ქვეყანა. ჩვენი თაობის მამულიშვილებმა რამდენიჯერმე ვცადეთ ამ მარწუხებიდან თავის დახსნა, მაგრამ უშედეგოდ და მწარედ დავისაჯეთ. ამის გამო, რამდენჯერმე შორეულ გადასახლებებში მოგვინია ყოფნა, მათ შორის მეც. ჯერჯერობით რუსეთის იმპერიას ჩვენ ვერ დავუსხლტებით კლანჭებიდან.

ჩვენი ქვეყნის განთავისუფლება რუსეთისაგან, მომავალმა თაობებმა უნდა მოიპოვონ, ამას შეიძლება 100 წელი დასჭირდეს ან კიდევ უფრო მეტიც, სანამ რუსეთის იმპერია არ დასუსტდება და თვითმპყრობელობის რეჟიმი თავისით არ ჩამოიქცევა. რუსეთი, სხვა ქვეყნებთან შედარებით, ახალი წარმოქმნილი ქვეყანაა, შეიძლება ითქვას, რომ როგორც სახელმწიფო, 200 წელზე ცოტა მეტხანს მოითვლის და ჯერ კიდევ ზრდის პროცესშია, მით უმეტეს, რუსეთის ტერიტორიული სიდიდის გამო, ყველა პროცესები აქ ძალიან ნელა მიდის. როგორც რომ ახალდაბადებულმა პატარა ბავშვმა უნდა მოიხადოს სახადის ყველა ავადმყოფობები, ასევე ახლად შექმნილმა სახელმწიფომ უნდა განვლოს ყველა ის ეტაპები, რაც რომ სხვა სახელმწიფოებმა გაიარეს. ამას დრო უნდა. რუსეთი ბატონყმობას, თავის იმპერიაში კიდევ უფრო აძლიერებს, როდესაც საფრანგეთში აღარც ახსოვთ, რა არის ბატონყმობა და მთელი ევროპაც, ახლო მომავალში, საფრანგეთის გაკვალული გზით დაიწყებს სვლას. დადგება დრო, როდესაც საფრანგეთის რესპუბლიკისა და თავისუფლების იდეები, რუსეთის ბატონყმური იმპერიის საზღვრებსაც გადალახავს. დღესდღეობით კი მისი უდიდებულესობის საიმპერატორო ჯარში სამსახური ყოველმა ქართველმა უნდა გამოიყენოს ისევე ჩვენი ქვეყნის საკეთილდღეოდ, რათა გავანადგუროთ ქართველთა მუდმივი მტრები ლეკები და თურქებისაგან გამოვიხსნათ ჩვენი კუთვნილი ტანჯული მიწა-წყალი და ტერიტორიები.

მისი უდიდებულესობა ხელმწიფე იმპერატორი ქართველ თავადაზნაურობას ზუსტად იმდენს გვაძლევს თანამდებობას და გასამრჯელოს, რომ მის სამსახურში ყოფნით ჩვენ კმაყოფილნი დავრჩეთ, მაგრამ, რა თქმა უნდა, ბოლომდე იმპერატორი ჩვენ არ გვენდობა.

ბატონებო, რა თქმა უნდა, ჩვენი დღევანდელი საუბარი ამ დარბაზიდან გარეთ არ გავა და ყოველივე რაც დღეს აქ ითქვა, აქვე დარჩება.

VI მოხუცი კაცი – თავადო ალექსანდრე, ესე იგი, თქვენ ბრძანებთ, რომ ჩვენს ყმებს დავეკარგავთ?

ალექსანდრე ჭავჭავაძე (სიცილით) – მშვიდად ბრძანებოდეთ ბატონებო, მშვიდად! სანამ ეგ პროცესები რუსეთის იმპერიის საზღვრებს მიაღწევს, ჩვენ შეიძლება ცოცხლები აღარც ვიყოთ. (საერთო სიცილი).

VI ასაკოვანი ქალი – თავადო ალექსანდრე, გთხოვთ გვასი-ამოვნოთ და თქვენის პოეზიიდან წაგვიკითხოთ რაიმე ლექსი (ხალხი – გთხოვთ, ალექსანდრე).

ეკატერინე – მამა, უმორჩილესად გთხოვთ.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – კარგი, ნება თქვენი, წაგიკითხავთ ლექსს „რაა სიკვდილი“:

რაა სიკვდილი, რაა მისი საშინელება?

მკვდარი თუ შვებას მოაკლდება, ჭირსაც მორჩება.

მაგრამ მოყვსისა მომშორვესა, სურვილით ტანჯულს,

სიამე ოდენ მიეღება, თმენა კი რჩება.

გულო! უძლურო, მვაებელო, ოხვრათ მადიდო,

ემყის აღმური გლახ ჩივილით ვით დაიმშვიდო?

კიდესა ზედა მდგომარესა გმართებდა განსჯა,

ან ზღვას შეჰსულხნარ, ზვირთთა მისთა სადღა ერიდო?

(აპლოდისმენტები)

VI ასაკოვანი ქალი (სიცილით) – ფრიად საყურადღებო ლექსია მამაკაცებისათვის სანამ ცოდვაში შესდგამენ ფეხს. (სიცილი. ქალები – ნამდვილად!)

ნინო – ტატოს ვთხოვთ ამჯერად, ტატოს, წაგვიკითხოს თავისი ლექსი. იგი სიტყვათა ნამდვილი დიდოსტატია და მუზას განებივრებული ჰყავს.

გრიგოლ ორბელიანი – ჩემო ნიკოლოზ! გაგვაგონე, აბა, შენი ბრძნული სიტყვა.

ხალხი – გთხოვთ, ტატო, გთხოვთ.

ტატო – „ფიქრნი მტკვრის პირას“

წარვედ წყალის პირს სევდიანი ფიქრთ გასართველად,

აქ ვეძიებდი ნაცნობს ადგილს განსასვენებლად;

აქ ლბილს მდელიოზედ სანუგეშოდ ვინამე ცრემლით,

აქაც ყოველი არემარე იყო მონყენით;

ნელად მოღელავს მოდუდუნე მტკვარი ანკარა
და მის ზვირთებში კრთის ლაჟვარდი ცისა კამარა.

იდაყვდაყრდნობილ ყურს უგდებ მე მისსა ჩხრიალსა
და თვალნი რბიან შორად, შორად, ცის დასავალსა!
ვინ იცის, მტკვარო, რას ბუტბუტებ, ვისთვის რას იტყვი?
მრავალ დროების მონამე ხარ, მაგრამ ხარ უტყვი!..
არ ვიცი, ამ დროს ჩემს წინაშე ჩვენი ცხოვრება
რად იყო ფუჭი და მხოლოდა ამაოება?..
მაინც რა არის ჩვენი ყოფა-წუთისოფელი,
თუ არა ოდენ საწყაული აღუვსებელი?
ვინ არის იგი, ვისთვის გული ერთხელ აღევსოს,
და რაც მიელოს ერთხელ ნატვრით, ისი ეკმაროს?

თვითონ მეფენიც უძლეველნი, რომელთ უმაღლეს
არც ვინლა არის, და წინაშე არც ვინ აღუდგეს,
რომელთ ხელთ ეპყრასთ უმაღლესი სოფლის დიდება,
შფოთვენ და დრტვინვენ და იტყვიან: „როდის იქნება,
ის სამეფოცა ჩვენი იყოს?“ და აღიძვრიან
იმავე მიწისთვის, რაც დღეს თუ ხვალ თვითვე არიან!..
თუნდ კეთილ მეფე როდის არის მოსვენებული?
მისი სიცოცხლე: ზრუნვა, შრომა და ცდა ქებული;
მისი ფიქრია, თუ ვით უკეთ მან უპატრონოს
თვისს მამულსა, თვისთა შვილთა, რომ შემდგომსა დროს
არ მისცეს წყევით თვის სახელი შთამომავლობას!..
მაგრამ თუ ერთხელ უნდა სოფელს ბოლო მოეღოს,
მაშინ ვილამ სთქვას მათი საქმე, ვინ სადლა იყოს?..
მაგრამ რადგანაც კაცნი გვქვიან – შვილნი სოფლისა,
უნდა კიდევცა მივდიოთ მას, გვესმას მშობლისა.
არც კაცი ვარგა, რომ ცოცხალი მკვდარსა ემსგავსოს,
იყოს სოფელში და სოფლისთვის არა იზრუნვოს!“

(აპლოდისმენტები)

სახლის მმართველი (შემოდის და აცხადებს) – მისი აღმატებუ-
ლებანი, სამეგრელოს მთავარი ლევან დადიანი მეუღლითურთ და
მათი მემკვიდრე დავით დადიანი.

(შემოდიან)

ალექსანდრე ჭავჭავაძე (ლიმილით და ხელგაშლით) – მობრძანდით, მთავარო, გაგვახარეთ თქვენი ბრწყინვალე ოჯახის სტუმრობით და იგულეთ თავი ვითარცა საკუთარ სახლში.

სალომე (ლიმილით მიეგებება) – დიდად გაგვაბედნიერეთ თქვენის მობრძანებით.

მთავარი ლევანი – ფრიად მნიშვნელოვანი და უკეთილშობილესი ბრწყინვალე საზოგადოება შეკრებილხართ აქ, თავადო ალექსანდრე. მე ძალიან მოხარული ვარ, რომ ჩემი ოჯახით თქვენს ყველასათვის სანიმუშო და სანაქებო დიდებულ სახლში ვიმყოფებით, ვინაიდან თქვენ ბრძანდებით აქ, საქართველოში, ევროპული კულტურის შემომტანი, დამმკვიდრებელი და ევროპულად აზროვნებისა და ცხოვრების გამავრცელებელი.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე (ლიმილით) – გულწრფელი სიხარულით მოველოდით თქვენს მობრძანებას მთავარო. სასაზღვრო ზოლიდან გვეახელით და რუსეთ-თურქეთის ვითარების სიახლეებსაც ალბათ თქვენგან შევიტყობთ, თუ, რა თქმა უნდა, ნებას დაგვრთავთ.

მთავარი ლევანი – და! ბატონებო! ვითარება, როგორც იტყვიან, „პოროხომ პახნეტ“. დღეს თუ ხვალ ზარბაზანი გავარდება და ომში ჩავებმევით კვლავ, მაგრამ რაღა დროს ჩემი ხმლის ქნევაა, თქვენო აღმატებულებავ (სიცილით), მოვხუცდი. ან დროა, ხმალიც და სამეგრელოს სამთავროს საქვეყნო საქმეებიც ჩემს მემკვიდრეს, სამეგრელოს მომავალ მთავარს, ჩემ ვაჟს დავით დადიანს გადავაბარო (წინ წამოსწევს ხელის ჟესტით თავის შვილს. დავითი ოდნავ წინ წარსდგება და თავს დაუკრავს ხალხს, რომლებიც აპლაუდირებენ მას).

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – ქალბატონებო და ბატონებო, ყურადღებას გთხოვთ. დღეს ფრიად მნიშვნელოვანი და სასიხარულო ამბავი უნდა გამცნოთ, ამიტომაც შევიკრიბეთ ჩვენ დღეს აქ, სადღესასწაულო წვეულებაზე. მის ბრწყინვალეობას, სამეგრელოს მთავარს ლევანს და მე, დიდი პატივი გვაქვს გაუწყოთ და დღეს საზეიმოდ განვაცხადოთ ჩვენი უსაყვარლესი შვილების, სამეგრელოს მომავალი მთავრის დავით დადიანისა და ჩემი ქალიშვილის ეკატერინე ჭავჭავაძის შეუღლების, წინასაქორწილო ნიშნობის კომპრომისი. (ალექსანდრე ხელს გაშლის და ეკატერინეს მოიხმობს. ძლიერი აპლოდისმენტები. სახლის მმართველი ლანგრით ორ სასმისს შემოიტანს და ლევან დადიანსა და ალექსანდრე ჭავჭავაძეს მიართმევს).

ლევან დადიანი – გილოცავთ, ჩემო შვილებო.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – ბედნიერები იყავით, შვილებო (ეკატერინეს შუბლზე ეამბორება).

VII ასაკოვანი მამაკაცი (შესძახებს) – სამეგრელოს მომავლ მთავარს დავითს და დედოფალს ეკატერინეს გაუმარჯოს! (ხალხი – გაუმარჯოს! გაუმარჯოს! აპლოდისმენტები. ლევანი და ალექსანდრე ჭიქებს მიუჭახუნებენ ერთმანეთს).

სალომე – გულწრფელად გილოცავთ, ჩემო შვილებო (მიუახლოვდება, გადაეხვევა და გადაკოცნის ორივეს).

ლევან დადიანის მეუღლე – გაიხარეთ და ბედნიერები იყავით, შვილებო (გადაკოცნის ორივეს. შეძახილები – „გაუმარჯოს“, „ბედნიერეთ“, „დედგრძელობა მეფე-დედოფალს“. დავითი და ეკატერინე ხელკავგამოდებულნი თავს უკრავენ ოდნავ სხვადასხვა მხარეს. აპლოდისმენტები. დალონებულ ტატოსთან მივა გრიგოლ ორბელიანი და მხარზე ხელს დაჰკრავს მსუბუქად რამდენჯერმე).

ალექსანდრე ჭავჭავაძე – ძვირფასო სტუმრებო, თუ უფალმა გადმოგვხედა და რუსეთ-თურქეთის გართულებულმა ვითარებამ ხელი არ შეგვიშალა, დიდ სამეფო საქორნილო ცერემონიას გვიან შემოდგომაზე მოვანყობთ. ახლა კი, პატივცემულო სტუმრებო, დიდ სადღესასწაულო სუფრასთან გინვეთ და გთხოვთ ყველას, სამაგიდო დარბაზში გადავბრძანდეთ (ისმის მუსიკა. იგივე შოპენის სამხედრო პოლონეზი. გასვლის წინ ეკატერინე ტატოს გახედავს და ცხვირსახოცით ცრემლს შეიშრობს. სცენიდან პირველები გადიან ეკატერინე და დავითი, უკან მიჰყვებიან მათი მშობლები. შემდეგ – დანარჩენი ხალხი. ტატო მელიქიშვილს და სულხანიშვილს ანიშნებს, მიდითო და მიაძახებს – „მეც მოვალ ახლავე“).

გრიგოლ ორბელიანი – გამაგრდი, ჩემო ტატო, ეჰ, ბედისწერას რა ვუთხარი.

ტატო (თავს დაიქნევს) – კი... ბედისწერაა.

გრიგოლ ორბელიანი – მეც შენს მსგავს ბედში ვარ... რა გაენყობა?

ტატო (დალონებული) – ვიცი... ძია გრიგოლ. ეჰ, მე რომ საშუალება მქონოდა, რომ პეტერბურგში უნივერსიტეტი დამემთავრებინა და დიდი კარიერა გამეკეთებინა, სხვაგვარად წარიმართებოდა ჩემი ბედი, მაგრამ რაზედაც გული მიკვდება, ეს არა ჩემი თავისა და ბედის გამო, არამედ ეკატერინეს გამო.

გრიგოლ ორბელიანი – ეკატერინეს რა უჭირს, სამეგრელოს სამთავროს მომავალი დედოფალია.

ტატო – რუსეთის იმპერია სამეგრელოს სამთავროს, მუდმივად დამოუკიდებელ ქვეყნად არ დასტოვებს. ადრე თუ გვიან მასაც დაიპყრობს. რუსეთმა სამეგრელოს მთავარი ლევან დადიანი, გამოიყენა საქართველოში იმერეთისა და გურიის აჯანყებების ჩასახშობად. აფხაზეთისა და მთელი დასავლეთ საქართველოს დასამორჩილებლად. აყველა სისხლიან დამსჯელ ექსპედიციას იგი პირადად ხელმძღვანელობდა, რისთვისაც იმპერატორმა, ლევან დადიანს გენერალ-ლეიტენანტის ჩინი უწყალობა. როდესაც მთავარი ლევანი აღარ იქნება და იმ ქვეყნად წავა, აი, მაშინ გაუჭირდება ეკატერინეს, შეიძლება სამთავროც წაართვან და რუსეთშიც გადაასახლონ კიდევ. სწორედ ამის გამო ვწუხვარ მე.

გრიგოლ ორბელიანი (ჩაფიქრებით) – არა მგონია, რომ მასე მოხდეს. ესლა კი წავიდეთ, ჩემო ტატო, ჩვენც შევუერთდეთ წვეულებას.

ტატო – არა, მე არ შემიძლია.

გრიგოლ ორბელიანი – მეც მიძნელდება, მაგრამ სხვაგვარად არ შეიძლება, ტატო, უნდა შევუერთდეთ წვეულებას.

ტატო – თქვენ მიზრძანდით, ძია გრიგოლ, მე არ შემიძლია. ხვალ დილით ადრე გავდივარ და უნდა მოვემზადო. საბარათიანოში მივდივარ.

გრიგოლ ორბელიანი – საბარათიანოს რა სჯობია ესლა, ქვემო ქართლს, აფსუს! მე უნდა ვიკითხო, ვეყო, ლეკებში მივდივარ შამილთან ომში. (სიცლით ხელებს გაშლის და ტატოს გადაეხვევა) – არ დამივიწყო, წერილები მომწერე. აბა, შენ იცი. მშვიდობით (გასვლისას მოიხედავს და კიდევ მოაძახებს) – წერილი მოიწერე.

ტატო (ამოიოხრებს) – ეეჰ... (გადის სცენის საპირისპირო მხრიდან. იმავდროულად ნელ-ნელა შუქი და შორეული საზეიმო „შოპენის პოლონეზი“ ქრება).

(ისმის შოპენის „Grande valse brillante“. №1. ოპ. 18. შუქი აინთება, სცენაზე შემოდის სახლის მმართველი).

სახლის მმართველი (ჯიბის საათს ამოიღებს, დახედავს) – რა მშვენიერი მუსიკაა. 4 წელი გავიდა მას შემდეგ, როდესაც სამეგრელოს მთავარის დავით დადიანისა და ეკატერინე ჭავჭავაძის

შეუღლება გამოაცხადა დიდმა თავადმა ალექსანდრემ სწორედ აქ, ამ დარბაზში. ზოჰ! რა დიდებული და ამაღელვებელი დრო იყო. იმ დროს დიდადწაპატივცემულო სტუმრებთან ერთად მეც აქ გახლდით მამა... აი, სწორედ აქ ვიდექი. ვერცხლის ლანგარზე ხრუსტალნი სასმისები მე მივართვი სამეგრელოს მთავარს ლევანს და ალექსანდრე ჭავჭავაძეს აბა! რა დამავიწყებს იმ დროს, სადღეგრძელოს შემდეგ ლევან დადიანის უკანმოსროლილი ბროლის სასმისი შუბლზე რომ შემასკდა. რომ გამახსენდება სულ ჟრუანტელი დამივლის ხოლმე მთელს ტანში. დაა, ბილი ვრემენა. ისე მაინც როგორ დაეტყობა ხოლმე სასახლეს, როდესაც დედოფალი ეკატერინე ჩამობრძანდება ტფილისში.

კნეინა ნინოს უფრო სიმშვიდე უყვარს და ფორტეპიანოზედ დიდი ხანია აღარ უკრავს, ცხონებულ მის მეუღლეს აგონებს ფორტეპიანოზედ დაკვრა, რადგანაც მისი მუზიკის მასწავლებელი, კნეინა ნინოს ბავშვობისას, სწორედ გრიბოედოვი იყო, მამა...

დედოფალი ეკატერინეს ტფილისში ჩამობრძანებისას კი სასახლეში სიცოცხლე სჩქეფს ხოლმე (თითებს გაათამაშებს), სიცოცხლე.

ოთხი წელი გავიდა ეკატერინესა და მთავარი დადიანის შეუღლებიდან და ტფილისში სამეგრელოს დედოფლის იშვიათი სტუმრობის პერიოდში, ყოველთვის ზარზეიმი გვაქვს სასახლეში. აბაა... (ისევ საათს დახედავს და შემდეგ კულისებს გახედავს) – შემოდით, შემოდით! (შემოდინ კინტოები).

I კინტო – ვაა, რა იმპორტნი მუზიკა ისმის, აი!

II კინტო – იმპორტნი კი არა, ევრაპეისკი მუზიკაა.

III კინტო – აი, ვითომ ხომ კარგია არაა, მაგრამ მაინც მოსაწყენია.

IV კინტო – მართალი ხარ, საქოჯან, აი, სად ჩვენი ზურნა! პირდაპირ რომ ჯიგარში გგლიჯავს ხოლმე რა...

V კინტო – ჯიგარშიი?

სახლის მმართველი (გაბრაზებით) – ზურნას გაჩვენებთ მე თქვენ, დადექით აქ! სწრაფად!

I კინტო – ხომ გითხარით, ცუდი შფოთი იცის-მეთქი.

II კინტო – ვაჰ, ეს რა დღეში ვართ? (ჩამწკრივდებიან).

სახლის მმართველი – ხმა! კრინტი არ გავიგო თქვენი! ევროპეისკი მუზიკის კრიტიკაც კი დაიწყეს, „ტოჟე მნე ტარტილინი“ (თან ჩამოუვლის გამწკრივებულ კინტოებს და V

კინტოს ტროსტით უბეს მოუსინჯავს) – კიდევ რაიმე ხომ არ მოგიპარავს, შე ბედოვლათო?

V კინტო (დაინუნუნებს) – რა დავაშავე?

სახლის მმართველი (ტროსტს ჩაუკაკუნებს თავში) – ხმა! კრინტი! შენგან ყველაფერია მოსალოდნელი. ეხლა ყურადღებით მომისმინეთ. დედოფალი ეკატერინე გვესტუმრა ისევ. დიდი ვახშამია გასამზადებელი. მზარეულს გაჰყვებით ბაზრათ ხორაგ-სანოვაგეა მოსატანი. მზარეულს მიაკითხეთ. გასაგებია? თავისუფლები ხართ.

კინტოები – ჰო! გასაგებია. (გადიან)

(სახლის მმართველი ისევ საათს დახედავს. შემოდის ნინო. მუსიკა წყდება).

სახლის მმართველი (თავაზიანად თავის დაკვრით) – გისმენთ, ქალბატონო.

ნინო – თავადი ნიკოლოზ ბარათაშვილი უნდა გვეწვიოს სადა-ცაა და უხმეთ, თუ აქა ბრძანდება.

(სახლის მმართველი თავს დაუკრავს და გადის. შემოდის ეკატერინე თეთრი ევროპული კაბით და გრძელი წითელი მოსასხამ მოსხმული).

ეკატერინე – აჰ, ჩემო დაო ნინო, რაოდენ დიდი სიხარულია სახლში დაბრუნება. ყოველ ჩამოსვლის დროს ჩვენი ბავშვობა და უზრუნველი ცხოვრება მახსენდება.

ნინო – ეჰ, ნამდვილად კარგი, დაუვიწყარი და განუმეორებელი დრო იყო.

ეკატერინე – ზუგდიდში და გორდში იმდენი საქმეები და საზრუნავი გვაქვს, რომ ვერ წარმოიდგენ, როგორი დამქანცველია ყოველდღიური პასუხისმგებლობის მძიმე ტვირთი, მაგრამ რას იზამ, რა გაენყობა „სე ლა ვი“ (გაიცინებს და ნინოს მოეხვევა).

ნინო – კატინკა, საყვარელო, ტატო არის ჩამოსული ტფილისში ორი დღით. გაუგია, რომ აქა ხარ და ძალიან მთხოვა, ეკატერინეს შემახვედრე, დიდი ხანია არ მინახავს, საქმე მაქვს მასთანო. შენთან ლაპარაკი სურს.

ეკატერინე (ჩაფიქრებული) – ჩემი საბრალო ტატო.

სახლის მმართველი (შემოდის თავის დაკვრით) – თავადი ნიკოლოზ ბარათაშვილი.

ეკატერინე – უხმეთ (გადის სახლის მმართველი და შემოდის ტატო). – ოჰ, ღმერთო ჩემო, ტატო! საუკუნეა, რაც არ გინახივართ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო (ორივე ხელს მისკენ გაიშვერს. ტატო ნინოს თავს დაუკრავს ღიმილით. მიუახლოვდება ეკატერინეს ორივე ხელს განვდილ ხელებში ჩასჭიდებს).

ნინო (ღიმილით) – ისაუბრეთ, მე არ შეგანუხებთ (გადის).

ტატო – არ მეგონა, თუ კიდევ შევძლებდი თქვენს ნახვას (ეამბორება ცოტა ხანგრძლივად ცალ ხელზე. ეკატერინე მეორე ხელს ნაზად თავზე გადაუსმევს ოდნავ დახრილ ტატოს).

ეკატერინე – ტატო, ჩემო მეგობარო, გავიგე ტფილისში ჩამოსულხართ.

(ისმის მუსიკა შოპენის „Prelude“ – op. 28. №4).

ტატო – დამტანჯველი და გაუსაძლისი უსასრულობა იყო ჩემთვის ეს განვლილი დრო თქვენი ხილვის გარეშე.

ეკატერინე – ტატო!

ტატო – ჩემი დაობლებული და მწირი სული მოილტვოდა თქვენთან შესახვედრად, მაგრამ ამჟამად აღარ ვიცი, ვის მივმართო, დედოფალს თუ ეკატერინეს.

ეკატერინე (თბილი ღიმილით) – ჩემო ტატო, ჩვენ სიყრმის მეგობრები ვართ, ერთმანეთის მესაიდუმლე ერთგულნი და სამუდამოდ დიდ მეგობრებად დავრჩებით. მე შენთვის ყოველთვის ეკატერინე ვიქნები.

ტატო (დაღონებული) – რა თქმა უნდა, სამუდამო მეგობრები.

ეკატერინე – ტატო, გულახდილი საუბარი გვაქვს და დაუფარავად, გულწრფელად გეტყვი – მე დიდად ვაფასებ შენს ღრმა და სათუთ გრძნობას ჩემს მიმართ. კარგად იცი, რომ შენს გარდა, მე სხვა უამრავი თაყვანისმცემლები მყავდა, მაგრამ ჩემი ბედი ბავშვობიდანვე უკვე გადანყვებილი იყო. ჩემი დაბადებისთანავე მამაჩემმა, თავისი ნათლის, იმპერატრიცა ეკატერინას პატივსაცემად დამარქვა სახელი და ბავშვობიდანვე სადედოფლოდ მამზადებდნენ. ჩემს მომავალ მეუღლეს, მთავარ დავით დადიანს, ჯერ კიდევ პეტერბურგში სწავლისას, ბავშვობიდანვე დამაკავშირეს. შენს მიმართ კი, ჩემო ტატო, სამუდამოდ დამრჩება

ყველაზე თბილი და სათუთი გრძნობა, რომელიც სამუდამოდ ჩემს გულში საიდუმლოდ იქნება შენახული.

ტატო – დაუოკებელ სიხარულს ვერ იტევს ჩემი გული, რომ ხანგრძლივი განშორების შემდეგ კვლავ გიხილე, ეკატერინე. უაღრესად მადლობელი ვარ შენი თანაგრძნობისა და გულწრფელობისათვის, მაგრამ ჩემი დიდი გულისტკივილი კიდევ სხვა რამ არის. მე ჩემს ბედისწერას ვგრძნობ და ვიცი, რომ ველარა გნახავ ალბათ, ეკატერინე, ველარასოდეს, აღარ ელირსება ჩემსას თვალთა და ჩემს გულს შენი ღვთაებრივი სილამაზის ხილვა და ტკბობა.

ეკატერინე (სიცილით) – რას ამბობ, ტატო?

ტატო – შეიძლება ნახჭევანს გამოვექცე, სადაც ამჟამად მზრის უფროსის თანაშემწედ ვმუშაობ, მაგრამ ბედისწერა უარესს გზას მიმზადებს. თუ ნახჭევანს გამოვექცევი, სამსახურად მაშინ განჯაში მომიწევს გადასვლა და ვგრძნობ, იქიდან ველარა დაბრუნდება ცოცხალი. იქ იქნება, ალბათ, ჩემი სამუდამო სამარე.

ეკატერინე — ღვთის გულისათვის, ტატო, გთხოვ, გულს ნუ მიკლავ.

ტატო – ბედისწერას ვერ გავექცევით ვერავინ, ასე მგონია მე და გამოსამშვიდობებლად მოვედი შენთან ეკატერინე, გამოსათხოვარი სიტყვის სათქმელად.

ეკატერინე – ტატო, რას ლაპარაკობ, გემუდარები.

ტატო – ჩემი ლექსების აღმადრენისა და მუზის მიზეზი ყოველთვის შენ იყავი, ეკატერინე. შენზე ძვირფასი და ახლობელი ადამიანი ჩემს სულსა და გულს სხვა არავინ არ აბადია. ჩემთვის ყოველთვის პოეზია იყავი და ამიტომ მთელი ჩემი პოეზია შენ გეკუთვნის. გადმოგცემ ყველაზე ძვირფასს, რაც გამაჩნია ამ ქვეყანაზე (უბიდან ამოიღებს ლექსთა კრებულის გრაფილს ცისფერი თასმით შეკრულს და ორივე ხელით გაუნოდებს). ეს არის ყველა ჩემი ლექსთა კრებული, ჩემი სულის ამოძახილი და ჩემი გული.

(ეკატერინე გამოართმევს ლექსთა კრებულს და ცალი ხელით გულზე მიიდებს).

ტატო – ამდაგვარად ჩემი სული და გული მუდმივად შენთან იქნება, ეკატერინე. (დაიჩოქება ტატო და ხელზე ეამბორება. აცრემლებული ეკატერინე თავს თავზე ჩამოადებს ტატოს).

(ნელ-ნელა შუქი ქრება და მუსიკაც იკარგება. სიბნელე და სიჩუმე რამდენიმე წამი. ისმის ისევ მუსიკა დუდუკებით „დილის საარი“. დაბალი შუქი ინთება. სცენის უკან ისევ ფარდა კიდია თბილისის ხედის ნახატი ორთაჭალის ბალიდან. საღამოა. სცენაზე ნელა შემოდიან ყარაჩოხელები ხელში მალლა ანუელი სანთელანთებული ღვინის ფიალებით).

I ყარაჩოხელი:

„ვარდის სურნელით რომ თენდება ღამე ტიალი, მაშინ უხდება ღვინით სავსე ჯამებს ტრიალი. ღვინო დალიე, მიწის ქვეშაც გეყოფა ძილი, არ გეყოლება შენ იქ დედა, ცოლი და შვილი“.

II ყარაჩოხელი:

„ხალხი ამბობს: არ არსებობს სამოთხეზე კარგი რამო! მე კი ვამბობ: სანამ ცოცხლობ, კარგად უნდა სვა და ჭამო. დაჯექ მდელით და კამკამა ღვინო დალიე, სანამ ეს მდელი შენ საფლავზე გაიბიბინებს“.

III ყარაჩოხელი:

„ისიც გავიგე, საბოლოოდ რა ბედს ვენევი; ჩვენ თურმე მიწა ვიყავით და მიწა ვიქნებოთ“.

IV ყარაჩოხელი:

„მიწა, რომელიც დღეს მე და შენ ფეხქვეშ გვიგია, ერთ დროს რომ დიდი მეფე იყო, იქნებ იგია?! სახეზე მტვერი რომ გვეყრება, იქნება ესეც ლამაზ სახეთა მტვერია და ვერ გაგვიგია“.

(სცენის მეორე მხრიდან ტატო შემოვა, კუთხეში დადგება და ყარაჩოხელებს უსმენს).

V ყარაჩოხელი:

„ღვინო დალიე! უკვდავება გნამდეს, ეს არი! ვნება თუ უნდა სიჭაბუკეს ნვავედეს, ეს არი! ღვინო იყოს და ვარდებს ჰკრეფდნენ ლამაზმანები... ვისაც სიცოცხლე უნდოდეს და სწადდეს, ეს არი“.

(ყარაჩოხელები სიმღერას წამოიწყებენ. მღერიან ყველა სამ ხმაში:

„მე რომ ვლოთობ, შენ რას გიშლი, ძმობილო, ლოთ კაცშია აბა რა ნახე ცუდი,

მეც კაცი ვარ, აგრე რატომ მიყურებ,
მეც მახურავს თავზე ნამუსის ქუდი“.

VI ყარაჩოხელი – ვაჰ! ტატოო?

VII ყარაჩოხელი – აქეთ საიდან?

I ყარაჩოხელი – რას დამწუხრებულხარ, ტატო? ხომ არაფერი შეგემთხვა?

ტატო (დამწუხრებით) – ეეჰ. იმდერეთ, ბიჭებო, იმდერეთ! იქნებ როგორმე თქვენს ჰანგებს ჩემი დარდი და მწუხარე გული თან გადავავოლო.

I ყარაჩოხელი (მიუახლოვდება) – რა დაგემართა, ტატო, ცუდად ხომ არა ხარ?

ტატო (ტატო ყარაჩოხელს მხარზე ხელს დაადებს) – ცუდად ვარ, სწორედაც რომ ცუდად, ჩემო გიორგი, ცუდად.

I ყარაჩოხელი – რა დაგემართა? აქა ვართ ჩვენ! შენ ოღონდ ერთი გვითხარი და...

ტატო – სული დამიობლდა, გიორგი, სული! დავრჩი მარტო და ეული. სევდაშემოყრილმა თქვენ მოგაკითხეთ, რომ უკანასკნელად მოგისმინოთ. გამოასმშვიდობებლად მოვედი, მე აქ არავის აღარ ვჭირდები ზედმეტი ვარ ტფილისში, მივდივარ და გემშვიდობებით.

I ყარაჩოხელი – სად? მერედა, საით მიდიხარ, ტატოს ვენაცვალე?

ტატო – ნახჭევანს მივდივარ, ჩემო გიორგი, სამსახურად, ნახჭევანს!

II ყარაჩოხელი – ვაჰ! გაგონილა კაცო? შენისთანა კაცს ტფილისიდან ნახჭევანში როგორ უნდა უშვებდნენ.

I ყარაჩოხელი – მართალია! შენისთანა ადამიანები ჩვენს ქვეყანას დასაკარგი სადა ჰყავს! ამათ რომ ჭკუა ჰქონდეთ (ხელს თბილისის ხედისაკენ გაიშვერს), თვალის ჩინივით უნდა გიფრთხილდებოდნენ და სულ ხელის გულზე უნდა გატარებდნენ. მაგათ შეიძლება ჰგონიათ, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილები ყოველ ორ დღეში ერთხელ იბადებიან. შევარცხვინე ყველას ნამუსი, რომ ერთი გამორჩეული და ღვთის ნიჭით ცხებული ადამიანი ვერ შეგვინახია. ჩვენს მალალ და ბრწყინვალე საზოგადოებას მხოლოდ ერთი რამ აინტერესებს! დიდად მოელაქუცნონ რუსთა მეფეს, რათა სანყალობლად თანამდებობები და ჩინ-მედლები მიიღონ! ქვეყანა და ერი კი მაგ სულწაწყმედილებმა, 30 ვერცხლად გაჰყიდეს.

ტატო – ჩემით მივდივარ, გიორგი, ჩემით. გამოსამშვიდობებლად მოვედი, თორემ მწუხარე სევდამ და ნაღველმა დამილია წუთისოფელი. ვემშვიდობები ყველას და ყველაფერს, ვემშვიდობები ჩემს საყვარელ ადამიანებს, ვემშვიდობები ტფილისს!

I ყარაჩოხელი (ფიალას ღვინით მიაწვდის) – მიირთვი, ტატო, დარდი ჩაიცხრე. ახლა ომარ ხაიმის ლექსებს ვამბობდით. ის ბრძენი კაცი! ღვინის სმაში გულისხმობდა, რომ „დარდს ნუ გადაყვებით და ეცადე ბედნიერად იცხოვრეო“, იმიტომ, რომ სიცოცხლე ძალიან მოკლეა. კაცმა არ იცის, საბოლოოდ ვის რა ბედი გვეწევა.

ტატო – დაუკარით თქვენებურად! გამოსამშვიდობებისა იყოს (ისმის ისევ დუდუკის ხმა, ტატო მოსვამს ღვინოს, ფიალას დაუბრუნებს გიორგის და ნაღვლიანად დაიწყებს ლექსის კითხვას).

(მსახიობმა შეიძლება „მერანი“ წაიკითხოს სრულად ან რომელიმე მონაკვეთი):

„მერანი“

მირბის, მიმაფრენს უგზო-უკვლოდ ჩემი მერანი,
უკან მომჩხავის თვალბედითი შავი ყორანი!
გასწი, მერანო, შენს ჭენებას არ აქვს სამძღვარი,
და ნიავს მიეც ფიქრი ჩემი, შავად მღელღვარი!

გაკვეთე ქარი, გააპე წყალი, გარდაიარე კლდენი და ღრენი,
გასწი, გაკურცხლე და შემიმოკლე მოუთმენელსა სავალნი დღენი!
ნუ შეეფარვი, ჩემო მფრინავო, ნუცა სიცხესა, ნუცა ავდარსა,
ნუ შემიბრალებ დაქანცულობით თავგანწირულსა შენსა მხედარსა!

რაა, მოვშორდე ჩემსა მამულსა, მოვაკლდე სწორთა და მეგობარსა,
ნულა ვიხილავ ჩემთა მშობელთა და ჩემსა სატრფოს,

ტკბილმოუბარსა;

საც დამილამდეს, იქ გამითენდეს, იქ იყოს ჩემი მიწა სამშობლო,
მხოლოდ ვარსკვლავთა, თანამავალთა, ვამცნო გულისა

მე საიდუმლო!

კვენსა გულისა, ტრფობის ნაშთი, მივცე ზღვის ღელვას,
და შენს მშვენიერს, აღტაცებულს, გიჟურსა ლტოლვას!
გასწი, მერანო, შენს ჭენებას არ აქვს სამძღვარი,

და ნიავს მიეც ფიქრი ჩემი, შავად მღელვარი!

ნუ დავიმარხო ჩემსა მამულში, ჩემთა წინაპართ
საფლავებს შორის,
ნუ დამიტვიროს სატრფომ გულისა, ნულა დამეცეს
ცრემლი მწუხარის;
შავი ყორანი გამითხრის საფლავს მდელითა შორის
ტიალის მინდვრის,
და ქარიშხალი ძვალთა შთენილთა ზარით, ღრიალით,
მინას მამაყრის!

სატრფოს ცრემლის წილ მკვდარსა ოხერსა დამეცემიან
ციურნი ცვარნი,
ჩემთა ნათესავთ გლოვისა ნაცვლად მივაღალეებენ
სვავნი მყივარნი!
გასწი, გაფრინდი, ჩემო მერანო, გარდამატარე ბედის
სამძღვარი,
თუ აქამომდე არ ემონა მას, არც ან ემონოს შენი მხედარი!

დაე მოვკვდე მე უპატრონოდ მისგან, ოხერი!
ვერ შემაშინოს მისმა ბასრმა მოსისხლე მტერი!
გასწი, მერანო, შენს ჭენებას არ აქვს სამძღვარი,
და ნიავს მიეც ფიქრი ჩემი, შავად მღელვარი!

ცუდად ხომ მაინც არ ჩაივლის ეს განწირულის სულისკვეთება,
და გზა უვალი, შენგან თელილი, მერანო ჩემო, მაინც დარჩება;
და ჩემს შემდგომად მოძმესა ჩემსა სიძნელე გზისა გაუადვილდეს,
და შეუპოვრად მას ჰუნე თვისი შავის ბედის წინ გამოუქროლდეს!

მირბის, მიმაფრენს უგზო-უკვლოდ ჩემი მერანი,
უკან მომჩხავის თვალბედითი შავი ყორანი!
გასწი, მერანო, შენს ჭენებას არ აქვს სამძღვარი,
და ნიავს მიეც ფიქრი ჩემი, შავად მღელვარი!

ფარდა

2015 წ.

პიესაში გამოყენებულია:

ომარ ხაიამი – ალ. ელერდამვილის თარგმანი;

არსენა მარაბდელი – მ. ჯავახიშვილი;

ინტერნეტ გვერდი – „ბურუსი“-ს მასალები;

ინტერნეტ გვერდი – ucnauri.com-ის მასალები;

ინტერნეტ გვერდი – wikipedia-ს – მასალები;

სადილი

მონანილები:

ირაკლი – ბაბუა

დავითი – ირაკლის შვილი

თამარი – დავითის მეუღლე

ნინო – დავითისა და თამარის შვილი

ლაშა – ნინოს მეგობარი

მარიამი – ნინოს უფროსი და

გიორგი – მარიამის შვილი.

თამარი – დავით, რა კარგია ადრე რომ დაბრუნდი სახლში, სადილი მზად არის.

დავითი – ძალიან კარგი.

თამარი – მამა თავის ოთახშია, ტელევიზორს უყურებს, გამოიყვანე და მაგიდასთან დასხედით, სუფრას ახლავე გაგინცობთ.

დავითი – რა ბედნიერებაა, რომ დენი აღარ გვეთიშება, როგორც იქნა, დათბა სახლში. გარეთ ისეთი ყინვაა, რომ ძალღს ვერ გაიყვანს კაცი სახლიდან.

(ოთახიდან გადის).

თამარი (სუფრას აწყობს) – ნინო, შვილო, მოდი, დამეხმარე სუფრის განწყობაში.

ნინო – ახლავე დედა (შემოდის და დედას ეხმარება).

დავითი (ბრუნდება ოთახში მამამისთან ერთად) – დღევანდელი იუბილარი სუფრის თავში. დაბრძანდი, მამაჩემო (სკამს ხელს შეაშველებს). ეს წიგნიც საჩუქრად.

ირაკლი – გმადლობ, შვილო (წიგნს გადაფურცლავს).

დავითი – მამაჩემო, ამდენი წელი უშუქობაში გავატარეთ და ახლა ტელევიზორის ყურება მაინც შეგვიძლია (გვერდით მიუჯდება). იმედი ვიქონიოთ, იქნებ თანდათან დალაგდეს ცხოვრება.

ირაკლი – ეჰ, ღმერთმა გისმინოს, შვილო. მე დალაგებულ და აწყობილ ქვეყანას ველარ მოვესწრები და აწი თქვენ იყავით ბედნიერები.

ნინო – ბაბუა, ჩვენ ისედაც ბედნიერები ვართ, რომ ყველა

ერთად ვართ (ღვინის პატარა დოქს დადგამს მაგი-
დაზე ბაბუასა და მამას შუა. ბაბუას სიცილით მო-
ეხვევა და აკოცებს. შემდეგ დავითს მიმართავს). –
მამა, მეგობარმა დამირეკა, ახლა უნდა მოვიდეს. ბიბ-
ლიოთეკაში ვართ წასასვლელები, უნივერსიტეტში გა-
მოცდებისათვის მასალებს ვამუშავებთ.

და ვ ი თ ი – ისადილე, შვილო და ისე წადი.

ნ ი ნ ო – დრო აღარ არის, ლაშა ეხლავე მოვა; არა უშავს, გზად
პიცერიაში შევივლით.

თ ა მ ა რ ი – პიცერიაში რა გინდათ, შვილო, ამ სიცივეში, ან
იმ უვარგისი თურქული ფქვილით რა პიცა უნდა
დამზადდეს.

და ვ ი თ ი – ნინო, შვილო, შენს მეგობართან ერთად სადილად
აქ დარჩით. იშვიათად ვართ სახლში ყველა ერთად,
მით უმეტეს, დღეს ბაბუას დაბადების დღეა და ვი-
სიამოვნოთ ერთმანეთთან ურთიერთობის ამ მცირე
დროით. სადილიც კარგი მოგიმზადებიათ; ცხელი
რაჭული ლობიო, ჩაჭრილი ლორით, მწნილ-მჟავეული
და მჭადები ყველით. ადრე ყოველივე ეს გლესის საჭ-
მელად ითვლებოდა, დღესდღეობით კი სახლში ასეთი
სადილი თითქმის ფუფუნების ტოლფასია.

ნ ი ნ ო (სახლის კარის ზარის ხმა გაისმა) – ლაშა იქნება, მე
გავუღებ კარს.

(მალევე ნინო დაბრუნდება დამორცხვებულ ახალგაზრდას-
თან ერთად) – გაიცანით, ჩემი თანაკურსელია – ლაშა.

თ ა მ ა რ ი – სასიამოვნოა, მობრძანდით, სადილობას ვაპირებთ
და ჩვენთან ერთად ისადილეთ.

ლ ა შ ა (უხერხულად და დარცხვენით) – არა, არა, რას ბრძანებთ,
გმადლობთ. ჩვენ წავალთ, ნინოს და მე ერთად სამუშაო
გვაქვს გასაკეთებელი და სამეცადინოდ სალამომდე
ბიბლიოთეკაში ვიქნებით.

და ვ ი თ ი (მაგიდიდან წამოდგება და ლაშას მაგიდასთან
მიიწვევს) – მობრძანდით, მობრძანდით, ნუ გერი-
დებათ. ისადილეთ ჩვენთან ერთად, ოდნავ გათბებით
კიდევ, ხედავთ გარეთ რა სიცივეა. ბიბლიოთეკა
გვიანობამდე ღიაა და იქაც მოასწრებთ შესვლას.

ლაშა – გამარჯობათ (მიესალმება ბაბუს, ქურთუკს ნინო ჩამოართმევს და მაგიდასთან დაჯდება).

ნინო – დღეს ბაბუს დაბადების დღეა. გაგიმარჯოს და დიდხანს იცოცხლე, ბაბუა.

ყველა – გაუმარჯოს! გაუმარჯოს!

ირაკლი – გმადლობთ, შვილებო. (მცირე პაუზა) დღეს სტალინის დაბადების დღეცაა და მისი მოსაგონარიც იყო. ფრონტზე სტალინის სახელით მივდიოდით შეტევებზე (მშვიდად წარმოსთქვამს და შემდეგ კედელზე ჩამოკიდებულ დიდ სურათს გახედავს, რომელზეც გამოსახულია ბაბუა ირაკლი საბჭოთა ჯარის არტილერიის პოლკოვნიკის სამხედრო მუნდირით, საბრძოლო ორდენებითა და მედლებით მკერდდამშვენებული.

80 წელს გადაცილებულმა და თვალში ცრემლჩამდგარი ბაბუა ცოტა ხანს უყურებს თავის მხედრულ სურათს, შემდეგ ოდნავ ღვინოს მოსვამს და მცირე სასმისს მაგიდაზე ნელ-ნელა დაუშვებს).

ნინო (ლაშას გვერდით მჯდომი) – ლაშა, ბაბუა ირაკლის ძალიან საინტერესო ცხოვრების გზა აქვს გავლილი.

დავითი (ლიმილით, ხუმრობით) – ბარემ ათ კაცს ეყოფა მისი ბიოგრაფია.

ირაკლი – ნუ გამანითლებთ ახლა, ამ სიბერეში.

ნინო – 1945 წელს ბაბუა ირაკლი 24 წლის იყო, როდესაც იგი საბჭოთა ჯარებთან ერთად ბერლინში შევიდა და ომი დაამთავრა ბერლინის კომენდანტის ერთ-ერთი ადიუტანტის თანამდებობაზე, არტილერიის მაიორის ჩინის წოდებით. ომის დამთავრების შემდეგ, საბჭოთა ჯარები ბერლინში დიდხანს დარჩნენ, კომენდატურას ევალეობდა ბერლინის პატრულირება და წესრიგის დაცვა, რადგანაც საბჭოთა ჯარის ბევრი მებრძოლები „მოროდითობდნენ“ და უამრავ საშინელებებს ჩადიოდნენ.

ერთ-ერთი იყო რუსი პოლკოვნიკი, რომელიც გერმანელ პატარა გოგონას აუპატიურებდა, მისი თანაშემწენი კი იმ გოგოს სახლს ძარცვავდნენ. ის პოლკოვნიკი ბაბუამ თავისი ხელით ადგილზევე დახვრიტა. ამის

გამო ბაბუას ბერლინი დაატოვებინეს. შემდეგ მან სამსახური რუსეთში, სამხედრო აკადემიაში გააგრძელა, სადაც პოლკოვნიკის ჩინს მიაღწია. სტალინის კულტად გამოცხადების შემდეგ, სამხედრო აკადემიაში კრება გამართულა და აკადემიის რექტორს, სტალინი უხსენებია ცუდად და აუგად, როგორც მას ზემდგომმა ორგანოებმა დაავალეს.

ირაკლი ბაბუას ველარ მოუთმენია, კრებაზე წამომდგარა და სამხედრო აკადემიის ხელმძღვანელისათვის სახეში სილა ისეთი ძალით გაუწნია, რომ გენერალი ტრიბუნიდან გადაფრენილა.

ბენჯე გადარჩა მაშინ ბაბუა გაციმბირებას. სამხედრო ტრიბუნალმა გაითვალისწინა ბერლინის ამლები არტილერიისტის დამსახურება. პოლკოვნიკის ჩინიდან ვიცე-პოლკოვნიკის წოდებამდე დააქვეითეს და სამხედრო აკადემიიდან დაითხოვეს.

თბილისში დაბრუნებულმა ბაბუამ, სამხედრო საგნის მასწავლებლად დაიწყო მუშაობა თბილისის ერთ-ერთ სკოლაში, სადაც პენსიაში გასვლამდე იმუშავა.

და ვ ი თ ი – გაუმარჯოს (ხმადაბლა ოდნავ გალიმბული იტყვის და მოსვამს სასმისს, ლაშას გარდა სხვებიც ოდნავ მოსვამენ ღვინოს). თქვენ არ მიირთმევთ?

ლ ა შ ა – კი, მაგრამ არ შემიძლია.

და ვ ი თ ი – მცირე, ოდნავ მოსვი, კარგი ღვინოა, შეთბები კიდეც.

ლ ა შ ა – ბატონ ირაკლის არ მინდა ვანყენინო, მაგრამ სტალინის სადღეგრძელოს შესმა არ შემიძლია.

თ ა მ ა რ ი – ნება შენია, შვილო, არავინ გადალებს, ჩვენ ბაბუას თანავუგრძნობთ, თორემ რაღა დროს სტალინია. (სითბოთი და ღიმილით იტყვის თამარი).

ნ ი ნ ო (სიცილით) – რა ვანყენინა, ბიჭო, სტალინმა?

ლ ა შ ა (თავდახრილი) – 1937 წელს, ჩემი დიდი ბაბუა დახვრიტა.

ი რ ა კ ლ ი – დიდი ბაბუა რა გვარისა იყო, შვილო?

ლ ა შ ა – შერვაშიძე.

ი რ ა კ ლ ი – აუჰ! (შუბლშეკრული წამოდგება და სკამის უკან გაივლ-გამოივლის) 37-ში დახვრიტეს ხომ?.. ასეთი დიდი გვარის მქონე კაცს კიდეც დიდხანს უტოვებია,

ჩემო ბატონო. სტალინი რომც არ ყოფილიყო, ლენინი, ტროცკი ან სვერდლოვი იმდენ ხანსაც არ აცოცხლებდნენ მას. ისინი მთელს ამიერკავკასიას მაინც დაიპყრობდნენ ისევე, როგორც დაიპყრეს შუა აზიის ქვეყნები. ლენინის ფრაზა – „სჯობია ერთი ნაბიჯით უკან დავიხიოთ, რომ შემდეგ ორი ნაბიჯი წინ გადავდგათ“ – სწორედ ამას ნიშნავდა. ბოლშევიკები თავიანთ ახალ კომუნისტურ ქვეყანას, ყოფილი რუსეთის იმპერიის საზღვრებში გაიაზრებდნენ. ფინეთის და პოლონეთის დაპყრობაც ამიტომ განიზრახეს, მაგრამ ვერ მოახერხეს და სამარცხვინოდ დამარცხდნენ პოლონეთისა და ფინეთის ომებში.

ლ ა შ ა – ჩემთვის არა აქვს მაგას მნიშვნელობა!

ი რ ა კ ლ ი – ჩემი ან გარდაცვლილი მეუღლე, ღმერთმა აცხონოს მისი სული, რუსეთში ყოფნისას მოვიყვანე ცოლად. სტროგონოვის ქალიშვილი იყო. მისი მშობლებიც გააციმბირეს და დახვრიტეს. დრო იყო მაშინ ისეთი, საშინელი... სხვა რეალობა იყო (დაამთავრებს სიტყვას და ისევ მაგიდასთან დაჯდება).

ლ ა შ ა – როდესაც მენშევიკებმა მეფე გადააყენეს და ძალაუფლება ჩაიგდეს ხელში, მაშინ უნდა მოეშორებინათ ბოლშევიკი ბანდიტ-ყაჩაღების ხროვა და ის საშინელი რეალობა აღარ მოხდებოდა, რაც რომ შემდეგ მოხდა.

ი რ ა კ ლ ი – ბოლშევიკებმა რატომ აჯობეს, თუ გიფიქრიათ ამაზე? ძველი ბოლშევიკები ძალიან გამოცდილები იყვნენ. თითოეულ მათგანს რამდენიმეჯერ ჰქონდა მოხდილი გაციმბირება, გადასახლება, პატიმრობა თუ კატორღა. ყველას მრავალი პოლიტიკური ბრძოლის დიდი გამოცდილება ჰქონდა მიღებული. დაპატიმრებებიდან გარბოდნენ. ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებში ემიგრაციებში ყოფნისას, მრავალ ევროპულ რევოლუციონერებს ხვდებოდნენ. სტალინი და ორჯონიკიძე ბაქოში ერთად ისხდნენ ციხეში მესამე კამერაში. შემდეგ ისინიც ემიგრაციაში აღმოჩნდნენ და კვლავ ციმბირი და გადასახლება. ყველა ასე იყო.

რაც შემეხება მე, არც სტალინის მომხრე არა ვარ და არც ბოლშევიკებისა! არც ეგრეთ წოდებული, დღეს

რომ იძახიან, სტალინისტი არ გახლავართ, მაგრამ უნდა ვალიარო, რომ ბოლშევიკებმა აჯობეს უნიათო, უხერხემლო და გამოუცდელ მენშევიკურ ინტელიგენციას, რომლებმაც გამარჯვების შემდეგ მთელი ქვეყანა გადააბარეს, როგორც თქვენ ბრძანებთ – „ნაციხარ ბანდიტებს“!

დროებითი მთავრობის მეთაური კი, ბატონი კერენსკი ქალის კაბაში გადაცმული გაეპარა ბოლშევიკებს.

თ ა მ ა რ ი – არ გინდათ ახლა, პოლიტიკაზე ნუ დაინყებთ ლაპარაკს და ნუ შეეზებებით ერთმანეთს.

ი რ ა კ ლ ი – პირიქით, ვისაუბროთ! მაინტერესებს ახალი თაობის აზრი. ჩემს შვილიშვილებს ჩემთან სალაპარაკოდ არა სცალიათ, სულ დაკავებულები არიან.

ნ ი ნ ო (სიცილით) – ვსწავლობ, ბაბუ.

ი რ ა კ ლ ი – ხოდა, ახლა ვილაპარაკოთ ბატონო, მაინტერესებს როგორი თაობა მოდის, რას ფიქრობთ, როგორ აზროვნებთ?

და ვ ი თ ი – ილაპარაკეთ, ისაუბრეთ, ოღონდ მშვიდად და ნერვების აშლის გარეშე. ჩვენ მაინც დაკარგულ თაობად ვითვლებით და თქვენგან მაინც გავიგებთ რაიმე ახალს, საით მიდის ცხოვრება და რა მოგველის მომავალში.

ნ ი ნ ო – დაპირისპირება ბაბუა-შვილიშვილთა თაობებს შორის, ხომ?

ი რ ა კ ლ ი – ეგ არის სწორედ, დაკარგული თაობები ვართ ვითომ, ხომ! ფუჭად გვიცხოვრია! ჰმ!!

ნ ი ნ ო – რატომ ბაბუ, შვილი და შვილიშვილები ხომ შენი დანატოვარები ვართ, შვილთაშვილსაც მოესწარი.

თ ა მ ა რ ი – ცხოვრება მარტო ეგ არ არის, შვილო...

ი რ ა კ ლ ი – განვლილი ცხოვრების გზას რომ გახედავ და არ შეგრცხვება შენი თავის, ესე იგი, ღირსეულად გიცხოვრია! დიახ, მე სტალინის ეპოქის ადამიანი ვარ. ვიმეორებ, რომ სტალინისტი არა ვარ, მაგრამ ვალიარებ მის უდიდეს ნიჭიერებას. იმ ეპოქაში მომიწია ცხოვრება და მე არც სასირცხვილოდ და არც ფუჭად არა ვთვლი ჩემ მიერ განვლილ ცხოვრებისეულ გზას.

ლ ა შ ა – ჩემთვის სტალინი ქართული წარმომავლობის რუსეთის

პოლიტიკური მოღვაწეა. თქვენ ამბობთ, რომ სტალინი უდიდესი ნიჭის მქონე პიროვნება იყო და ამიტომ სცემთ მას პატივს. ამიხსენით, რაში გამოიხატა მისი დიდი ნიჭიერება – მილიონობით ადამიანთა დახვრეტაში?

ირაკლი – მტერი რომ მტერია, თუ მას ნიჭი და ტალანტი გააჩნია, აუგად და ზერელედ ვერ მოეპყრობი მას, მისი ნიჭიერება დასაფასებელია და სერიოზული დაფიქრებით უნდა მოეკიდო მას. პაბლო პიკასომ თქვა – „სტალინში ერთად იყო თავმოყრილი იულიუს კეისრის ჭკუა და მარკუს ოქტავიუსის ეშმაკობა, ალექსანდრე მაკედონელის მხედართმთავრული გენია, ციცერონის მჭერმეტყველება და აზრის სისხარტე, და მაინც იგი ყველა მათგანზე მაღლა დგას, ბევრად მაღლა“.

ჩვენ, ქართველებს, სხვა მეორე მსგავსი ადამიანი არასოდეს გვყოლია ისეთი, ვისაც რომ იმის მიღწევა შეძლოდა, რასაც სტალინმა მიაღწია.

ერთი უბრალო პროვინციელი ბიჭი საქართველოდან, რომელიც ციმბირის ციხეებში დაკავდა და გარშემო უამრავი მტრები ჰყავდა, მარტოდმარტომ, დახმარების გარეშე თვითონ გაიკვალა ცხოვრებისეული გზა და მსოფლიოში ყველაზე დიდი სახელმწიფოს, საბჭოთა კავშირის ხელმძღვანელი გახდა, რომელიც გააძლიერა და განამტკიცა; შემდეგ ჰიტლერი დაამარცხა, ახალი სოციალისტური სისტემა შექმნა, ნახევარი ევროპა ამ სისტემას შეუერთა და დაიმორჩილა, ჩინეთიც კორეა-მონღოლეთიანად თავის სისტემაში მოაქცია, ირანსა და თურქეთშიც საბჭოთა ჯარის ნაწილები იდგნენ და თითქმის მთელი სამი ათეული წელი მართავდა ნახევარ მსოფლიოს. სტალინზე ასეთი გამოთქმა არსებობს: „ქალამნებიანი ქვეყანა ჩაიბარა და ატომური იმპერია დატოვა“. კრიტიკა, იცოცხლე, ადვილია, აბა, დღეს ვინმე ქართველმა მიაღწიეთ იმას, რასაც რომ სტალინმა მიაღწია.

ლაშა – მოცილე რომ არავინ ყოფილიყო, სტალინმა ყველა მოაკვლევინა – კიროვი, ტროცკი, სვერდლოვი, ბუხარინი, ზინოვიევი, კამენევი. მანამდე კი ლენინმა ეკლესია

გაანადგურა, მღვდელმთავრები ბევრი დახვრიტეს, დანარჩენები კი გააციმბირეს, ეკლესიის ქონება დაიტაცეს. მთელი ინტელიგენცია გაანადგურეს, ძველი ბოლშევიკებიც დახვრიტეს და, რა თქმა უნდა, არავინ აღარ დარჩა, რომ ნინ აღსდგომოდა სტალინს.

ი რ ა კ ლ ი – მართალი ბრძანდები, ჩემო ბატონო. ლენინი უარესი დესპოტი იყო. მან მოკლე ხანში 20 მილიონი ადამიანი დაახვრეტინა ქონების კონფისკაციით. მის ნაშრომებში და მრავალტომეულ წიგნებში კი ყოველ გვერდზე მრავლად წერია: „დახვრეტა, დახვრეტა, დახვრეტა!“

სტალინმა კი გაგანია ომის დროს, ეკლესია-მონასტრები სამღვდლოებას დაუბრუნა და წირვა-ლოცვა აღადგინა.

ლ ა შ ა – არც ის დავივიწყოთ, რომ სტალინმა 30 მილიონი ადამიანი დაახვრეტინა. საქართველოში მთელი ინტელიგენცია თითქმის განყვიტა.

სამამულო ომის დროს ხომ შეეძლოთ, რომ ქართველი ჯარისკაცები სხვადასხვა დივიზიებში, სხვადასხვა პოლკებში და სხვადასხვა ფრონტებზე გადაენაწილებინათ, მათ პირიქით გააკეთეს, ყველა ქართველი ერთად შეკრიბეს, შექმნეს ქართული დივიზიები და ყველა ერთად უაზროდ დაახოცინეს, გერმანელთა ავიაციისა და არტილერიის მასიურ დაბომბვებს, ნოვოროსიისკის, ქერჩისა და ჰაჯი მუშკაის, ნაკლები მნიშვნელობის მქონე ქვა-ლორდიან პლაცდარმებზე. იმდროინდელი საქართველოს მთელი მოსახლეობის, ერთი მესამედი ნაწილი ომში დაიღუპა.

დ ა ვ ი თ ი – საშინელებაა ომები, ნაპოლეონისა და პირველი მსოფლიო ომის პერიოდებშიც ბევრი ქართველი დაიღუპა და დღეს ამის შესახებ თითქმის არაფერი ვიცით.

ლ ა შ ა – როდესაც ნაპოლეონი ეგვიპტეში შეიჭრა, ვითომდა ეგვიპტის გასათავისუფლებლად მამულუქთა მრავალწლოვანი ტირანიისაგან, მან ასეთი სიტყვით მიმართა თავის გვარდიას: – „უძველესი კულტურის მქონე ეგვიპტე გავათავისუფლოთ და გავწმინდოთ ბარბაროსი“

ქართველი და აფხაზი მამულეუქებისაგანო, რომლებსაც დაპყრობილი აქვთ ეგვიპტე“. შემდეგ კი ეგვიპტე გადაარცვა და ნაძარცვი ლუვრში გადააგზავნა. სფინქსის ლომის აკლდამას კი მისი არტილერია ზარბაზნებს ესროდა გართობის მიზნით, თუ ვის უკეთესი მიზანი ჰქონდა.

ნაპოლეონმა, ვითომ ევროპაც გაათავისუფლა მონარქებისაგან რესპუბლიკური იდეების გამო, შემდეგ კი თვითონვე, თავზე საიმპერატორო გვირგვინი დაიდგა და თავი ევროპის იმპერატორად გამოაცხადა.

თამარი – საცოდავი და გატანჯული ქართველი ერი. რა უნდოდათ ეგვიპტეში? სამარცხვინო მაშინდელი ქართველი თავად-აზნაურობა! ერთმანეთს ყმებს პარავდნენ, ხანდახან მთელ ოჯახ-სოფლებიანად და ოსმალეთში ყიდდნენ საცოდავებს. ყოველწლიურად 100 ათასამდე ქართველი იყიდებოდა მონად აღმოსავლეთის ბაზარზე.

ლაშა – ნაპოლეონის მსგავსად მოიქცა სტალინიც, ვითომდა ევროპა გაათავისუფლა ფაშიზმისაგან, შემდეგ კი ნახევარი ევროპა დაიპყრო, გადაარცვა, გაანითლა და კომუნისტური რეჟიმი დაუწესა მათ.

ირაკლი – სტალინმა მთელი ევროპის დამპყრობი ჰიტლერს ომი მოუგო. იაპონია რომ იმ დროს ზურგში თავს არ დაგვესხა, ეგეც სტალინის დამსახურებაა. ნახევარი ევროპა კი იმიტომ დაიმორჩილა, რომ თავისი ქვეყნისათვის დამცავი ფარი, ანუ დამცველი ზონა შეექმნა, რადგან ტევტონები, ნაპოლეონი და ჰიტლერი სწორედ ევროპიდან შემოდოდნენ. ჩინეთში, მონღოლეთში და კორეაში სისტემა შეცვალა, ეს ქვეყნები დაიმეგობრა და საბჭოთა კავშირის საზღვრები, ამგვარად კიდევ უფრო გაამაგრა, რადგან ომის დამთავრების შემდეგ, ამერიკის ჯარი ევროპაში იდგა გენერლების ეიზენჰაუერისა და პატონის ხელმძღვანელობით; ზურგში კი, იაპონიის ატომური დაბომბვის შემდეგ, მთელ შორეულ აღმოსავლეთსაც ამერიკის ჯარები აკონტროლებდნენ გენერალ მაკარტურის მეთაურობით. სტალინის დიდი მოკავშირე

პრეზიდენტი რუზველტი, ახალი გარდაცვლილი იყო და ამერიკის შემდგომ პრეზიდენტთან ტრუმენტან სხვა ურთიერთობები ჩამოყალიბდა.

გენერალი პატონი საბჭოთა კავშირთან ომის მომხრე იყო. იგი ცდილობდა დაერწმუნებინა ამერიკის ხელმძღვანელობა, რომ – „ადრე თუ გვიან, საბჭოთა კავშირთან ომი მაინც მოგვინევს, ბარემ აქა ვართ ევროპაში, მაკარტურიც ზურგიდან დაარტყამს და ავილოთ მოსკოვი“. იმ დროს, ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირს ატომური ბომბი არ გააჩნდა.

სტალინის დიპლომატიამ გადაარჩინა მაშინ საბჭოთა კავშირი ატომური განადგურებისაგან. ნიკიტა ხრუშოვის პერიოდში, როდესაც რუსებმა კუბაში ატომური რაკეტები შეიტანეს და მსოფლიო ბენჯზე გადარჩა მესამე მსოფლიო ატომურ ომს, ამერიკის ადმინისტრაციამ მაშინ გაიხსენა გენერალ პატონის სიტყვები – „მერე უკვე გვიანი იქნებაო“.

ლ ა შ ა – სტალინს ის არ უნდა გაეკეთებინა, რაც რომ მან შემდეგ გააკეთა. გერმანელთა საკონცენტრაციო ბანაკებიდან გათავისუფლებულ ტყვეებს, ევროპის ქვეყნებში მძღვანელები და ორდენები დაურიგეს როგორც გმირებს. საბჭოთა ტყვეები კი, სამშობლოში დაბრუნებისას, რკინიგზის ვაგზლებშივე ერთი მატარებლის ვაგონებიდან სხვა მატარებლის ვაგონებში გადაიყვანეს და ეტაპებად ციმბირის ციხეებში გადააგზავნეს კიდევ 10 წლის სასჯელით, როგორც სამშობლოს მოღალატეები.

საბჭოთა ჯარების ევროპაში შესვლის შემდეგ, საბჭოთა მარშლებმა, გენერლებმა, ოფიცრებმა და ჯარისკაცებმა ნახევარი ევროპა გაძარცვეს. სახელოვანი ნითელი არმიის მებრძოლებმა უამრავი ქალები გააუპატიურეს. არც მცირეწლოვანი ბავშვები დაინდეს, არც მოხუცები და არც საავადმყოფოში მწოლიარე ქალები. საბჭოთა ჯარის ნაწილებმა მარტო გერმანიაში 2 მილიონი ქალი გააუპატიურეს და ნაწილი შემდეგ დახვრიტეს. სხვა ქვეყნებს აღარ ვამბობ.

ირაკლი – კაი, გაჩერდი, კაცო! ნუ გამახსენებ მაგას! მე თვითონ ჩემი თვალთ მაქვს ნანახი ყოველივე ეგ და სწორედ მასეთ უმსგავსობებს ვებრძოდი ბერლინში.

დავითი (ღიმილით, მხარზე ხელის მოთათუნებით) – იმიტომაც გამოგისტუმრეს ბერლინიდან, მამაჩემო. (საერთო სიცილი) ერთ საინტერესო ფაქტს გიამბობთ. „ნავთობი დედოფალია და ქალაქი ბაქო გვირგვინი“. ეს სიტყვები უინსტონ ჩერჩილს ეკუთვნის. როტმილდისა და ძმები ნობელების მიერ დაწყებული საქმით, ბაქოს ნავთობი ბათუმის პორტიდან ევროპაში გადიოდა და მთელი ევროპის ნავთობის მრეწველობის 90 %-ს შეადგენდა. გერმანიის სათავეში ჰიტლერის მოსვლის შემდეგ გერმანიას დიდი რაოდენობით ნავთობი სჭირდებოდა არმიისათვის. ტანკები, სამხედრო მოტორიზირებული და სატვირთო-სამანქანო ტექნიკა, თვითმფრინავები, საზღვაო და ნჟალქვეშა ფლოტი ყველაფერი ნავთობზე მუშაობდა. ჰიტლერმა სავაჭრო ურთიერთობა დაამყარა სტალინთან, დიდი რაოდენობით ნავთობის შესასყიდათ. 1939 წ. როდესაც გერმანიამ პოლონეთი დაიპყრო, შეშინებულმა ინგლისმა და საფრანგეთმა გადაწყვიტეს გაერთიანებული საჰაერო ძალებით, თვითმფრინავებიდან დაელობათ და მიწასთან გაესწორებინათ ქალაქები ბათუმი და ბაქო, რათა გერმანიას ნავთობი ვეღარ მიეღო. ჰიტლერმა დაასწრო და მალევე მთელი ევროპა დაიპყრო. 1941 წ. საბჭოთა კავშირთან ომის დაწყებისას ჰიტლერს იმედი ქონდა რომ სამ თვეში დაასრულებდა ომს, კიევის აღების შემდეგ ჰიტლერი ჩაფრინდა კიევში და იქ გამართულ ბანკეტზე, გენერალიტეტმა მას დაახვედრა ტორტი საბჭოთა კავშირის გამოსახულებით. კასპიის ზღვის ადგილას შავი შოკოლადი იყო ჩასხმული ერთმა გენერალმა კოვზით გადაასხა ბაქოს ზევიდან შოკოლადი, ის ნაჭერი მოჭრა და ჰიტლერს მიართვა სიმბოლურად ბაქოს ნავთობის დასაპყრობად. ფიურერი აღფრთოვანებული დარჩა. მაგრამ ომი ოთხ წელს გაგრძელდა. სანვაგის უქონლობის გამო გერმანული სამხედრო ტექნიკა გაჩერებული იყო და წინ

ველარ მიიწვედნენ. რუმინეთში წარმოებული ნავთობი მოთხოვნილების მხოლოდ 8 %-ს შეადგენდა. ყუბანის მაიკოპისა და გროზნის ნავთობის ქაბურღილები ბერია მოშალა და შიგ ბეტონი ჩაასხმევინა. სტალინ-გრაძში გაჩერებულ ევროპის დაპყრობელ პაულიუსის სახელოვან მეხუთე არმიას, წვეთი საწვავი აღარ ქონდა რომ წინ წასულიყო და ბაქო აელო, ამით ომიც მალევე დასრულდებოდა, რადგან საბჭოთა არმიას ბაქო აწვდიდა საწვავის 90 %-ს, კუიბიშევი კი 10%-ს. საწვავის მოლოდინში გაჩერებული ფელდმარშალი პაულიუსი, თავისი დამპყვნილი და გაყინული არმიით წითელ არმიას დანებდა. ომის დამთავრების შემდეგ 12 ქალაქს გმირი ქალაქების წოდებები მიანიჭეს. აზერბეიჯანის მეთაურმა ბაგიროვმა სურვილი გამოთქვა, რომ გმირი ქალაქის წოდებას ბაქოც იმსახურებდა რადგან 4 წლის განმავლობაში ქალი და კაცი, დიდი და პატარა, ყველა ერთად შეუჩერებლივ 24 საათის განმავლობაში ამუშავებდნენ ნავთობის საწარმოებს და ომი ფაქტიურად ბაქოს ნავთობმა მოიგო. რა თქმა უნდა ბაქოს არ მისცეს გმირი ქალაქის წოდება, ბაგიროვი კი მალევე დახვრიტეს.

ირაკლი – უკეთესია, ერთი ისეთი შემთხვევა მოგიყვებ, რაც რომ თქვენ არ იცით (წამოდგება, კარადის ზედა უჯრიდან რვეულს აიღებს, გადაშლის და ისევ მაგიდას მიუჯდება).

ნინო – რა არის ეგ, ბაბუა, მემუარები?

ირაკლი – ისტორიკოს დევი სტურუას მოგონებებიდანაა, მომისმინეთ:

საქართველოსა და ირანს შორის 3000-წლოვანი ურთიერთობის ისტორიულ მანძილზე, მსგავსი არაფერი არასოდეს მომხდარა, რაც რომ მოხდა თეირანში მეორე მსოფლიო ომის დროს (კითხვას დაიწყებს). „1941 წლის აგვისტოში საბჭოთა კავშირისა და დიდი ბრიტანეთის ჯარები ირანში შევიდნენ. მათ ირანის ჩრდილოეთი ტერიტორიები დაიკავეს. მოკავშირეებმა იქ თავიანთი ბაზები შექმნეს, რომ საბჭოთა ფრონტისათვის ამერიკიდან, სამხედრო ტექნიკა და სურ-

სათი მიენოდებინათ. ირანის დიქტატორი შაჰი რეზა, ირანიდან გაიქცა და სამეფო ტახტი დაუტოვა, თავის 21 წლის შვილს მოჰამადრეზა ფეჰლევის, რომელსაც განათლება ევროპაში ქონდა მიღებული და გამეფების შემდეგ მთლიანად მოკავშირეებზე იყო დამოკიდებული, რადგანაც ირანის მოსახლეობა და ახლად შექმნილი ირანის სახალხო პარტია გამოუცდელ, ახალგაზრდა შაჰს სერიოზულად არ აღიქვამდნენ. იგი უფრო სიმბოლური მონარქიული ფიგურა იყო.

1943 წლის 28 ნოემბერს, თეირანში დაიწყო სამი მოკავშირე სახელმწიფოს ხელმძღვანელთა კონფერენცია, სადაც განიხილავდნენ მეორე ფრონტის გახსნის შესაძლებლობისა და საბჭოთა კავშირისადმი დახმარების ტვირთის ტრანსპორტირების საკითხებს.

ერთ საღამოს, თეირანის საბჭოთა საელჩოში დიდი სავახშმო წვეულების შემდეგ, სტალინს რუზველტისა და ჩერჩილისათვის ახალი გადაღებული ფილმი „გიორგი სააკაძე“ უჩვენებია, შემდეგ კი სტალინს აუწყეს, რომ დღისით ირანის შაჰი თვითონ ხლებია რუზველტს და საუბარი მათ შორის მხოლოდ 5 წუთი გაგრძელებულა. ჩერჩილმა კი შაჰი მისაღებში აღოდიანა და შემდეგ აუდიენცია სამ წუთში დაამთავრა, რაზეც ირანის შაჰინ შაჰი დიდად შეურაცხყოფილი დარჩენილა.

სტალინმა გადაწყვიტა ვიზიტად წვეოდა ირანის შაჰს, ვინაიდან სტუმრის ვალია ეახლოს მასპინძელს, მაღლობის გადასახდელად სტუმართმოყვარეობისათვისო. ამას ვერც რუზველტი და ვერც ჩერჩილი ვერ მიხვდნენ, რომ ახალგაზრდა შაჰის პოზიციები ტახტზე გაემყარებინათ.

სტალინი მოლოტოვთან ერთად გაემგზავრა შაჰის სასახლეში. მას თან ახლდნენ გენერლები: – ლავრენტი ბერია, შალვა წერეთელი, გრიგოლ კარანაძე და კაპიტონ ნაჭყებია.

მოოქროვილ სარკეებიან სატახტო დარბაზში შესვლისას, დაბნეულმა შაჰმა სტალინთან მიიღბინა, მას მსნელი უწოდა და სტალინის წინ მუხლებზე

დაეცა ხელის საკოცნელად. სტალინმა შაჰი ფეხზე წამოაყენა, შემდეგ მიუბრუნდა ბერიასა და კარანაძეს და ქართულად უთქვამს: – „აფსუს, რომ ამ სურათს გიორგი სააკაძე და ერეკლე მეფე არ ხედავენო!“ (დახურავს რვეულს).

თ ა მ ა რ ი – მართლაც უჩვეულო ისტორიული შემთხვევაა, როდესაც თეირანის სამეფო სასახლეში ირანის შაჰი ქართველთა წინაშე მუხლებზე დაეცა.

ი რ ა კ ლ ი – ომის შემდგომ ყველაზე მეტად ხალხს რაც ახარებდა, ეს იყო მარტის თვის მოახლოება. ყოველწლიურად მარტის თვეში, ყველაფერზე ფასი იკლებდა, ყველაფერი იაფდებოდა. უცხოეთთან ექსპორტ-იმპორტი არ არსებობდა. ქვეყანა ყველაფერს აწარმოებდა და ყველაფერი ხალხისთვის იყო განკუთვნილი. კილო ხორცი მანეთი ღირდა. წითელი და შავი ხიზილალას ყიდვა, ყველას თავისუფლად შეეძლო მაღაზიებში. პური, მარილი, ასანთი და კიდევ რამდენიმე რაღაც, უფასოდ უნდა გაცემულიყო, რომ დასცლოდა.

იმ პერიოდში კორუფცია და ფულის მოპარვა არ არსებობდა. დირექტორებიდან და მინისტრებიდან დანყებულები, უბრალო მუშით დამთავრებული, ყველა პატიოსნად შრომობდა, რადგან ყველას შიში ჰქონდა. იცოდნენ, რომ ქურდობისათვის გააციმობდნენ და 25-წლიან კატორღაში გაუშვებდნენ.

„შიში შეიქმს სიყვარულსაო“ – სწორედ გაციმობრებაში გადააჩვია ამხელა ქვეყანა, მოპარვასა და ქურდობას. კარამზინის ისტორიული გამონათქვამი – „ვსე ვორუიუტ!“ – იმ პერიოდში დავინყებული იყო.

აბა ახლა რას გავს ეს? მთავრობა თვითონ იპარავს და შემდეგ მოპარული ფულით საზღვარგარეთ, უცხოეთში გარბიან!

და ვ ი თ ი – საცოდავი ქვეყანა და ხალხი. 1918 წლის დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან დღემდე, საქართველოს ჯერ ღირსეული ან ნორმალური მთავრობა არა ყოლია. კარგს ვინ ჩივის, ნორმალური მაინც, რომ ქვეყანასა და ხალხს შვებით ამოესუნთქა. 1921 წლის

შემდეგ ამდენი ხანი გავიდა და ჯერ კიდევ რევოლუციებსა და გადატრიალებებში ვართ. ამჟამად ჩვენთან პოლიტიკური და საპარლამენტო კულტურა არ ასებობს. სიტყვა პარლამენტი ნიშნავს სალაპარაკო ადგილს, სადაც ერისა და ქვეყნის საკითხები ლაპარაკით უნდა გადაწყდეს და სადაც სავალდებულოა მოსმენის კულტურის ქონა. განსხვავებული აზრის მოსმენისას ჩვენი პოლიტიკოსები ან მუშტებით იმუქრებიან, ან იგინებიან, ან ჭიქებს ისვრიან, ან კი ავტომატებით დასდევენ ერთმანეთს. პოლიტიკოსებმა ერზე და ქვეყანაზე უნდა იზრუნონ, როგორც ერთ დიდ ოჯახზე. ნუთუ ჩვენი პოლიტიკოსების ოჯახებში ყველა ერთ აზრზეა და თუ რომელიმე ოჯახის წევრმა განსხვავებული აზრი გამოთქვა. პოლიტიკოსი საკუთარი ოჯახის წევრებს დაუწყებს მუშტების ქნევას, გინებას, ჭიქების სროლას ან ავტომატით დევნას?...

ლ ა შ ა – ყველაზე სამნუხარო ის არის, რომ 1921 წლის შემდეგ, საქართველო თავის ტერიტორიებს კარგავს. თქვენ ამბობთ, რომ სტალინმა დაიპყრო ნახევარი ევროპა, თუ იგი პატრიოტი იყო და თავისი სამშობლო უყვარდა, დაებრუნებინა საქართველოსათვის ძირძველი ტაოკლარჯეთის მიწები. იმ პერიოდში ხომ თავისუფლად შეეძლო ამ დიდი მამულიშვილური საქმის გაკეთება, მით უმეტეს იმ დროს, საბჭოთა ჯარი თურქეთშიც იდგა. მან პირიქით გააკეთა, საინგილო აზერბაიჯანს აჩუქა, ლორე კი – სომხეთს. ორჯონიკიძემ, როდესაც სოჭი რუსეთს აჩუქა, სტალინს რა, არ შეეძლო გაეუქმებინა ორჯონიკიძის უაზრო ახირება? პირიქით, შეკვეცილი საქართველოს ტერიტორიები მან კიდევ უფრო დააქუცმაცა. პატარა საქართველოში სამი ავტონომია დაარსა, აჭარის, აფხაზეთისა და ოსეთის ავტონომიები. კიდევ კარგი, რომ დროულად გაჩერდა და ავტონომიური სტატუსები არ მისცა იმერეთს, კახეთს, სამეგრელოს, გურიას, რაჭას, სვანეთს და ქართლის რეგიონებს. ჩვენი ხასიათიდან გამომდინარე, მერე უნდა გენახათ, ქართველები როგორ დავერეოდით და დავჭამდით ერთმანეთს.

შე მამაცხონებულო, რუსეთისათვის რომ ამდენი დიდი საქმეები გააკეთე, ერთი საქართველოსათვის გაგეკეთებინა რაიმე კარგი. დაებრუნებინა დაკარგულ-წართმეული ტერიტორიები, არ დაექუცმაცებინა საქართველოს მიწა-წყალი და ისე წასულიყო იმ ქვეყნად! მით უმეტეს, მან წინასწარ იცოდა, რომ რუსები მას არაფერს დაუფასებდნენ და ყველა, ვისაც სისხლში ჰქონდა ხელები გასვრილი, სტალინის სახელს შეახოცავდნენ სისხლიან ხელებს.

ირაკლი – მასეც მოხდა. იმდროინდელი მთავრობის ყველა წევრს სისხლში ქონდა ხელები გასვრილი. კალინინმა ხელი მოაწერა დოკუმენტს ათასობით ბავშვთა დახვრეტაზე; ბავშვები არისტოკრატიული ოჯახებისა და თეთრგვარდიელთა შვილები იყვნენ. ყველა ერთად კენინსბერგში ჰყავდათ შეგროვებულნი. ბოლშევიკებმა არ იცოდნენ რა ექნათ, ან რა ეყოთ ამდენი განათლებული და ორ-სამ ენაზე მოლაპარაკე ბავშვებისათვის. გამოსავალი მაინც მოძებნეს და ყველა ერთად დახვრიტეს. კალინინის გმირობა ბოლშევიკებმა სათანადოდ დააფასეს. იგი ორდენით დააჯილდოვეს, კენინსბერგი კი კალინინგრადად გადააკეთეს.

თამარი – ბარბაროსები...

ირაკლი – სტალინის კულტად გამოცხადების ავტორი, ნიკიტა ხრუშოვი! მოსკოვისა და უკრაინის დასახვრეტ ხალხთა სიების შემდგენელი ავტორიცაა. ომის დროს, სტალინგრადაში ჩასვლისას ხრუშოვმა 10000 სამხედრო დაახვრეტირა. აღარ გავაგრძელებ, ყველა ერთმანეთის მსგავსი იყო, სხვებსაც უარესი საქმეები ჰქონდათ ჩადენილი და მთავრობის წევრებმა თავიანთი ბინძური ხელები სტალინ-ბერიას სახელზე შეახოცეს. რომ იცოდეთ, ქართველი ერი ბენჯზე ვართ გადარჩენილები. სტალინის სიკვდილის შემდეგ, ხრუშოვი მთელ ქართველ ერს, შუა აზიასა და ციმბირში გადასახლებას უპირებდა. ისევე როგორც ჩეჩნები, მთის ხალხები და ყირიმელი თათრები გადასახლეს შუა აზიაში.

თ ა მ ა რ ი – როგორ თუ გადასახლება გვიპირებდნენ? ამის შესახებ არაფერი მსმენია!

და ვ ი თ ი – აკრძალული იყო ამ თემაზე საუბარი. თუ ვინმემ რაიმე იცოდა, შეიძლება ისინიც დაეჭირათ.

ი რ ა კ ლ ი – სტალინის კულტად გამოცხადების შემდეგ, მთელი ქვეყნის მასშტაბით დაიწყო ანტიქართული კამპანია. სახელმწიფო აპარატი და ორგანოები, რომლებიც სავსე იყო ქართველებით, განმინდეს და გაათავისუფლეს, თითქმის ყველა ქართველი მოსკოვიდან დაიფრინეს, მოხსნეს და გაათავისუფლეს. „ანტიგრუზინიზმის“ კამპანია იმდენად აგორდა და აზვირთდა, რომ ჭკვათხელი ხრუშოვი აზარტში შესული, ხშირად მუშტების ქნევით უყვიროდა და ემუქრებოდა, საქართველოს მთავრობის ხელმძღვანელს ვასილ მუჟავანაძეს, რომ შუა აზიასა და შორეული აღმოსავლეთის სტეპებში გადაგასახლებთო. ხრუშოვის საამებლად, მოსკოვში მთავრობის წევრები სხვადასხვა გეგმებს ადგენდნენ ქართველი ერის დასასჯელად.

მაშინდელი ერთ-ერთი მთავარი იდეოლოგის სუსლოვის გეგმა ასეთი იყო: – „ქართველების წინააღმდეგ ბრძოლა უნდა დავიწყოთ აფხაზეთში. სამეგრელოს და სვანეთს ავტონომიები უნდა მივცეთ. ყველგან გავაღვივოთ ეთნიკურ-ნაციონალური კონფლიქტები. დასავლეთი საქართველო დაუპირისპიროთ აღმოსავლეთ საქართველოს. ამის შემდეგ კი ჩვენ შუამავლის როლი შევასრულოთ“.

თ ა მ ა რ ი – დაყავი და იბატონე. დღესაც ასე მოქმედებენ და ჩვენ კი ვერ ვისწავლეთ ჭკუა.

ი რ ა კ ლ ი – მოსკოვში „კგბ“ სხვა გეგმას ადგენდა. საქართველოს გასაბჭოების 40 წლისთავის იუბილეზე, თბილისში ნიკიტა ხრუშოვი უნდა ჩამოსულიყო, რომელზეც ტერორისტული თავდასხმა მოეწყობოდა. ეს კი ნამდვილად კარგი საბაბი იქნებოდა ქართველთა დეპორტაციისა და შუა აზიაში გადასახლებისათვის. ვასილ მუჟავანაძემ და საქართველოს „კგბ“-ს უფროსმა ინაურმა იცოდნენ, რასაც რომ ამზადებდნენ მოსკოვში.

ქართველი ერის გადასარჩენად მათ სასწრაფოდ

შეადგინეს საიდუმლო გეგმა. ყოფილი პოლიტპატიმრებისა და დისიდენტებისაგან, შექმნეს ვითომდა ტერორისტული ჯგუფი, რომელთაც ვითომ თავდასხმა უნდა მოეხდინათ ხრუშოვზე.

ამ გეგმით მოსკოვს დაასწრეს და ცენტრალურ ორგანოებს შეუთვალეს, რომ აღმოჩენილია და ლიკვიდირებულია ტერორისტული ჯგუფი, რომლებიც ხრუშოვზე აპირებდნენ თავდასხმას. მოსკოვიდან იმ დროს ბევრი თანამშრომელი გამოაგზავნეს „კვბ“-ს ორგანოებიდან შესამონმებლად. ხრუშოვის თბილისში ჩამოსვლისას კი აღარაფერი მომხდარა. ასე გადავრჩით მაშინ ქართველები ციმბირში ან შუა აზიაში გადასახლებას. მაგრამ ერთი კურიოზული შემთხვევა მაინც მოხდა. მოგეხსენებათ რომ 1956 წლის 9 მარტს თბილისში სანაპიროზე გამართული მიტინგი, სადაც ქართველი ხალხი კონსტიტუციის თანახმად მოითხოვდა საბჭოთა კავშირიდან ნებაყოფლობით გასვლას, საბჭოთა არმიამ ტანკებითა და ავტომატებით დაარბიეს და დახვრიტეს. ათასამდე ადამიანი დაიღუპა. ჯარისკაცები ვარანცოვის ხიდიდან პირდაპირ მდინარე მტკვარში ყრიდნენ დაღუპულ და დაჭრილ მოქალაქეებს. ამიტომაც ქართველი ხალხი სამართლიანად გაბრაზებული იყო სულელ ნიკიტა ხრუშოვზე და მართლაც შესაძლებელი იყო, რომ რომელიმე დაღუპული ადამიანის ნათესავს რაიმე ესროლა ხრუშოვისათვის, შემდეგ როდესაც 1961 წელს თბილისში ჩამოვიდა ხრუშოვი ფიდელ კასტროსთან ერთად. თბილისის ქუჩებში სადაც ხრუშოვის მანქანის კორტეჟს უნდა გაევილო, რა თქმა უნდა მოძრაობა გადაკეტილი იყო. კვბ-სა და მილიციას მაქსიმალურად დაცვა გაეძლიერებინათ. მთავრობამ კი ქარხნებიდან და სასწავლებლებიდან ხალხი ქუჩაში გამოიყვანა ნითელი დროშებით ხელში ხრუშოვისა და ფიდელ კასტროს დასახვედრად. როგორც იქნა გამოჩნდა მანქანა გადახსნილი ვილისი. ყველას გასაკვირად მანქანაში ისხდნენ პლენანოველი სულელი მეტადსახელად კიკა და წვერიანი თბილისელი კაცი, რომლებიც მართლაც

შორიდან წააგავდნენ ხრუშოვსა და კასტროს. ისეთი სიცილი ატყდა მაშინ, ხალხიც გამხიარულდა და დაძაბულობაც მოიხსნა. გასაგები იყო რომ ვითომდა ხუმრობა, ისიც კვბ-ს, ინაურის დადგმული სპექტაკლი იყო და თუ რამე უნდა მომხდარიყო საცოდავი კიკა განირეს ყოველშემთხვევისთვის, სანამ ხრუშოვის ნამდვილი კორტეჟი გამოჩნდებოდა თბილისის ქუჩებში.

და ვ ი თ ი – რა ურჩხულს შევეჭიდეთ, ბევრმა არც კი ვიცოდით. ეგენი უსისხლოდ არაფერს დათმობენ და ჩვენი არეული ქვეყანა ალბათ კიდევ დიდხანს არ დალაგდება, რადგან კრემლი მუდმივ მტრად ეყოლება მოკიდებული საქართველოს და ისინი კვლავ მრავალგზის შეეცდებიან, კიდევ მრავალი გადატრიალებები და არეულობები მოახდინონ მომავალში ჩვენს ქვეყანაში. რუს ხალხს მე არაფერს ვერჩი, აგერ მე თვითონ დედა რუსი მყავდა. მე რუსეთის მთავრობაზე, კრემლზე ვლაპარაკობ. მესამე საუკუნე დაინყო უკვე, რაც ყოველივე ცუდი საქართველოსთვის რუსეთიდან მოდის. ერთხელ და სამუდამოდ რით ვერ ვისწავლეთ ჭკუა, რომ რუსეთთან ურთიერთობისას დიდი სიფრთხილე გვმართებს ყოველთვის და მაინც ერთი და იგივე შეცდომებს ვუშვებთ. რუსეთის ნდობა არასოდეს შეიძლება. რუსეთის ყველაზე დიდი მწერლები და სახელოვანი ადამიანები ასე ახასიათებენ რუსეთს: „უძველესი კიევის რუსეთი, ევროპული ცივილიზაციის შემადგენელი ნაწილია. სრულიად სხვა სახეა მოსკოვის რუსეთი, რომელიც ველური ურდოებისა და მონღოლთათართა წარმონაქმნია. მოსკოვის რუსეთი ეს არის მატყუარა, ცბიერი დამპყრობელი, უხეში, ტლანქი აზროვნებით, რომელსაც არასოდეს არ გამოუცდია თავისუფლება და იგი იბრძვის, რომ გაანადგუროს ყოველივე ცივილიზებული, ის, რაც მას არ გააჩნია და რისი შეგნებაც მის აზროვნებას არ შეუძლია“.

რუსეთთან არც ერთ დოკუმენტზე ხელის მოწერა არ შეიძლება, თუგინდ მეგობრობის დოკუმენტი იყოს, რადგან ისინი ყველა დოკუმენტს საბაბად იყენებენ, თუ რომელიმე ქვეყანაში ჯარით შეჭრა სურთ, ვითომცდა

დასახმარებლად ან კიდევ მშვიდობისმოყვარე შუამავლის როლის შესასრულებლად. თუმცა დოკუმენტის გარეშეც თავხედურად იჭრებიან სხვადასხვა ქვეყნებში, მაგრამ ხელმოწერილი დოკუმენტის საბაბით კიდევ უფრო კადნიერდებიან. დიდი ბრიტანეთის პრემიერმინისტრი უინსტონ ჩერჩილი ტყუილად არ ამბობდა: – „რუსეთთან ნებისმიერ ხელმოწერილ დოკუმენტს ზუსტად იმის ფასი აქვს, რა ქალაქდზეც ეს დოკუმენტიანო დაწერილი!“

ნ ი ნ ო – უნივერსიტეტში, სწორედ რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის თემაზე ვმუშაობთ. ბიბლიოთეკაში მასალებზე მუშაობისას ზოგჯერ ისეთ ინფორმაციებს წავაწყდებით ხოლმე, რომ თმები ყალყზე გვიდგება. რამდენიმე ამონაწერს წავიკითხავთ ჩემი ნაშრომიდან, დაგაინტერესებთ (სავარძელზე დადებული ჩანთიდან რვეულს ამოიღებს და კითხვას დაიწყებს):

– „რუსეთს შუბლზე ძარღვი არა აქვს“ – ეს სიტყვები ბოლშევიკური რუსეთის პირველი ჩეკისტის, ფელიქს ძერჟინსკის ამაყად წარმოთქმული სიტყვებია, რომელშიც აისახება ეთიკისა და მორალის არქონა, სირცხვილის გრძნობის არარსებობა იმ ქმედებებზე, რასაც რუსეთის მთავრობა და ძალოვანი ორგანოები ახორციელებდნენ ქვეყნის შიგნით თუ გარეთ.

ძერჟინსკის ამ სიტყვათა არსი, უფრო მკვეთრად აღვიქვი, როდესაც წავიკითხე ალექსანდრე სოლჟენიცინის დიდი ნაშრომი „არხიპელაგი გულაგი“, რომელშიც შემაზრზენი რეალობით არის ასახული, ათეულობით მილიონი უდანაშაულო ადამიანის დაპატიმრება და დასჯა, რომელთა შორისაც უამრავი ქართველიც იყო.

ბოლშევიკური „ჩეკა“, ნითელი ტერორის, სახელით რასაც აკეთებდა და ახორციელებდა საკუთარი ქვეყნისა და ხალხის მიმართ იმ ქმედებებს, ახსნა და სახელი არა აქვს. შუბლზე ძარღვის არქონა ძალიან რბილი გამონათქვამია იმ ბოროტებასთან, სასტიკ ძალმომრეობასთან, ცინიზმთან და აბსურდულ სისულელებებთან, რასაც ჩეკისტები სჩადიოდნენ.

განსაკუთრებით ჩამრჩა გონებაში ერთი ტრაგიკული

მონაკვეთი ა. სოლჟენიცინის წიგნიდან „არქიპელაგი გულაგი“.

– 1918-1920 წლებში, სამოქალაქო ომის დროს, რუსეთში დიდი შიმშილობა მიმდინარეობდა. პროლეტარიატსა და წითელ არმიას ლუკმაპური აღარ ჰქონდათ. ზოოპარკებში მხეცები შიმშილით იხოცებოდნენ. პეტროგრადისა და ოდესის ჩეკამ გადანყვიტა, რომ სიკვდილმისჯილი პატიმრები ყველა არ დაეხვრიტათ. პატიმართა ნაწილს, გაშიშვლებულებს, ცოცხლად შეუგდებდნენ ხოლმე ზოოპარკებში ლომებსა და ვეფხვებს გამოსაკვებად.

დღისით კი სკოლებიდან ექსკურსიებზე ჯგუფებად ბავშვები დაყავდათ ზოოპარკებში, რომლებმაც არც კი იცოდნენ, რომ შესაძლოა წინაღამეს მხეცები გამოკვებილები იყვნენ მათი მშობლებითა და ახლობლებით!“

– ახსნა არა აქვს ასეთ არაადამიანურ უღმერთო ქმედებას (ცრემლს მოიწმენდს), უსირცხვილობასა და ცინიზმს.

და ვ ი თ ი (დამნუხრებით) – ბოლშევიკებს საერთოდ დაკარგული ჰქონდათ ადამიანობა, აღარც მორალი ახსოვდათ და აღარც ღმერთი.

ნ ი ნ ო – ცარიზმის ეპოქაშიც ძალიან მძიმე და აუტანელი მდგომარეობა იყო საქართველოში. მეფის რუსეთის ჯარი და რუსი მოხელეები, განსაკუთრებული სისასტიკითა და ძალმომრეობით ეპყრობოდნენ ქართველ მოსახლეობას, რის გამოც მრავალჯერ აჯანყებულ ქართველთა ამბოხი, სისხლში ჩაახშვეს რუსეთის ჯარებმა და მრავალმა სახელოვანმა ქართველმა მამულიშვილმა თავიანთი სიცოცხლე დაასრულეს ციმბირის კატორღებსა და გადასახლებებში.

რუსეთიდან საქართველოში, ევროპულ და რუსულ კულტურასთან ერთად, შემოდიოდა უხეში სისასტიკე და ძალმომრეობა. ქართულ ენას ძალღის ენა უწოდეს და ქართულად წერა-კითხვა შეიზღუდა. რუსი საეკლესიო ექსარქოსები მთავარმართველებზე მეტს იპარავდნენ, მათ ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია გააუ-

ქმეს, ყველა ქართული ეკლესია-მონასტრები დახურეს და გაძარცვეს. რუსი მღვდელმთავრები უამრავ ოქრო-ვერცხლსა და ხატებიდან დამძვრალ ძვირფას თვლებს კილოგრამებით აგზავნიდნენ რუსეთში, საიდანაც იმპერატორი ორდენებით აჯილდოვებდა მათ. რუსეთიდან გამოგზავნილმა ერთერთმა მთავარმა მღვდელმთავარმა, ეგზარქოსმა პავლემ ქართველი ერი სახალხოდ სამარადჟამოდ დაწყევლა.

როგორ გავხდით რუსეთის იმპერიის ნაწილი? – ათასგვარი ხრიკებითა და მოტყუებით რუსეთმა გამოუვალა მდგომარეობა შეუქმნა ქართლ-კახეთის მეფეს ერეკლე II-ს და იგი დაიყოლიეს, რომ ხელი მოეწერა გეორგიევსკის ტრაქტატისათვის. იმავდროულად კი რუსეთი საიდუმლო მოლაპარაკებებს აწარმოებდა ირანთან და თურქეთთან, რათა საქართველო მათ კიდევ უფრო შეევიწროვებინათ. ერეკლე II-ის გარდაცვალების შემდეგ გეორგიევსკის ხელშეკრულების დოკუმენტის არსებობის მიზეზით, რუსეთის ჯარები ქართლ-კახეთის სამეფოში შემოვიდნენ, მალე მეფობაც გააუქმეს და რუსეთმა დაიწყო ქართული ტერიტორიების კოლონიური დაპყრობა.

პათოლოგიური ტყუილი მუდმივად იყო დამახასიათებელი რუსული პოლიტიკისათვის. რუსეთის მხრიდან ძმური ან მეგობრული დახმარება ყოველთვის დაპყრობისა და დამორჩილების ტოლფასი იყო ნებისმიერი ქვეყნისათვის. რუსეთის მთავრობა ზოგიერთ გამოჩენილ ქართველს იყენებდა და თავის სამსახურში აყენებდა; პრივილეგიებს და თანამდებობებს აძლევდნენ ზოგიერთ მათგანს, მაგრამ ბოლომდე მათ ნდობას დაუშვებლად მიიჩნევდნენ.

დაგლალეთ, ალბათ (ლიმილით გადახედავს ყველას), მერაბ მამარდაშვილის სიტყვით დავამთავრებ: „ქართულმა ხასიათმა, ქართულმა გენოტიპმა დაკარგა თავისი მოხაზულობა, ეს დაიკარგა რუსეთთან ურთიერთობაში XIX საუკუნიდან მოყოლებული. იმდენი ჩვენ ვერ გვავნო მაჰმადიანურმა სამყარომ, რამდენადაც ჩვენ გვავნო რუსეთთან კავშირმა და ურთიერთობამ“.

და ვ ი თ ი – მათ შეგნებულად დაინყეს ქართული ხასიათისა და გენოტიპის შეცვლა. დაულაღავი მშრომელის, მრავალგზის აღმშენებლისა და სამშობლოსათვის მებრძოლი თავდადებული ხალხისაგან შემდგარი ქვეყანა, რუსეთს არ სჭირდებოდა როგორც კოლონია, ამიტომ დაინყო! – შინაგანად შეეცვალა, გაეხრწნა ქართული სული და მენტალიტეტი; ლოიალური პრივილეგიების დანერგვით, ქართული ეკლესიის განადგურებით, ქურდული ფილოსოფიის შემოტანით, ეროვნულობასთან ბრძოლითა და უზრუნველი ცხოვრების სტერეოტიპის დანერგვით, რუსეთი შეეცადა, რომ ქართველი ერის დიდი ნაწილი გარდაქმნილიყო, მხოლოდ ჭამასმის მოყვარულ მუქთახორა მასად.

ი რ ა კ ლ ი – ოდითგანვე საქართველო იყო ღვინის ქვეყანა, სადაც ცხოვრობდა მებრძოლი ხალხი. სტუმარს და კეთილმოსურნეს, სიკეთის ღვინის ფიალით ხვდებოდნენ, მტერს და ბოროტებას კი – მახვილით!

თ ა მ ა რ ი – სწორედ ეგ იდეაა ჩადებული „ქართლის დედის“ ქანდაკებაში.

ლ ა შ ა – არადა, იყო დრო, როდესაც სპარსეთის სამეფოსა და ბიზანტიას შორის დავას, შემარიგებელ შუამავლად ედგა მესამე ძლიერი სახელმწიფო – საქართველო.

ბიზანტიის იმპერიამ 1000 წელი იარსება და გაქრა. რომისა და სპარსეთის იმპერიებიც დაეცა. მუდმივი არაფერია და რუსეთის იმპერიული ამბიციებიც დაეცემა.

ყველაზე დიდი და სახელოვანი ნამდვილი მამულიშვილები რუსულ იმპერიალიზმს ებრძოდნენ, სიაც კი მაქვს შედგენილი (უბის ჯიბიდან პატარა ფურცელს ამოიღებს წასაკითხად) რომელი ერთი ჩამოვთვალო – ილია ჭავჭავაძე, ვაჟა ფშაველა, აკაკი წერეთელი, მიხეილ და ივანე ჯავახიშვილები, ტიცინან ტაბიძე, გრიგოლ რობაქიძე, პაოლო იაშვილი, მუხრან მაჭავარიანი, ექვთიმე თაყაიშვილი, სანდრო ახმეტელი, ნიკო ნიკოლაძე, კოტე აფხაზი, მარო მაყაშვილი, ლიზიკო ქავთარაძე, ხათუნა ჭიჭინაძე, ევგენი მიქელაძე, ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, გიორგი კვინიტაძე,

გიორგი მაზნიაშვილი, შალვა მალაკელიძე. მღვდელმთავრები ამბროსი ხელაია, კირიონ საძაგლიშვილი და გაბრიელ ქიქოძე. ბატონები მერაბ კოსტავა, ზვიად გამსახურდია. ზურაბ ჭავჭავაძე და კიდეც მრავალი სხვა. ყველა ეს ადამიანები რუსეთის იმპერიალიზმს და საქართველოს კოლონიურ ჩაგვრას ებრძოდნენ, გასაკვირია რომ დღესაც არის საქართველოში ხალხი, ვისაც კრემლისა და რუსული პოლიტიკის მეგობრობის სჯერა. ისინი ვერ ხვდებიან, რომ ეს ქართველი გამორჩეული მამულიშვილები არ ტყუოდნენ და ისინი კი მართალები არ არიან. თურმე ყველა მამულიშვილი შემცდარა და მათ კი რუსეთის სიკეთისა ჯერათ, თურმე საქართველოს 200 წელზე მეტი კოლონიური ჩაგვრა არ ყოფილა, არ არსებულა და ამ ხალხს კი იმედი აქვთ, რომ მამავალში რუსეთი საქართველოს ააყვავებს, როცა კრემლს თავისი ხალხიც და თავისი ქვეყანაც ფეხებზე კიდია. დავიჯერო მართლა ასე ფიქრობს ეს კრემლის მიმნდობი ხალხი, რომ ყველა სახელოვანი ქართველი შემცდარია და თვითონ მართლები არიან? რომ დიდი ადამიანები ტყუიან და მათ მართალი სწორი პოზიცია აქვთ? რა თქმა უნდა, არა. პირადი ინტერესები ხშირად აბრმავებს ხალხს. რისი დანახვაც არ უნდათ, იმას შეგნებულად ვერ ხედავენ. მხოლოდ საკუთერი პირადი ინტერესების ნაჭუჭში ჩაკეტილ არსებას, ძნელია შეაგონო მამულიშვილობისა და ერის ინტერესების მცნება.

ი რ ა კ ლ ი – დავუშვათ, რომ ჩვენ ვერ ვივარგეთ. თქვენ ივარგეთ, ჩემო ბატონო, ახლა ხომ ისევ დამოუკიდებელი სახელმწიფო ვართ. უფალმა ისევ გვაჩუქა თავისუფლება ისევე, როგორც რუსეთის 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ გვებოძა განგებისაგან თავისუფლება და 1921 წელს ისევ დავკარგეთ. ახლა თქვენ ააშენეთ ახალი ძლიერი ქვეყანა, რომ ხალხმა ამოისუნთქოს. რა გიშლით ხელს?

ლ ა შ ა – სამწუხაროდ, საჩუქრად მიღებული თავისუფლება ვერ შეძლეს დაეცვათ მაშინ საქართველოს პირველ პრეზიდენტსა და მის მთავრობას. ნოე ყორდანია,

სემინარიის მასწავლებელი იყო და სწორედ მან აზიარა თავისი მონაფე სტალინი სოციალისტურ იდეებს. როდესაც ჟორდანია დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი პრეზიდენტი გახდა, მან ბოლშევიკების მსგავსი მეთოდებით დაიწყო ქვეყნის მართვა: მინებისა და ქონების კონფისკაციით, მეფისდროინდელი ჯარის დაშლითა და მალევე მისმა ნამონაფარმა სტალინმა, 1921 წელს საქართველო ბოლშევიკური რუსეთის სისხლიან კლანჭებში მოაქცია.

და ვ ი თ ი – გახსოვთ სტალინის ლექსი, ბავშვობაში რომ დანერა?

„აჰყვავდი ტურფა ქვეყანავ,
ილხინე, ივერთ მხარეო,
და შენც ქართველო, სწავლითა
სამშობლო გაახარეო!“

ასეთი პატრიოტული სულისკვეთების მქონე ბავშვი როგორ შეცვალა კომუნისტურმა იდეოლოგიამ და პროლეტარიატის დიქტატურამ. არადა, ეს ლექსი „დილა“, პატარა სოსელომ ილია ჭავჭავაძეს მიუტანა და ილიასაგან ქებაც კი დაიმსახურა: – „შენგან დიდი მამულიშვილი დადგებო“. შემდგომში კი სოციალისტებმა ერის სულიერი მამა, ილია, მოაკვლევინეს ბერბიჭაშვილის ბანდას. – „რას შვრებით? არ მესროლოთ, ილია ვარო!“ – უთქვამს ჭავჭავაძეს. – „ილია რომ ხარ, იმიტომ გესვრითო“.

კომუნისტური მარაზმით ტვინმონამლულ სოციალისტებს ილია ჭავჭავაძის სიკვდილით სურდათ, რომ საქართველოში ეროვნული თვითშეგნება მოესპოთ და აღმოეფხვრათ. შემდეგ კი სხვა ეროვნულ მოღვაწეებს დაერივნენ. დავრდომილი მწერალი მიხეილ ჯავახიშვილი წიხლისკვრით გაიყვანეს ბოლშევიკებმა დასახვრეტად. თბილისის უნივერსიტეტის დამაარსებელი ივანე ჯავახიშვილი უნივერსიტეტის კიბეებზე დააგორეს. ვაჟა ფშაველა კი საქართველოს მწერალთა კავშირიდან გარიცხეს.

ნინო – რა მოხდებოდა, სტალინი რომ არ დაბადებულიყო და არ არსებულიყო?

დავითი – ამ საკითხზე მეც ბევრი მიფიქრია... სამყაროში შემთხვევით არაფერი არ ხდება, ყველაფერს თავისი კანონზომიერება აქვს. რუსეთ-საქართველოს ერთმანეთთან თანდათანობით შეკავშირებასაც ალბათ ახსნა გააჩნია. ერეკლე I-ის ვაჟი არჩილი მოსკოვის სამეფო კარზე იზრდებოდა. ერეკლე მეფეგარე-ხელისმომკიდე იყო ნარიშკინას ქალისა, იგი თათარ ბოიართა ნარიშთა შთამომავალი იყო, რომელიც მეორე ცოლად გაყვა რუსეთის დავრდომილ, ავადმყოფ მეფეს ალექსეის, რომელსაც დედა აგრეთვე თათრული წარმომავლობისა ყავდა. პეტრე I-ის დაბადების შემდეგ, ბოიარებმა არჩილი მოსკოვიდან დაითხოვეს, როგორც უკვე არასასურველი პიროვნება, რადგანაც არჩილის მისია და ფუნქცია დასრულებული იყო რუსეთის სამეფო სისხლის განახლებაში. არჩილს შემდეგ მიმონერა ჰქონდა ნატალია ნარიშკინასთან, სადაც მოიკითხავდა ხოლმე პატარა პეტრეს: – „როგორ არის ჩვენი ანციო“. მოგეხსენებათ, რომ თათარ-მონღოლებისაგან დაფუძნებული მოსკოვის რუსეთი, პეტრე I-მა ჩამორჩენილი აზიური რუსეთიდან ევროპულ რუსეთად აქცია და რუსეთი სხვა გზით წავიდა.

1917 წლის რუსეთის რევოლუციის აქტიური მონაწილეები იყვნენ: – კარლო ჩხეიძე, ირაკლი წერეთელი, ბუდუ მდივანი, ფილიპე მახარაძე, ვასილ კიკვიძე, სერგო ორჯონიკიძე, ქართველიშვილი, მალლაკელიძე, წულუკიძე, ცხაკაია, ენუქიძე, სტალინი და კიდევ სხვები.

რუსეთის ისტორია კვლავ შეიცვალა და ახალი გზით განვითარდა. სათავეში სტალინი მოვიდა. რა მოხდებოდა სტალინი რომ არ ყოფილიყო? ჰიტლერი რუსეთს დაიპყრობდა, შემდეგ კი ატომური ომი დაიწყებოდა გერმანიასა და ამერიკას შორის. ატომური კოლაფსის შემდეგ, დედამიწაზე სიცოცხლის არსებობა შეწყდებოდა... სიცოცხლე განადგურდებოდა. განგების კანონზომიერებამ, დიდი ბოროტების, ჰიტლერის

სანინალმდეგოდ, მეორე ძლიერი ბოროტება, სტალინი მოავლინა და ამით ორ ბოროტებას შორის, ნაკლებმა ბოროტებამ უფრო დიდი ბოროტება დაამარცხა, რათა ჩვენი პლანეტა დედამიწა გადარჩენილიყო ატომური აპოკალიფსისაგან. ალბათ, ამაშია სტალინის ფენომენი...

(სიჩუმე)

თ ა მ ა რ ი – კარგით, რაც მოხდა, მოხდა. ეს ყველაფერი უკვე ისტორიაა, თუმცა ძალიან მტკივნეულია და მწარე. ახლა მთავარია მომავალში რას იფიქრებთ, როგორ აპირებთ ქვეყნის აშენებას? (შეხედავს ნინოს და ლაშას).

ლ ა შ ა – ცნობილი ამერიკელი მეცნიერის გამონათქვამია: – „როდესაც ეკონომიის საათი ჩერდება, მოქმედებას ომის საათი იწყებს“. – ეს ნიშნავს იმას, რომ როდესაც მსოფლიოში დიდი ეკონომიური კრიზისია, ეკონომია გაჩერებულია და ეკონომიის მოტორის ასამუშავებლათ, ძლიერი ამა ქვეყნისანი მცირე ომებს წამოიწყებენ ხოლმე აზიის ქვეყნებში, რათა სამხედრო მრეწველობის ამუშავებით ეკონომიკაც ამუშავდეს. ვიეტნამის, კამბოჯის, ავღანეთის, ქუვეიტის, ერაყის, სირიისა და აფრიკის ომები ამის მაგალითებია. მოსახლეობის ათეულ-ათასობით უბრალო ხალხის მსხვერპლი არავის არ ადარდებს. ჩვენ აზიის საზღვარზე ვიმყოფებით და ყოველთვის ძალიან ფრთხილად უნდა ვიყოთ, რომ ასეთ ომებში არ ჩავვითრიონ. სხვათა შორის, ნაპოლეონი და ბისმარკი ამბობდნენ, – „კაცობრიობას საფრთხე მომავალში ჩინეთიდან ემუქრებაო“. – მომავალში ალბათ ეკონომიურად ყველას ჩინეთი ჩაყლაპავს.

ი რ ა კ ლ ი – ეუჰ!.. ახლა ჩინურის სწავლაც დავიწყეთ, ხომ?

ლ ა შ ა – რატომაც არა! მსოფლიოს თითქმის ყველა განვითარებულ ქვეყანაში, ქალაქებსა და სოფლებში უამრავი ჩინელები ცხოვრობენ და ყველა ბიზნესით არის დასაქმებული.

- ირაკლი – მერე? მაგით რა? – ამჟამად თუ ევროპისაკენ მივდივართ, შემდეგ რა ვქნათ? – ჩინეთისაკენ დავიძრათ? (ატყდება სიცილი).
- ლაშა – რატომაც არა. ოდითგანვე საქართველო იყო ხიდი ევროპასა და აზიას შორის. მომავალშიც იგივე ფუნქციები უნდა დავიბრუნოთ. სავაჭრო გზებისა და მაგისტრალების ხიდის არსებითი მნიშვნელობა ევროპასა და აზიას შორის.
- დავითი – მაგისტრალი რად უნდათ, შვილო, ბონგის აირბუსები და სატვირთო თვითმფრინავები, რამდენიმე საათში გადაიტანენ აზიიდან ევროპაში ნებისმიერ ტვირთს.
- ლაშა – აზიაში 3 მილიარდზე მეტი მაცხოვრებელია. მოთხოვნები და დაკმაყოფილება კიდევ უფრო გაიზრდება მომავალში, აზიის მოსახლეობის გაორმაგების ან გასამმაგების შემთხვევაში. მაგისტრალები იაფია, ფრენა კი ძვირი.
- ირაკლი – ეეჰჰ! (მრავლისმეტყველად ამოიოხრებს და ხელს ჩაიქნევს. გაისმის თურქული საესტრადო სიმღერა) – გამოკეტეთ შუა კარი! მაგათი ხმა არ გამაგონოთ! (ყვირილით და გაბრაზებით).
- ნინო (ლამას მიუბრუნდება) – ჩვენს დაბლა თურქებმა რესტორანი გახსნეს და იქიდან ამოდის მუსიკის ხმა (ადგება შუა კარის მისახურად).
- ირაკლი – აი! ხომ გესმით! აღმაშენებლის ქუჩაზე მცხოვრებ კაცს, თავი სტამბულის ჩაიხანაში მგონია! (ყველა იცინის) ყოველ ნაბიჯზე თურქი, არაბი ან აზიელი გვხვდება. ტელევიზიაც თურქული სერიალებით ააჭრელეს. ასე მგონია, ჩვენ ევროპისაკენ კი არა, აზიისაკენ მივექანებით (კარზე გაისმის ზარის ხმა. ნინო წამოდგება კარის გასაღებად და ოთახში დაბრუნდება თავის დასთან და დისშვილთან ერთად. დისშვილი გიორგი 6 ან 7 წლის, თეთრ ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილი).
- თამარი – მარიამ, შვილო, რატომ დაიგვიანეთ?
- ირაკლი – „აუჰ!“ (ფეხზე წამოდგება და ხელებს გაშლის. ყველა ფეხზე წამოდგება).

- გ ი ო რ გ ი (ხმამალა) – ბაბუა! გილოცავ დაბადების დღეს!
(გაიქცევა ირაკლისაკენ).
- ი რ ა კ ლ ი (ხელებგაშლილი) – შენ გენაცვალე! ჩემი საამაყო შვილთაშვილი! მოდი, გიორგი (სკამზე შეაყენებს), ჩამეუხტე, ბაბუა გენაცვალოს (ჩაეხუტებიან).
- მ ა რ ი ა მ ი – სკოლაში ბავშვები საახალწლო კონცერტს ამზადებენ. რეპეტიციიდან მოვდივართ. ახლა მოგასმენინებთ, რა სიმღერას შეასრულებენ (ჩანთიდან კომპაქტურ დისკს ამოიღებს და მაგნიტოფონს მიუახლოვდება).
- ი რ ა კ ლ ი (გიორგის) – ბაბუა, გვეშველება რამე?
- გ ი ო რ გ ი – ვის, ბაბუ?
- ი რ ა კ ლ ი – ჩვენ! ჩვენს ქვეყანას! ქართველებს! გვეშველება რამე?!
- გ ი ო რ გ ი – კი, ბაბუა, გვეშველება!
- ი რ ა კ ლ ი – როგორ მერე? რანაირად?
- გ ი ო რ გ ი – შენ თვითონ რამდენჯერ გითქვამს, ბაბუ, ჩვენი პატრონი არავინააო, ხოდა, ბაბუ, ჩვენ თავს ჩვენ თვითონ უნდა მივხედოთ და ისეთი ქვეყანა უნდა ავაშენოთ, ისეთი! ისეთი, რომ ყველას შურდეს ჩვენი.
- ი რ ა კ ლ ი (წამოიძახებს) – შენ გენაცვალოს ბაბუა! (ცრემლს მოიწმენდს) – თქვენი იმედი მაქვს! შენმა თაობამ უნდა ააშენოს ეს ქვეყანა! სწორედ შენმა თაობამ! (კიდევ ცრემლს მოიწმენდს). ომის შემდეგ გერმანია ისე იყო დანგრეული და განადგურებული, რომ ერთი ქვა აღარ დარჩენილა მთელი. შვიდი წლის შემდეგ კი გერმანია, ევროპაში მოწინავე ქვეყანა გახდა გერმანელი ხალხის შრომითა და მონდომებით. ჩვენც ავაშენებთ, ბაბუ!
- დ ა ვ ი თ ი – მართალია ბავშვი. სხვა არავინ არ მოვა და სამოთხეს არ აგვიშენებს.
- ლ ა შ ა – კი, მართალია. ჩვენ ვერც სინგაპურს ვერ გავასწრებთ და ვერც ევროპას ვერ დავენევიტ. ჩვენი გზით უნდა ვიაროთ.
- ნ ი ნ ო – ჩვენი საკეთებელი საქმე ჩვენვე უნდა გავაკეთოთ ყოველმა ჩვენგანმა.
- თ ა მ ა რ ი (ცრემლის მოწმენდით) – ჭეშმარიტებაა! ჩვენი საქმე ჩვენვე უნდა გავაკეთოთ! არავის იმედზე არ უნდა ვიყოთ.

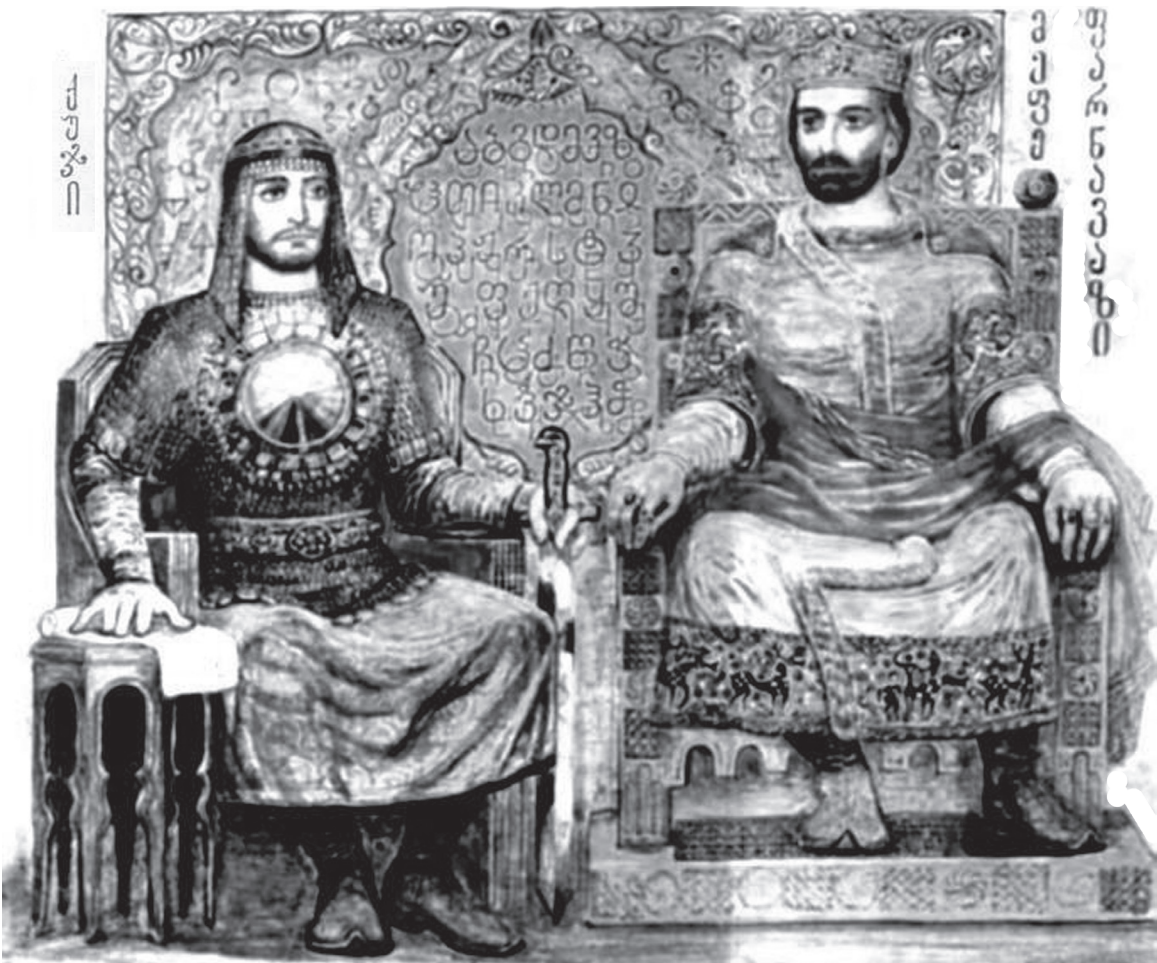
ირაკლი – შენ გენაცვალოს ბაბუა! ბევრად უფრო დაქცეული საქართველო მრავალჯერ ფეხზე წამოგვიყენებია! ავაშენებთ ჩვენს ქვეყანას, აბა რას ვიზამთ!

მარიამი (გაკვირვებით) – რა მოგივიდათ? რა გატირებთ? რა დაგემართათ, ხალხნო? აი, მოუსმინეთ საკონცერტო სიმღერას (ამ დროს ისმის მარიამის მიერ ჩართული ქართული ხალხური სიმღერა „ქართველო, ხელი ხმალს იკარ“).

ირაკლი ხელს აღმართავს და სიმღერას აყვება. შემდეგ გიორგიც ამღერდება. სიმღერას სხვა თვალცრემლიანი ოჯახის წევრებიც შეუერთდებიან. ყველა ერთად მღერიან სიმღერას „ქართველო, ხელი ხმალს იკარ“.

ფარდა

2014 წ.

ფარნავაზი და ქუჩი

მონანილები:

ფარნავაზი,

ქუჩი,

ბაქარი,

რატი.

I ნანილი

ეგრისის დედაქალაქ ციხეგოჯში, ეგრისის ერისთავის ქუჯის სასახლეში ადრეული განთიადის დილა იდგა. ქუჯის ჯერ კიდევ ეძინა. საძინებლის კართან ფრთხილი ნაბიჯით აქეთ-იქით ბოლთას სცემდა ქუჯი ერისთავის მრჩეველი და მარჯვენა ხელი – რატი, რომელიც მოუთმენლად ელოდა ქუჯის გაღვიძებასა და მისი საძინებლიდან გამოსვლას. შემდეგ რატი საძინებლის კარს მიუახლოვდა, ფრთხილად კარზე დააკაკუნა და რამდენიმეჯერ დაბალი ხმით წარმოთქვა:

რატი – დილა მშვიდობისა, ქუჯი ერისთავო!

ქუჯი – მოხდა რამე? – საძინებლიდან გაისმა ქუჯის ნამძინარევი ხმა.

რატი – მცხეთიდან კაცია გამოგზავნილი, ქუჯი ერისთავის ნახვა მინდა, წერილი მაქვს სასწრაფოდ გადასაცემიო.

ცოტა ხანში საძინებლის კარი გაიხსნა და პირად მოსასვენებელ მომცრო სამუშაო დარბაზში ქულაჯამოსხმული, ნამძინარევი ქუჯი ერისთავი გამოვიდა. ქუჯი იყო ახალგაზრდა, ახოვანი, წარმოსადეგი, ვაჟკაცური შეხედულებისა და რაინდული აღნაგობის.

ქუჯი – დილა მშვიდობისა, რატი.

რატი – მშვიდობა გფარვიდეს მუდამდღე, ქუჯი ერისთავო.

ქუჯი – მცხეთიდან გამოგზავნილი კაციაო, ამბობ, რატი. აზონის მიერ თუ იქნება გამოგზავნილი, ალბათ, რალაც მოხდა, ასე დილაუთენია საჩქაროდ რომ ჩემს ნახვას ისწრაფვის. ხარკ-გადასახადის წასაღებად არ იქნება მოსული, რადგან იქამდე ჯერ ადრეა. ხარკის მისაცემად თითქმის სამი თვეა კიდევ დარჩენილი, – მშვიდად და დაფიქრებით წარმოთქვა ქუჯიმ და ქულაჯის შეკვრა-შესწორებით, ნელ-ნელა შუა დარბაზში გადაინაცვლა.

რატი – ბერძენი არ უნდა იყოს მცხეთიდან გამოგზავნილი კაცი, ბაქარი ჰქვია სახელად. ქართულად არის ჩაცმულ-აღჭურვილი და ამბობს, მხოლოდ ერისთავ ქუჯის დაველაპარაკები, პირადად მაქვს მისთვის წერილი და სიტყვა გადასაცემიო.

ქუჯი – შემოიყვანე! – წარმოთქვა ქუჯიმ და დარბაზის შუაში მდგომ გრძელ მაგიდასთან მიდგმულ სკამ-ტახტრევანზე ჩამოჯდა.

მალევე რატი დაბრუნდა დარბაზში ბაქარის თანხლებით.

ბაქარი – დიდო ერისთავო (თავი მდაბლად დაუკრა).

ქუჯიმაც ოდნავ დახარა თავი და ბაქარი შეათვალიერა. მისი ჩაცმულობითა და ვაჟკაცური, მკლავ-წაწრთობი იერსახით ქუჯისთვის გასაგები გახდა, რომ მის წინ უბრალო მალემსრობი არ იდგა.

ქუჯი – ვისი მიღების პატივი მაქვს? გისმენ!

ბაქარი – ბაქარი გახლავართ, ბაკურის ვაჟი, შანშე ხევისთავის ჩამომავალი. წერილი მაქვს თქვენთვის, ერისთავო, მცხეთიდან ფარნავაზის მიერ გამოგზავნილი. – მშვიდი, დაბალი ხმით წარმოთქვა ბაქარმა და უბიდან არზა ამოიღო. ქუჯი ფეხზე წამოდგა და მოღიმარი მიუახლოვდა ბაქარს.

ქუჯი – ბევრი მსმენია შანშე ხევისთავის შესახებ ან გარდაცვლილი მამაჩემისაგან. დიდი მეომარი, ვაჟკაცი და თავისი ქვეყნისთვის თავდადებული მებრძოლი იყოო.

ქუჯიმ არზა გამოართვა ბაქარს, თან ხელით მიანიშნა ვერცხლის ჭურჭელ-სასმისით განყობილ მაგიდასთან მდგომ სკამზე, დაბრძანდით, და თვითონ ნათელი ადგილისაკენ გადაინაცვლა წერილის წასაკითხად. სანამ არზას ხსნიდა, ქუჯიმ კვლავ გახედა ბაქარს და ჰკითხა:

ქუჯი – ფარნავაზის გამოგზავნილიაო, ამბობ, ბაქარ, მაგრამ მე არაფერი მსმენია მის შესახებ... ვინ არის ფარნავაზი?

ბაქარი სკამიდან წამოდგა, რატის გახედა და შემდეგ ისევ ქუჯის მიუბრუნდა. ქუჯიმ დაიჭირა ბაქარის მზერა და რატისკენ ხელგაშვერილმა წარმოთქვა: ჩემი მარჯვენა ხელი და მრჩეველი რატი, მასთან ყველაფრის თქმა შეგიძლია (პაუზა).

ბაქარი – (ხმადაბლა) ფარნავაზი არის ქართლის სამეფო ტახტის ერთადერთი კანონიერი მემკვიდრე. იგი არის ძე ქართლის სპასპეტისა და ძმისწული ქართლის მმართველისა, სამარასი.

ბაქარის ნათქვამის გაგონებაზე ქუჯი და რატი მოულოდნელობისაგან გამრნენ და გახევდნენ. ქუჯის გაშლილი წერილი დაბლა დაეშვა და ბაქარს შეჰყურებდა გაოცებული.

რატი – (გაკვირვებული და ცალი ფეხით წინ წამოწეული) ადარნასეს შვილი?

ქუჯი – (რატის გახედავს) შენ თუ გსმენია რაიმე ფარნავაზის შესახებ, რატი?

რატი – არა, არაფერი.

ქუჯიმ არზა გაშალა, წერილი მალლა აღმართა და დახედა. შემდეგ არზიანი ხელი ნელ-ნელა ძირს დაუშვა, მზერა კი უსასრულობაში დარჩა; თუმცა მალევე თავი დახარა, ჩაფიქრებული, მძიმე ნაბიჯით მაგიდას მიუახლოვდა, წერილი მაგიდაზე დადო და სკამზე ჩამოჯდა. ფეხზე წამომდგარ ბაქარს ხელით ანიშნა, ისევ დაბრძანდიო და ჩაფიქრებულმა რატის მიმართა: – რატი, ხელმეორედ წამიკითხე ფარნავაზის წერილი, ოღონდ მშვიდად და უჩქარებლად.

ქუჯი და ბაქარი მოგრძო მაგიდას აქეთ-იქიდან მისხდომოდნენ, ნახევრად ირიბად მდგარ სკამ-ტახტრევანზე მოთავსებულნი.

შორიახლო მდგომი რატი მიუახლოვდა მაგიდას, წერილი აიღო და კითხვა დაიწყო:

რატი – „მე ვარ ფარნავაზი, ძე ადარნასესი, შენი ახლობელ-ნათესავი ქართლიდან, და როგორც შენ ხარ ეგროსის შთამომავალი, შენსავით მეც ქართლოსის შთამომავალი ვარ, უფლოს მცხეთოსის მოდგმისა და გვარის

გამგრძელებელი; და ძმისწული ქართლის მმართველი-სა სამარასი, რომელიც ბოროტად მოკვდინებული იქნა აზონის მიერ.

ხელთა მაქვს დიდძალი სიმდიდრე-ხვასტაგი, ოქრო და ვერცხლი. ნება მომეცი, მოვიდე შენთან, რამეთუ ვემძოთ ძმანი ერთმანეთს, მოვიხმაროთ სიმდიდრე-ხვასტაგი ორივემ ერთად. შევკრიბოთ სპა-ლაშქარი, შევერთდეთ და ერთიანი ძალებით შევებათ აზონს – ქართველთა მოძულე მტერს. უფლის შენეგნით ვსძლიოთ მტერსა და განვათავისუფლოთ მცხეთა, ქართველთა მიწები და მტრისაგან შევიწროებული ყოველი ქართველი, ბერძენი დამპყრობლებისაგან“, – დაამთავრა წერილის კითხვა რატიმ და გაოცებულმა ფრთხილი მოძრაობით არზა კვლავ მაგიდაზე დადო.

სკამზე მჯდომი და იდაყვით მაგიდას დაყრდნობილი, თავდახრილი ქუჯი ჩაფიქრებულიყო, ხელის თითები საფეთქლებთან მიეტანა და ისე უსმენდა რატის. წერილის მოსმენის შემდეგ ქუჯიმ მაგიდაზე მდგარი ვერცხლის სასამისი აიღო, ოდნავ მოსვა, შემდეგ დადგა და ბაქარს ჰკითხა: – ფარნავაზის განზრახვა კიდევ ვინ იცის?

ბაქარი – მთის ხევისთავმა, კახეთის ყოფილი მთავრის მემკვიდრემ, ღურძუკ-ლეკთა და ოვსთა მთავრებმა.

ქუჯი – აზონმა თუ იცის ფარნავაზის არსებობა?

ბაქარი – იცის, მაგრამ თან არ იცის.

რატი – ეს როგორ უნდა გავიგოთ? რანაირად უნდა აიხსნას?

ბაქარი – ფარნავაზი უბადლო და საუკეთესო მონადირეა. მკლავიც ერჩის და თვალიც უჭრის. მცხეთის მოსახლეობისა და ქართლის ხალხთა თავის გასაცნობად, ერთხელაც ფარნავაზმა მონაწილეობა მიიღო და გაიმარჯვა აზონის მიერ მოწყობილ ყოველწლიურ მხედარ რაინდთა პაექრობა-ასპარეზობაში, რომელშიც მას დაპირისპირება უხდებოდა აზონის პირადი დაცვის საუკეთესო მებრძოლ მხედრებთან. მას შემდეგ ფარნავაზი ყოველთვის გამარჯვებული რჩება ყოველ მხედრულ შეჯიბრში, რომელსაც აზონი აწყობს ყოველწლიურად;

ამიტომაც მცხეთის ქართველ მოსახლეობას გმირად ჰყავს შერაცხული ფარნავაზი, თან გულწრფელად უყვართ და პატივს სცემენ, რადგანაც, ამასთან ერთად, ობოლთა და გაჭირვებულთა ქომაგი და მათი მუდმივი დამხმარეა.

აზონი ნადირობის დიდი მოტრფიალეა. ერთხელ, ნადირობისას, აზონს დიდი დაჭრილი ტახი გამოუხტა. აზონის ცხენი დაფრთხა და აზონი ძირს გადმოაგდო. მინაზე დანარცხებული აზონი შემთხვევით გადაურჩა გადარეული დაჭრილი ტახის ბასრი ეშვებით დაგლეჯა-დაფლეთას. ამ შემთხვევის შემდეგ აზონმა ფარნავაზი დაიახლოვა, რადგანაც ნადირობისას აზონს უსაფრთხოებისთვის გვერდით ისეთი კაცის ყოლა სჭირდება, როგორც ფარნავაზია. ფარნავაზი ყოველი ნადირობისას თან ახლავს აზონს პირად დაცვასთან ერთად და იცავს მას საჭიროების დროს, მაგრამ აზონმა არ იცის სინამდვილეში, თუ ვინ არის ფარნავაზი. დროთა განმავლობაში აზონს ფარნავაზის მიმართ გულბოროტი შური და სიძულვილი გაუჩნდა, რადგანაც ფარნავაზის სახელი და დიდება ქართლში სულ უფრო და უფრო მეტად იზრდება, მაშინ, როდესაც აზონის დანახვაზე მცხეთის მოსახლეობა ზურგს აქცევს ხოლმე მას, ან კიდევ სრულიად იმალებიან. ფარნავაზს აზონთან სიახლოვე სჭირდება აგრეთვე იმიტომაც, რომ კარგად გაიცნოს და დაიახლოვოს ის ბერძენი მებრძოლეები, ასისტავეები და ათასისტავეები, რომლებმაც ქართველი ქალები მოიყვანეს ცოლებად. ოცდასამი წელი გავიდა უკვე, რაც მცხეთაში ბერძენები ბატონობენ და ამ ხნის განმავლობაში ბევრი შერეული, ბერძნულ-ქართული მრავალშვილიანი ოჯახი შეიქმნა, რომლებთანაც ფარნავაზი მეგობრობს. ნადირობისას შემთხვევით გადაყრილ-ნაკიდებული აფთარ-ნადირისაგან ან სხვა მხეცისაგან ვისაც იცავს ფარნავაზი, სწორედ ის კაცი არის მისი მოსისხლე მტერი; ვის სიცოცხლესაც უფრთხილდება, სწორედ ის არის მკვლელი მისი მამისა და ბიძისა. მცხეთის ციხის გალავანზე სახალხოდ და სამარცხვინოდ აზონმა თავები

მოჰკვეთა ფარნავაზის მამას, ადარნასეს – სპასპეტს ქართლისას – და მის ძმას, სამარას, მეფეს ქართლისას (ბოლო სიტყვები ბაქარმა ფეხზე წამომდგარმა და ოდნავ გაბრაზებულმა წარმოთქვა).

ქუჯი ყურადღებით უსმენდა ბაქარს და გაუკვირდა მისი გაფიცება. გაოცებულმა ახედა სტუმარს, შემდეგ წამოდგა, გაიარ-გამოიარა, ანიშნა ბაქარს, დაბრძანდით და ჰკითხა:

– აზონს თუ იცნობ? თუ გინახავს ახლოს?

ბაქარი – ვიცნობ, კი, ფარნავაზს ვახლდი სასახლეში წვეულე-ბაზე და პირველად იქ ვნახე ახლოს აზონი, შემდეგ კი რამდენჯერმე მცხეთაში შევხვდი ფარნავაზთან ერთად.

რათი – (გაკვირვებული) წვეულებაზე? აზონის სასახლეში?

ქუჯი – საინტერესოა, გვიამბე, როგორ მოხდა ეს შეხვედრა (და სკამზე ჩამოჯდა).

ბაქარი – სამი წლის წინ, აზონის მიერ გამართულ მხედრულ ასპარეზობაში ფარნავაზის გამარჯვების შემდეგ, აზონმა ფარნავაზი მიიწვია თავის სასახლეში ნადიმზე, რომელსაც ტრადიციულად ყოველ წელს მართავს ხოლმე მხედრული შეჯიბრის დასრულებისას. ნადიმის დროს შემთხვევით მოხდა ისე, რომ ფარნავაზი და აზონის პირადი დაცვის ამალის უფროსი ასისტავი ხმლებით შეებნენ ერთმანეთს აზონის მოთხოვნით, რადგანაც აზონს აინტერესებდა, რამდენად მარჯვე იყო ფარნავაზი ფარიკაობაში. ბერძენმა ასისტავმა უბრალო თამაშ-გართობა არაფრად მიიჩნია და მთელი ძალით შეუტია ფარნავაზს. ფარნავაზი ლაღად და უშიშრად იღებდა ბერძენი მებრძოლის ფიცხელ შეტევას და მსუბუქად, მოხერხებულად იგერიებდა მის მოქნეულ მახვილს. გათავხედებულმა და გაცოფებულმა ბერძენმა უფრო უხეშად და დაუნდობლად შეუტია ფარნავაზს. საპასუხოდ ფარნავაზმა მამაჩემის, ბაკურის მიერ ნასწავლი ხერხი იხმარა, რომელსაც ბავშვობისას გვასწავლიდა მამაჩემი, როცა მე და ფარნავაზს გვწვრთნიდა ხოლმე მთაში ყოფნისას. ხმლის ტრიალ-ამოკვრით ფარნავაზმა ბერძენ მებრძოლს მახ-

ვილი გააგდებინა. შერცხვენილი და გაკადნიერებული ბერძენი წამოენთო და მუხანათურად, უკნიდან მიპარვით შეეცადა აზონთან მოლაპარაკე ფარნავაზისათვის ზურგში მახვილის დარტყმას. ფარნავაზმა მოხერხებულად ხმალი ვადაში გადაუტეხა გაგულისებულ და გათავხედებულ ბერძენს და ზურგს უკან იდაყვის კვრით ცხვირპირდასისხლიანებული ბერძენი მებრძოლი უკან გადააქცია. ყოველივე ამის შემხედვარე გაოცებულმა აზონმა მაშინ დიდად დააფასა ფარნავაზის მკლავის სიმარჯვე, მაგრამ რაც დრო გადიოდა, აზონი მით უფრო გულღვარძლიანი და მოშურნე ხდებოდა ფარნავაზის მიმართ. მალე დადგება დრო და ჟამი, როდესაც მათი ერთმანეთისადმი დაპირისპირება გარდაუვალი იქნება და ყოველი ჩვენგანისათვის ასარჩევი გახდება, ვის მხარეს დადგეს – ფარნავაზისა თუ აზონის.

ქუჯი – ბაქარ, შენ წელან ახსენე, რომ ბავშვობისას მე და ფარნავაზი ერთად ვფარიკაობდით ხოლმეო; რამდენადაც გადმოცემით მახსოვს, ალექსანდრე მაკედონელმა ქართლის დასამორჩილებლად ლაშქარი გაგზავნა აზონის მეთაურობით. სარკინეს ციხის დაცემის შემდეგ აზონმა მცხეთაც მალევე აიღო და ქართლის მმართველის, სამარას მთელი ოჯახი სიკვდილით დასაჯა. ეს მოხდა დაახლოებით ოცდასამი წლის წინათ. როგორ გადაურჩა მაშინ ფარნავაზი აზონის რისხვას? განგებისა და ბუნების რა ძალა მფარველობს ფარნავაზს, რომ დღემდე არ იცის აზონმა, ვინ ჰყავს გვერდით?

ბაქარი – აზონის მცხეთაში შემოსვლამდე სპასპეტმა ადარნასემ თავისი ოჯახი მთას გახიზნა და ჩემს პაპას, შანშე ხევისთავს დაავალა მათი მეურვეობა. ფარნავაზი მაშინ სამი წლისა იყო.

რატი – გამოდის, რომ ფარნავაზი ახლა ოცდაექვსი წლისა უნდა იყოს.

ბაქარი – ნამდვილად ასეა, ოცდაექვსი წლისაა, თითქმის თანასწორები ვართ. ბავშვობიდან ერთად ვიზრდებოდით, ძმებივით, და ამჟამად მცხეთაში, ბებრის ციხის მახლობლად, ჩვენს ოჯახებთან ერთად ერთ სახლში ვცხოვრობთ.

- ქუჯი – აზონის სიხარბეს მე კარგად ვიცნობ, ძარცვა-გლეჯა კი მისი დამახასიათებელი ავი ზნე-თვისებაა. აზონი არავის დაინდობს, ოღონდ კი ოქრო-ვერცხლი იგდოს ხელთ. ფარნავაზი წერილში მაუწყებს, რომ იგი აურაცხელი განძის მფლობელია. (ირონიულად) გასაკვირია, როგორ შეძლო ფარნავაზმა, მეორედ გადარჩენოდა აზონის რისხვას და ამდენი ხნის განმავლობაში ისევ მის გვერდით გაეგრძელებინა ყოფნა.
- ბაქარი – აურაცხელი განძი, რომლის შესახებაც ფარნავაზი წერილში იწერება, უფლოს მცხეთოსის მოდგმის მეფეთა და მათ შთამომავალთა სიმდიდრე და ქონებაა. ორასი წლის წინ, ქართველთა მთელს მიწა-წყალზე სპარსეთის დიდი მეფის, კიროსის შემოსევის დროს, ქართლის იმდროინდელმა მმართველმა მეფემ, კიროსის ქართლში შემოსვლამდე, გადამალა მთელი ხვასტაგი; განძის ადგილსამყოფელი მხოლოდ ფარნავაზმა იცის; აზონის ყურამდე კი ჯერ არ მიუღწევია განძის არსებობის ამბავს. ერთადერთი, ვინც განძის ადგილსამყოფელი იცის, ფარნავაზია, განძის არსებობა კი – მე ვიცოდი და ახლა თქვენც უწყით, ერისთავო (ქუჯის ირონიის გამო ოდნავ გამწყრალმა წარმოთქვა ბაქარმა ბოლო სიტყვები და ფეხზე წამოდგა).
- ქუჯი – (ჩაფიქრებული შეჰყურებს ბაქარს, შემდეგ სკამიდან წამოდგება, ბაქარს უახლოვდება, პირდაპირ დაუდგება, თვალებში უყურებს, ოდნავ გაღიმებული) ბაქარ, მომწონს შენი ერთგულება ფარნავაზისადმი, შენი სიტყვა-პასუხი და შენი სითამამე!.. ნამგზავრი და დაღლილი ხარ; წინ კიდევ დიდი გზა გაქვს უკან, მცხეთამდე გასავლელი. დაისვენე, შემდეგ კი ფარნავაზის წერილის პასუხის არზას ჩაგაბარებ მცხეთაში ჩასატანად და ქართლის საზღვრამდე მხედრებსაც გაახლებ.

ქუჯიმ რატის გახედა. ბაქარმა თავი დაუხარა ერისთავს და რატისთან ერთად დარბაზიდან გავიდა. ჩაფიქრებული ქუჯი ნელი ნაბიჯით მიუახლოვდა მაგიდას, სკამზე ჩამოჯდა, ფარნავაზის წერილი აიღო, გაშალა და ყურება დაუწყო. ამასობაში

რატიც დაბრუნდა დარბაზში და ქუჯის სიახლოვეს დადგა. ქუჯიმ, ისე, რომ წერილისთვის თვალი არ მოუშორებია, თავაუნეველად, ხმადაბლა იკითხა:

ქუჯი – რას იტყვი, რატი, შენ რა რჩევას მომცემ? რა უნდა ვქნა, ფარნავაზს რა ვუპასუხო?

რატი – (აღელვებული, მცირე პაუზა) ქუჯი ერისთავო, ეგრისში რაც ხდება, ყველაფერი თქვენი გადასაწყვეტია; რაც მომავალში მოხდება, ისიც თქვენი დღევანდელი გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე შედეგი იქნება, და თუ როგორი იქნება შედეგი, პასუხისმგებლობა იმაზეც თქვენ დაგეკისრებათ, ერისთავო. ყოველივე ამაზე ფიქრს დრო და გონება სჭირდება, საფიქრალი კი ბევრია, ძალიან ბევრი, დრო კი – ცოტა, რადგან ფარნავაზი პასუხს ელის.

ქუჯი – მართალი ხარ, რატი, სიმართლეს ამბობ, საფიქრალი მართლაც რომ ძალიან ბევრია, ჰოდა, ერთად ვიფიქროთ; მაინტერესებს შენი აზრი, ხომ გაიგე, როგორ თქვა ბაქარმა, დაპირისპირება ფარნავაზსა და აზონს შორის აუცილებლად მოხდებაო. რას მეტყვი, მე ვისი მხარე უნდა დავიჭირო?

რატი – (პაუზა. ჩაფიქრებული) ქუჯი, ამჟამად შენ ხარ ეგრისის ერისთავი, ძველი კოლხეთისა და სვანეთის მმართველი. ხარ ახალგაზრდა და მთელი ცხოვრება წინა გაქვს, რომ დიდი ხნის განმავლობაში ბედნიერად მართო შენი ქვეყანა; ხარ ძლევამოსილი, გყავს ჯარი და ლაშქარი; არც სიმდიდრე-სიუხვე გაკლია და არც დიდი ძალაუფლება. ფარნავაზს კი რა გააჩნია? – არაფერი. არც ქვეყანას მართავს, არც ძალაუფლება აქვს, არც ლაშქარი ჰყავს და ეს ამბავიც, მის აურაცხელ განძსა და სიმდიდრეზე, ლეგენდას უფრო ჰგავს, საეჭვოა; და, რაც მთავარია, ფარნავაზს არავინ იცნობს, როგორც ქართლის სამეფო ტახტის მემკვიდრეს; მხოლოდ რამდენიმე კაცი თუ უდგას გვერდით. ფარნავაზისა და აზონის ბრძოლის შემთხვევაში, შენ თუ ჯარით ფარნავაზს დაეხმარები და თუ, დაუშვავთ, ომი აზონმა მოიგო, – სისხლმონყურებული აზონი

ფარნავაზის გვერდით დგომას არ გაპატიებს, ერის-თავო, და სიკვდილით დაგსჯის! ეგრისს კი გადანვავს და ააოხრებს... დავუშვათ, რომ ომი, შენის დახმარებით, ფარნავაზმა მოიგო – მაშინ ფარნავაზი ქართლის მმართველი გახდება, შენ კი, რაც იყავი ომამდე, იგივე დარჩები, – ეგრისის მმართველი და აზონის ხარკისაგან გათავისუფლდები. ბრძოლამ შეიძლება დიდხანს გასტანოს და ომში ბერძენთა მეფის მიერ გამოგზავნილი ლაშქარიც ჩაერთოს, რადგანაც აზონი ბერძენთა მეფეს ემორჩილება. არსებობს მესამე გზაც, საერთოდ არ ჩავერიოთ ფარნავაზისა და აზონის დავაში და შორიდან ვუყუროთ, რა მოხდება, მაგრამ ომს შეიძლება მაინც ვერ გადავურჩეთ, რადგან გინდ ერთის, გინდ მეორის გამარჯვების შემთხვევაში, შეიძლება ჩვენ მოგვადგნენ შურის საძიებლად, რადგანაც დახმარება არ გავუწიეთ.

ქუჯი – (ჩაფიქრებული) ბრძნულად განსჯი ყველაფერს, რატი; შენს ნათქვამში კი უმთავრესი არის ის, რომ ბრძოლასა და ომს ალბათ ვერც ერთ შემთხვევაში ვერ ავცდებით, მაინც მოგვინევს ბრძოლა, მაგრამ მარტო ბრძოლასა და ომს ისევ ვინმესთან შეკვრა-გაერთიანება და მასთან ერთად ბრძოლა სჯობია. ვინ უნდა ავირჩიოთ და ვისი მხარე დავიჭიროთ, აზონისა თუ ფარნავაზისა? თუ აზონს დავეხმარებით, ქართლს სამუდამოდ მტრად მოვიკიდებთ. აზონის გამარჯვების შემთხვევაში ყოველნაირი ხარკ-გადასახადი აზონისათვის მაინც მისაცემი მექნება. ჩვენ, ეგრისი, პატარა სახელმწიფო ვართ და მუდმივად მტრის თავდასხმის საშიშროება გვემუქრება. გუშინ თუ სპარსი იყო ჩვენი მტერი, დღეს ბერძენია, ხვალ შეიძლება სკვით-კიმერიელთა ბარბაროსები დაგვეცნენ ჩრდილოეთიდან, როგორც ადრე სჩვეოდათ ხოლმე – ძველი კოლხეთის სამეფო ხომ სწორედ მათმა შემოსევებმა დასცა და გაანადგურა... და მომავალში კიდევ რომელი ქვეყანა მოძლიერდება და დაეცემა ეგრისს, – თუკი იმ დროისათვის კიდევ იარსება ეგრისმა, – არავინ უწყის; ამიტომ ისეთ ქვეყანას უნდა შევეკრათ და გავერთიან-

დეთ, რომელთანაც საერთო მიზნები და ინტერესები გვაქვს და მომავალშიც გვექნება. ასეთი ქვეყანა არის ქართლი, რომელსაც ზუსტად ისეთივე ინტერესები და მიზნები გააჩნია, როგორიც – ჩვენ, და ზუსტად ისეთივე რთულ ვითარებაში იმყოფება, როგორშიც ჩვენ ვართ. ბერძენი, სპარსელი და ჩრდილოელი, ტერიტორიულად ჩვენგან უფრო შორსაა, ვიდრე ჩვენი კარის მეზობელი ქართლი, რომელიც მუდამყამ ჩვენ გვერდით გვეყოლება. ცალ-ცალკე პატარა სამეფოების დამარცხება და დაპყრობა მტრისაგან გაცილებით უფრო ადვილია, ვიდრე ძლიერი, გაერთიანებული და შეკრული, ერთიანი ძალისა. ყველაზე მთავარი კი ისაა, რომ ქართლიც და ეგრისიც ერთი მონათესავე ხალხი და ერთი ერია. ქართლოსიცა და ეგროსიც ერთი საერთო მამის ჩამომავალი ძმანი არიან. სწორედ ამას მწერს ფარნავაზი თავის წიგნში, რომ ჩვენ, კოლხნი და იბერიელნი, იგივე ეგრისი და ქართლი, ერთი ძმური ერი და ერთი მოდგმის ხალხნი და კაცნი ვართ, ამიტომ უნდა ვეძმობთ ერთმანეთს, შევიკვრნეთ, გავერთიანდეთ და ერთად ვიბრძოლოთ საერთო მტრის წინააღმდეგ. მომავალშიც, ცალ-ცალკე ეგრისსა და ქართლს მტერი ადვილად დაამარცხებს, ერთად მდგომ და გაერთიანებულ ეგრის-იბერიას კი მოერიდება.

რატომ – ერისთავო, ფარნავაზს ჩვენ არ ვიცნობთ, ყველაფერი, რაც მის შესახებ ვიცით, ბაქარის მონაყოლით შევიტყვეთ. თუ დავეხმარეთ ფარნავაზს აზონის წინააღმდეგ ბრძოლაში და ფარნავაზმა გამარჯვება ჰპოვა, რას მოიმოქმედებს შემდეგ, ან რა უდევს გუნებაში, ან როგორ შეიძლება შეიცვალოს მისი განწყობა თუ ბუნება-ხასიათი, ჩვენ არ ვიცით. იქნებ შემდეგ ეგრისზეც მოინდომოს გამოლაშქრება და ჩვენს დასაპყრობად სხვა მოკავშირეებს დაუნყოს ძებნა, კვლავ დაწეროს და გაგზავნოს სხვათა სახელზეც აურაცხელი განძით დამძიმებული წერილები? არავინ იცის, სინამდვილეში რას ფიქრობს და რა სურვილი ამოდრავებს ფარნავაზს. სიჩაუქესთან და ვაჟკაცობასითამამესთან ერთად, უფალს დიდი მოხერხებულობა

და სახიობა-თამაშობაც გულუხვად დაუბერტყავს მის თავზედ, რადგანაც ფარნავაზი, აგერ უკვე რამდენი წელია, თავის მოსისხლე მტერს, გულბოროტსა და ცბიერ აზონს, გვერდით უდგას და – ჯერ კიდევ! – მხრებზე თავი ადგას, ცოცხალია და უშიშრად მოქმედებს. ეს პირდაპირ სასწაულია (გაკვირვებით) და საოცრება!

ქუჯი – სიმართლეს ამბობ, რატი; კაცის ამოცნობა და მისი ბუნება-ხასიათის ბოლომდე გაგება ძალზე რთულია, მით უმეტეს, კაცს თუ ძალაუფლება აქვს ხელთ, რადგანაც ძალაუფლება ადამიანს ცვლის. კიდევ უფრო საშიშია, თუ ძალიან დიდი ძალაუფლება ისეთ კაცს ჩაუვარდა ხელში, რომელსაც მანამდე, ძალაუფლების ხელში ჩაგდებაამდე, არაფერი გააჩნდა და არც არაფერს წარმოადგენდა ამქვეყნად, ან თუ დაბალი ზნისაა და სათანადოდ არ არის მომზადებულ-განვრთნილი, რომ განუსაზღვრელმა ძალაუფლებამ არ გარყვნას მისი გული და გონება. რაც შეეხება ფარნავაზს, ჩვენ მას არ ვიცნობთ, ამიტომ საჭიროა, რომ გავიცნოთ იგი. მოვიწვიოთ! დაე, ჩამოვიდეს! ღირსეულად მივილოთ და პატივი ვცეთ. რამდენიმე დღესაც კი ვისტუმრებ, თუ საჭიროდ ჩავთვლი. შევისწავლოთ, დაგაკვირდეთ და საუბარში გამოვცადოთ. არა მგონია (ჩაცინვით) მე და შენ აზონივით შევცდეთ, გონება დაგვებინდოს და ვერ ამოვიცნოთ ფარნავაზის ნამდვილი სახე. გავიგოთ, თუ რა უდევს გულში, რას ფიქრობს, რას იტყვის და რას მოიმოქმედებს. საუბარში შესაძლებელია ფარნავაზს გამოსაცდელად მკაცრი პირობები დაუყენო და რთული გარემოებები შევუქმნა, ვნახოთ ერთი, რა სიმტკიცისა და რა ხარისხის ფოლადითაა გამონრთობილ-გამობრძმედილი მისი სული (მოსვამს სასმისს).

რატი – ძალიან კარგი, ერისთავო, მოვიწვიოთ! დაე, ჩამოვიდეს ფარნავაზი (ხელების ფშვნეგითა და ნასიამოვნები, ოდნავ ირონიული ღიმილით).

ქუჯი – გაამზადე არზა, დაჯექი და მისწერე წერილის პასუხი ფარნავაზს.

ქუჯი ფეხზე წამოდგა. რატი სწრაფად მივიდა დარბაზის კუთხესთან მდგომ პატარა მაგიდასთან, რომელზეც არზა-ნიგნები იყო დახვავებული, მიუჯდა მაგიდას და ახალი არზა გადმოიღო წერილის დასაწერად. ჩაფიქრებული ქუჯი დარბაზში ნელი სვლით ბოლთის ცემას მოჰყვა და თან წერილის ტექსტის წარმოთქმა დაიწყო:

ქუჯი – ძმაო ფარნავაზ, დიდად განმახარა წერილმან შენმან, ალსდექ და მოდი ჩემთან.

სიმდიდრე-ხვასტაგითა შენითა შეჰქმენ და განამრავლე სპაჯარი და ლაშქარი. დავუდგეთ ერთმანეთს გვერდიგვერდ და ისე შევებათ ერთიანი ძალით ქართველთა მტერს, აზონს. განვდევნოთ მტერი ჩვენი კუთვნილი მინა-წყლიდან; და განიხარებდეს დიდი სიხარულითა ყოველი ქართველი! ისევე როგორც რომ განვიხარე მე.

ფარდა

II ნაწილი

ქუჯის სასახლის მცირე დარბაზში სასახლის მსახურთ მაგიდაზე ძვირფასი სასმის-ჭურჭელი, ტკბილეული დაენყოთ და რამდენიმე შანდალიც დაედგათ, სქელი სანთლებით დანთებული, რადგან საღამო მოახლოებულიყო. დარბაზში ქუჯი და ფარნავაზი ერთად შემოვიდნენ, მათ უკან რატი და ბაქარი შემოჰყვნენ. ფარნავაზი და ქუჯი კარგ გუნება-განწყობილებაზე იყვნენ, ნადირობაზე საუბრობდნენ, მსუბუქად ხუმრობდნენ და იცინოდნენ.

ქუჯი – (მოლიმარი) ბაქარისგან გადმოცემით ვიცი, რომ უბადლო მონადირე ხარ, ფარნავაზ.

ფარნავაზი – (გალიმებული) არც ბაქარია ნაკლები მონადირე, თუ უკეთესი არა.

ქუჯი – თუ ასეა, მაშინ ხვალ სანადიროდ გინვევთ შველზე, ეგრისის საუკეთესო სანადირო სანახებში.

ფარნავაზი – (კმაყოფილი) სიამოვნებით, ჩემო ქუჯი, დიდი სიამოვნებით დაგთანხმდები.

ქუჯი – დიდებული ოჯახი გყავს, ფარნავაზ, მანდილოსნები თუ არიან კმაყოფილნი ეგრისში სტუმრობით?

ფარნავაზი – ოო, ქუჯი, უსაზღვროდ მაღლიერი ვარ ჩემი და ჩემი ოჯახის ასეთი მეფური დახვედრისა და მიღებისათვის, დიდებული ნადიმისა და დედისა და დებისა ჩემისა კეთილად მოწყობისათვის.

ქუჯი – ფარნავაზ, მაღლიერი მე ვარ თქვენი, იმ უძვირფასესი ძღვენისა და საჩუქრებისთვის, რაც თქვენმა ოჯახმა მიბოძა და პატივი მცა. მეც მინდა ძვირფასი ძღვენი მოგართვა და საჩუქრად მოოქროვილ-მოვერცხლილი, მტკიცე და ძლიერი საბრძოლო აბჯარ-მუზარადი და მახვილი გადმოგცე.

ქუჯი რატის გახედავს, რომელსაც უკვე მოაქვს ძვირფასი საჩუქარი, ართმევს ძღვენს და ფარნავაზს გადასცემს.

ფარნავაზი – (ჩაცინებით) დაგვჭირდება, დაგვჭირდება... ჩინებული საჩუქარია, გმადლობ, ქუჯი.

ფარნავაზი ჩამოართმევს ძღვენს ქუჯის, მახვილს ერთი-ორ-ჯერ დაიქნევს, მოლიმარი კვლავ მადლობას გადაუხდის ქუჯის და შემდეგ ყველაფერს ბაქარს გადასცემს, რომელიც აბჯარსა და მახვილს დარბაზის კუთხეში მდგარ ტახტზე დაანყობს. ქუჯი ფარნავაზს სთავაზობს, რომ მაგიდასთან მდგომ ტახტ-სავარძელზე დაბრძანდეს და თვითონაც მის მოპირდაპირედ, მაგიდის მეორე მხარეს ირიბად მდგარ ტახტ-სავარძელზე ჯდება. ბაქარი და რატი მათ სიახლოვეს, მაგიდის უკან, ფეხზე დგანან.

ქუჯი – (სასმის თასს აიღებს მაგიდიდან) ფარნავაზ, კოლხეთი და ქართლი, ეგრისი და იბერია არასოდეს ერთმანეთს გვერდით არ დასდგომიან, ერთად არ უბრძოლიათ და მხარში არ ამოსდგომიან ერთმანეთს მტრის წინააღმდეგ ბრძოლაში. და აი, დადგა დრო და ჟამი, როდესაც ჩვენ ჩვენი ძალები უნდა გავაერთიანოთ, ერთმანეთის გვერდით დავდგეთ და ერთად ვიბრძოლოთ მტრის წინააღმდეგ; მტერი საერთო უნდა გახდეს ჩვენთვის, შენი მტერი ჩემი მტერი იქნება, ჩემი მტერი კი – შენი მტერი. ჩვენს ორ ქვეყანას შორის საფუძველი და საძირკველი უნდა ჩაუყაროთ და მტკიცედ შევაღულაბოთ ერთმანეთისათვის მუდმივი ურთიერთდახმარება; რომ ძმა ძმას ყოველთვის გვერდით ჰყავდეს და მხარში ამოუდგეს გაჭირვების ჟამს! (მოსვამს სასმისს ოდნავ და მაგიდაზე დადგამს).

ფარნავაზი – (მაგიდაზე მდგომ თასს ახლოს მიიწევს. ხმადაბლა, აუჩქარებლად) ჯერ კიდევ უხსოვარი დროიდან შენს ქვეყანას, ქუჯი, და ჩემს ქვეყანას, ასურეილნი და ურარტუელნი მტრობდნენ. შემდეგ კი ჩრდილოეთიდან, ზღვისიქეთა ხალხებისა და კიმერიელთა ბარბაროსულმა ველურმა ტომებმა, მრავალგზის შემოსევების შედეგად, დასცეს და გაანადგურეს ასურეთისა და ურარტუს ძლიერი სამეფოები, გზად კი მათ ჩვენზედ გადაიარ-გადმოიარეს; მრავალგზის წაგვლეკეს და გაგვაცამტვერეს, ძველი კოლხეთის სამეფოცა და ძველი ქართლიც. გავიდა დრო და ჟამი, ორივე ქვეყანა აღვსდექით და მოვძლიერდით, მაგრამ ახალი დიდი უბედურება დაგვატყდა თავს. გაძლიერებული სპარ-

სეთი, დიდი კიროსის ხანაში, დაემუქრა ჩვენი ქვეყნების სიმშვიდე. ინდოეთის ზღვიდან საბერძნეთამდე, ყველა ქვეყანა და მიწა დაიპყრო კიროსმა და ბოლოს ჩვენც მოგვადგა. კიროსმა დაიპყრო ქართლიცა და კოლხეთიც, ორივე ქვეყანა სპარსეთის სატრაპიებად აქცია, რომლებსაც სათავეში სატრაპები ჩაუყენა და სპარსული მმართველობა-კანონმდებლობა დაანესა. ასე გრძელდებოდა მრავალი წლის განმავლობაში ჩვენი ქვეყნების არსებობა სპარსეთის სამეფოს შემადგენლობაში, სადაც ჩვენ ბოლო სატრაპიებად მოვიხსენიებოდით. კიროსის შემდგომ, მომდევნო, აქემენიანთა დინასტიის სპარსეთის მეფეთა – კამბისტა, დარიოსთა, ქსერქსეთა და არტაქსერქსეთა მეფობის პერიოდებში, ქართლი და კოლხეთი ნელ-ნელა თავისუფლდებოდნენ სპარსეთის სამეფოს გავლენისაგან და მხოლოდ სპარსეთის მეფისათვის ხარკისა და გადასახადის გაგზავნილთა შემოიფარგლებოდა სპარსეთისა და ეგრის-ქართლის ურთიერთობა. დროთა განმავლობაში, ნელ-ნელა ისევ ძლიერდებოდა და ღონივრდებოდა ეგრისისა და ქართლის სამეფოები...

სპარსეთის მეფის სიკვდილის შემდეგ სომხით-არმენიის სატრაპიის მმართველი, ირანელი სატრაპი დარიო, სპარსეთის ახალი მეფე გახდა და დარიოს III-დ მოეწვლინა ქვეყანას. მხოლოდ რამდენიმე წელი მოასწრო უდრტვიწველი მეფობა დარიოსმა; შემდეგ კი მრავალწლოვან ომში ჩაერთო მსოფლიო ქვეყნიერების ახალ დიდ დამპყრობელთან, ალექსანდრე მაკედონელთან, რომლის წინააღმდეგ ბრძოლებში დარიოსმა ნაწილ-ნაწილ და ნელ-ნელა დაკარგა ჯერ სპარსეთის მთელი სამეფო და შემდეგ კი – სიცოცხლეც; და აი, შეიქმნა ახალი, ბერძნულ-ელბინური სამყარო, მაკედონელის ახალი იმპერია და ჩვენ ისევ დაგვეცნენ თავს. მაკედონელმა კავკასიის დასამორჩილებლად თავისი ერთ-ერთი მხედართმთავარი, ქართველური წარმომავლობისა და ბერძნულად გაზრდილი, არიან-ქართლის მეფე იარედოსის ვაჟი, აზონი, გამოაგზავნა, რომელიც წარმოშობით ქართლიდან, არიან-ქართული მიწა-წყლიდანაა.

ქუჯი – ფარნავაზ, მოულოდნელი იყო ჩემთვისაც, როდესაც პირველად გავიგე, რომ ცბიერი, სისხლისმოყვარული და ბოროტი აზონი ქართველური მოდგმისა ყოფილა.

ფარნავაზი – ასეა ეს, ქართველური მოდგმისაა. – სპარსეთი! – ამ სიტყვით ჩვენ, ქართველნი და ბერძენნი, სპარსელთა ქვეყანას მოვიხსენიებთ, ისინი კი თავის ქვეყანას სპარსეთს არ ეძახიან, არამედ – ირანს; არიან-ქართლიც ირანის ქართლს და არიან-ქართველთა წარმომავლობის ადგილს ნიშნავს. სწორედ არიან-ქართლია ქართველთა წარმომავლობის აკვანი, რომელიც უკვე დიდი ხანია, ჯერ სპარსეთს ეპყრა და ამჟამად კი ბერძენთ უპყრიათ. სხვადასხვა დროის დამწერლობა-ენისა და ასოთაწყობის მიხედვით, ამ მიწა-წყალს ძველი ასურელები და ურარტუელები – დაია, დიაოხს ეძახდნენ. ძველი ბერძნები და ახალი ბერძნები – აია, ტიაოხ და ტაოდ მოიხსენიებდნენ. აზონს კი ქართველური წარმომავლობის აღარაფერი აღარა აქვს შემორჩენილი. მისი ლაშქარი და ჯარიც შემადგენლობით ჭრელია, მას ჯარში ბერძნებიცა ჰყავს და გაბერძნებული პონტოელი ქართველური წარმომავლობის ხალხიც. აზონმა აღასრულა მაკედონელის დავალება, მთელი კავკასია დაიპყრო და დაიმორჩილა, ყველა მოხარკედ გაიხადა და ყველას გადასახადი დაადო. თვითონ კი ქართლის გულში, მცხეთაში დაჯდა. ამგვარად მოექცნენ ეგრისიცა და ქართლიც ელინური სამყაროს ახლად შექმნილ უზარმაზარ სივრცეში – ინდოეთიდან ბერძნული და ეგვიპტური მიწების ჩათვლით. არავინ იცის, რამდენ ხანს გასტანს ამხელა, უზარმაზარი სამყაროს არსებობა. ძალიან დიდი ხანი იარსება ასურეთმა, ურარტუმ, ეგვიპტემ და სპარსეთმა, მაგრამ დაეცნენ. მუდმივი არაფერი არსებობს ამქვეყნად. ყველაფერი წარმავალია და შემდეგ ახალი მოდის. მაკედონელის მიერ შექმნილი უსაზღვროდ დიდი ქვეყანა ნელ-ნელა ინგრევა და მომავალში საბოლოოდ დაინგრევა. მაკედონელის მონამვლით სიკვდილის შემდეგ მისი ცხედარი ჯერ გაცივებულიც არ იყო, მისი ერთგული მხედართმთავრები ცოფიანი

ძალეზივით რომ დაესივნენ და დაერივნენ ერთმანეთს ქვეყნის დასაყოფად და დასაჯიჯვნად; დიდი, სისხლისმღვრელი ომები დღემდე გრძელდება და კიდევ დიდხანს გაგრძელდება. ხუთიოდე წელიც არ იქნება გასული, რაც მუხანათურად მოკლეს მაკედონელის 13 წლის შვილი ალექსანდრე IV და დედამისი როქსანა. ამგვარად მოსპეს თვრამეტი წლის წინ მონამლული, დიდი მაკედონელის მიერ შექმნილი იმპერიაც და დინასტიაც, ახლა კი ყოფილი დიდი სამეფო კიდევ უფრო დაქუცმაცდა და დაიყო. სწორედ ახლაა ჩვენი დროც! სწორედ ახლა უნდა ვიმოქმედოთ!

ქუჯი – ბრძული გადანყვეტილებაა, ფარნავაზ, ახლა ჩვენთვის არავის სცალია. აზონს თუ წინ აღვუდგებით, მისი დამხმარე არავინ არის; ერთადერთი, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საბერძნეთის მეფე დაესმაროს აზონს, რადგან იგი მას ემორჩილება, მაგრამ არა მგონია, ყველა თავის ომშია ჩაბმული და აზონს ჯარს არავინ გამოუგზავნის.

ფარნავაზი – მაშ, გავერთიანდეთ და წინ აღვუდგეთ აზონს, ჩვენი ქვეყნების გასათავისუფლებლად! (აილებს სასმისს და მოსვამს ოდნავ).

ქუჯი – ჩვენი ქვეყნები ორ ზღვას შუაა მოთავსებული, ძირითადი საფრთხე, თითქმის ყოველთვის, ჩვენთვის სამხრეთიდანაა მოსალოდნელი და ამიტომ მომავალში, აზონის განდევნის შემდეგ, უპირველესად სამხრეთი ზღუდეები გვექნება გასამაგრებელი.

ფარნავაზი – მართალი ხარ, ქუჯი. მტერი ჩვენთან თითქმის ყოველთვის სამხრეთიდან შემოდის. ახლო მეზობელი ქვეყანა ბევრად უფრო საშიშია, ვიდრე შორეული ქვეყანა. რაც უფრო ძლიერია ახლო მეზობელი, მით უფრო საშიშია იგი. ყოველთვის მოლოდინში უნდა იყო, როდის დაგეცემა და წაგართმევს სახლ-კარს. ჩრდილოეთით შედარებით მშვიდად ვართ, რადგან მაღალი კავკასიონის მთების მიჯნაზე ჩვენი მონათესავე ხალხები ცხოვრობენ. წარღვნისეული ნოეს მეორე ვაჟის, იაფეტის შთამომავლის, თარგამოსის რვა შვილთაგან, ძმანი იყვნენ – ქართლოსიც, ეგროსიც,

კავკასოსიც და ლეკოსიც. აზონის წინააღმდეგ ბრძოლაში მათი შთამომავალნიც დამეხმარებიან. არც მომავალში შეგვიქმნიან ისინი ჩვენ საშიშროებას, თუ ძალიან არ გამრავლდნენ და არ გაძლიერდნენ. ამჟამად, პირიქეთა კავკასიონის მთების გადაღმა, ისინი დამცველი ზღუდე-ფარივით არიან ჩვენსა და ჩრდილოელ ბარბაროსებს შორის. დიდი საშიშროება კი სწორედ ჩრდილოელი ბარბაროსებია, რომლებიც არაერთხელ დასცემიან გავლით ჩვენს მიწას საძარცვავად ადრეულ პერიოდში, მაგრამ ეს საშიშროება ძალზედ შორეული მომავალია, რადგან ველური ბარბაროსი თუ ქვეყანაში და სახლში შემოგვივარდა, გაგძარცვავს, ვილაცას მოგიკლავს, მაგრამ წავა, აუცილებლად ისევ წავა! დადგება დრო, როდესაც ეს ველური ბარბაროსები ძალზედ გამრავლდებიან, სახელმწიფოებრიობას შეიქმნიან, ქვეყნად იქცევიან და მათი ქვეყანა დიდად გაძლიერდება. აი, მაშინ კი მეტად საშიში იქნება ჩრდილოელი დიდი და ძლიერი მეზობელი. მაშინ ის საძარცვავად კი აღარ შემოვა ჩვენთან და შემდეგ ისევ წავა, არამედ შემოვა იმიტომ, რომ გაგანადგუროს და აქ დარჩეს! ქვეყანა და სახლ-კარი წაგართვას, მიწა წაგგლიჯოს და მიითვისოს, მაგრამ ეს ძალზედ შორეული მომავალია, მანამდე კი შესაძლებელია, ელინური სამყაროს დაშლის შემდეგ, სხვა ახალი ძალები შეიქმნას და ის ძალები დაემუქროს ჩვენს ქვეყნებს. ამიტომ ისე უნდა გავაძლიეროთ და შევკრათ ჩვენი ქვეყნების სიმტკიცე, რომ ყველაფერს გაუძლონ, რაც დღეს გველის, ხვალაც, მომავალშიც და ძალიან შორეულ მომავალშიც დაგვემუქრება, რომ ქართველი ერი, როგორც ერი, გადარჩეს, არ გადაგვარდეს და არ განადგურდეს!

ქუჯი – ფარნავაზ, დაუშვავთ, რომ აზონთან ბრძოლაში ვერ გავიმარჯვებთ და დავმარცხდით, რა ვქნათ მერე, ჩვენს ქვეყანაში სად უნდა გავიქცეთ; იქნებ ბრძოლის ველზე გამირულად დაცემა სჯობდეს; ან კიდევ, იქნებ წავიღოთ ჩვენი ქონება და სიმდიდრე და კავკასიონის იქეთ გადავიხვეწოთ?

ფარნავაზი – დამარცხების უფლება არა გვაქვს, ქუჯი, აუცილებლად უნდა გავიმარჯვოთ, ქართველთა ყველა კუთხიდან უნდა შევკრიბოთ ხალხი და შევექმნათ დიდი ლაშქარი. ოვსთა და დურძუკ-ლეკთა ლაშქრებიც ძალიან დიდი ძალაა, რომლებიც გვერდში დაგვიდგებიან, მთა და კახეთ-ჰერეთიც მზადაა საბრძოლველად. მცხეთაში, სარკინეში, საბრძოლველად იარაღი და აბჯარი უკვე იჭედება. ბერძენ მებრძოლთა ნაწილი დიდად უკმაყოფილოა აზონით, მათ ჩვენს მხარეზე გადმობირებას მე ჩემს თავზე ავიღებ.

ქუჯი – ფარნავაზ, დაახლოებით რა რაოდენობის ლაშქარს შეკრებ აზონთან საბრძოლველად?

ფარნავაზი – ქართლში, მცხეთა-მთიანეთში, რვა ათას ქვეით მებრძოლსა და სამი ათას ცხენოსან მხედარს შევკრებ, კახეთ-ჰერეთში – შვიდი ათას მებრძოლსა და ორი ათას მხედარს; დურძუკეთიდან და ოსეთიდანაც ათათი ათასი მხედარი ჩამოვა. მთლიანობაში ოცდახუთი ათასი მხედარი და თხუთმეტი ათასი ქვეითი მებრძოლი მიეყოლება. შენ რამდენი მოლაშქრის შეკრება შეგიძლია, ქუჯი?

ქუჯი – თხუთმეტი ათასი მოლაშქრის, რვა ათასი მხედრითა და შვიდი ათასი ქვეითი ჯარით.

ფარნავაზი – 55-ათასიანი ლაშქარი, მთელს კავკასიაში შეკრებილი, დიდი ძალაა. მაკედონელი 45-ათასიანი ლაშქრით შეება სპარსეთის მეფეს, დარიოსს. ზოგიერთ ბრძოლაში მაკედონელთან შედარებით დარიოსს სამჯერ მეტი ჯარი ჰყავდა, ზოგიერთ ბრძოლაში კი – ხუთჯერ მეტიც, და თან განუსაზღვრელი შესაძლებლობები გააჩნდა, მაგრამ მაკედონელთან ყოველ ბრძოლაში დარიოსი დამარცხებული რჩებოდა. აზონი ალბათ დაახლოებით 30 ათასამდე ჯარს თუ შეკრებს. ჩვენ უნდა გავიმარჯვოთ, დამარცხების უფლება არა გვაქვს, აუცილებლად უნდა გავიმარჯვოთ!

ქუჯი – ძალიან დიდი სიფრთხილე გემართებს, რომ საბრძოლო სამზადისმა აზონის ყურამდე არ მიაღწიოს.

ფარნავაზი – დიდი სიფრთხილეს და დიდი სისწრაფეს, ლაშქრის შესაკრებად, თორემ აზონი, თუკი გაიგებს, რომ

მის წინააღმდეგ შეთქმულება მზადდება, მაშინვე ლაშქრით თავს დაგვეცემა. (სიცილით) შენი არ ვიცი, მაგრამ მე თავი მხრებზე არ შემრჩება, მით უმეტეს, თუ ბერძნებმა გაიგეს, რომ მე სამარას ტახტის მემკვიდრე ვარ.

ქუჯი – რა კაცია აზონი, როგორია იგი?

ფარნავაზი – როგორ გითხრა, ქუჯი, აზონი არის თვითკმაყოფილებით სავსე და შინაგანად მოსაბეზრებლად ცარიელი; არავის არ ენდობა, ყველას ეჭვის თვალით უყურებს. კარგი მებრძოლია, მაგრამ უკვე ასაკოვანია.

ქუჯი – მის გვერდით ამდენი ხანი როგორ გაძელი, რომ ვერავინ გაიგო, ვინცა ხარ?

ფარნავაზი – დროის ამბავი იყო, ქუჯი, ადრე თუ გვიან აზონი მაინც გაიგებდა, ვინცა ვარ, ბევრი ხალხი ჰყავს მოსყიდული და დაშინებული, რომლებიც მის სამსახურში არიან.

ქუჯი – კარგი ჰქენი, რომ დროზე გამოეჩინე.

ფარნავაზი – კი, ნამდვილად დრო იყო განრიდებისა, უფალმაც ინება, ხელი მოემართა ჩემთვის და წინაპართა ჩემთა განძი ჩემს ხელთ მოეცა. ამიტომ ვარ ახლა აქ შენთან (დარბაზის სარკმლებიდან შემომავალი ხმაური ფარნავაზს სიტყვას აწყვეტინებს. სასახლის გარედან მოისმის ცხენების ფლოქვების ხმა, რკინა-აბჯარმუზარადის ჟღერიალი და მხედართა შეძახილები).

ქუჯი – (წამოდგება, სარკმელს მიუახლოვდება) ჩემი ლაშქარი წვრთნა-მზადებიდან ბრუნდება.

ფარნავაზი – (სარკმელს მიუახლოვდება) კარგად შეიარაღებული და განწვრთნილი ჯარი ჩანს.

ქუჯი – შენი წერილის მიღებისთანავე შევკრიბე ჯარი და საბრძოლველად წვრთნა და მომზადება დავაწყებინე (ქუჯი მაგიდისკენ მიანიშნებს ფარნავაზს, შემდეგ რატის გახედავს, ისევ ფარნავაზს მოუბრუნდება და დასხდომას შესთავაზებს). ფარნავაზ, ოვსთა და დურძუკთაგან ჯარის დაქირავება, ალბათ, ძალიან ძვირი გიჯდება და გელირება. ჩემს ჯარს თუ მოგცემ, მე საზღაურად რას მივიღებ?

ფარნავაზი – (გაკვირვებული შეხედავს ქუჯის, შემდეგ ბაქარს გახედავს, თავს დაუშვებს, დაფიქრდება) ქუჯი,

მე აქ სავაჭროდ არ ჩამოვსულვარ შენთან. ლაშქრის შესაქმნელად და შესაკრებად კი რამდენსაც საჭიროდ ჩათვლი, იმდენი ხვასტაგი მოიხმარე, რასაც მეტყვი, იმდენს მოგცემ, რაც შეეხება ოვსთ-დუროძუკთა ლაშქარს, ისინი უსასყიდლოდ იბრძოლებენ, ოღონდ კი გათავისუფლდნენ აზონის მძიმე უღლისგან.

ქუჯი – (ბოლთას სცემს დარბაზში) სანყენად არ მითქვამს, ფარნავაზ, მე ჩემი გეგმები მაქვს. ბრძოლის შემდეგ, აზონი თუ დავამარცხეთ, მე დარწმუნებული უნდა ვიყო, რომ ჩემს ქვეყანას ახალი საშიშროება არ დაემუქრება და ეგრისს თავს არავინ დაესხმება. ამიტომ ზურგი ძლიერად და მყარად უნდა მქონდეს გამაგრებული.

ფარნავაზი – (ფეხზე წამოდგება) ვის გულისხმობ, ქუჯი, პირდაპირ მითხარი. თუ გგონია, რომ ქართლი ეგრისს დაეცემა ან მე შენ გილალატებ, ეს ჩემთვის უკვე დიდი შეურაცხყოფაა!

ქუჯი! – (მოღიმარი ჩამოჯდება, ფარნავაზსაც მიანიშნებს, დაბრძანდიო) დამშვიდდი, ფარნავაზ, მე ჩემს ქვეყანაზე და ჩემს ხალხზე ვფიქრობ, ჩემი ხალხის მომავალი მაფიქრებს და მანუხებს, ამიტომ სიფრთხილე მმართებს. მე ხომ არ ვიცი, ფარნავაზ, ძალაუფლების დაპატრონების, ქართლის ტახტზე ასვლის შემდეგ როგორი გახდები, შეიცვლები თუ ისეთივე დარჩები, როგორსაც ახლა გიყურებ, ჩემ თვალწინ; ან, ხომ შესაძლებელია, შენ რამე დაგემართოს და შენ მაგივრად ქართლის ტახტზე სხვა ვინმე, გამოუცნობი ზრახვების მქონე კაცი მოვიდეს? ბიძაშენის, სამარას, წინამორბედი ქართლის მმართველი, რომელიც შენც ბაბუად გეკუთვნოდა, გაგონილი გექნება, როგორ იმორჩილებდა ურჩ სოფლებსა და მიწებს. ცეცხლითა და მახვილით გაუბედურებულ-დანაოკებული ხალხი ტყეებს აფარებდა თავს და ისე იბრძოდა. მაშინ გაიცა ბრძანება და ჯარმა ტყეს ალყა შემოარტყა, ტყე ცეცხლს მისცეს და ხალხი ცოცხლად ამოუბუგეს ცეცხლწაიკიდებულ ტყეში. ცოცხლად დანვეს, ფარნავაზ, ცოცხლად!

ფარნავაზი – მეც გაგონილი მაქვს ეგ შემთხვევა. გულახდილი საუბარი გვაქვს, ქუჯი, და მეც პირდაპირ გეტყ-

ვი, ხალხზე ზრუნვა და კაცთა ბედნიერ მომავალზე ფიქრი ძალიან კარგია, მაგრამ ნუ დაივიწყებ იმასაც, ქუჯი, შენს მოსვლამდე რა ხდებოდა ეგრისში; რამდენიმე წლის განმავლობაში შიმშილით განწყდა ეგრისის მოსახლეობის თითქმის ნახევარი, რადგან ხალხს გადასახადებისაგან სულს ხდიდნენ, ყველაფერს ართმევდნენ, უკანასკნელ ლუკმა-პურს აცლიდნენ და შიმშილისგან განწყვეტილ ხალხს სოფლად ტურა-მგელი ხრავდა, რადგან მიცვალებულთა დამმარხველიც კი აღარავინ იყო. (გაბრაზებით) ხალხზე და ერზე ფიქრი და ზრუნვა კარგია და სანაქებო, მაგრამ ხალხის ჩათვლით, აუცილებლად ერისა და ხალხის ჩათვლით! ყველა ქვეყანამ თავის მიწა-წყალს უნდა მიხედოს, იზრუნოს და თავის მიწა-წყალზე მოძლიერდეს, მაშინ ასეთ ქვეყანას დიდი ხნის არსებობა უნერია. ქვეყანა, რომელიც სხვა ქვეყნების დაპყრობას დაიწყებს და დიდ სამეფოდ გადაქცევას დააპირებს, დასაღუპადაა განწირული, რადგანაც მთელ თავის ძალებსა და შესაძლებლობებს დახარჯავს, თავის ხალხს გადაანანილებს და დაქსაქსავს უზარმაზარ სივრცესა და ტერიტორიაზე. ასეთმა დიდმა სამეფომ მცირე ხანი შეიძლება იარსებოს, მაგრამ შემდეგ გადანანილება-დაქუცმაცება ელის უეჭველად და სავსებით შესაძლებელია, შენი საკუთარი, ყველაფრისგან დაცლილი ქვეყანაც კი დაკარგო ისევე, როგორც გაქრა ერთ დროს მძლავრი ხეთთა სამეფო. ასე რომ, პატარა ქართლმა თავის თავს უნდა მიხედოს, და თუ ოდესმე ქართლმა მოინდომა და მაკედონელის მსგავსად დიდი იმპერია-სამეფოს შექმნა მოინადინა, სწორედ ეს იქნება ქართლის დასასრულის დასაწყისი. დაპყრობა არა, მაგრამ მომავალში კი არის შესაძლებელი, რომ ერთი და იგივე ერი და ხალხი, ერთმანეთის მოძმენი, ერთ სამეფოდ გაერთიანდნენ და გაძლიერებულნი, ერთმანეთის მხარდაჭერით, მუდმივად იყვნენ ამქვეყნად.

ქუჯი – (წამოდგება, გაივლ-გამოივლის და პირდაპირ შეხედავს ფარნავაზს) ფარნავაზ, დაფუშვათ, რომ ეგრისი და ქართლი ერთ სამეფოდ გაგაერთიანეთ; არ დაველო-

დოთ მომავალს და აღმოსავლეთი და დასავლეთი, ქართლი და ეგრისი ერთ სახელმწიფოდ შევეკრათ. შენ თანახმა იქნები, რომ გაერთიანებული ორი ქვეყანა, აქედან, ციხეგოჯიდან, მე ვმართო, როგორც არსებულმა ხელისუფალმა, რომელსაც ძალაუფლება უპყრია ხელთ, და ციხეგოჯი ორივე გაერთიანებული ქვეყნის დედაქალაქი გახდეს?

ფარნავაზი – (სავარძლიდან აღელვებული წამოიჭრება და ბაქარს შესძახებს): ბაქარ, ტყუილად ვკარგავთ დროს! აქ, როგორც ვატყობ, სავაჭროდ უფრო ჩამოვსულვართ, ვიდრე საქვეყნო საქმეზე.

დარბაზში დაძაბული სიჩუმე ჩამოვარდება, რომელსაც მოულოდნელად შორეული ჩანგის ჟღერადობა და ქნარზე თან დაყოლილი ტკბილი ლილინი არღვევს.

ნანის სიმღერა

Lento

ჩანგი ან არფა

p ნა - ნი - ნა - ო, ნა - ა - ნი - ნა - ო,
 ნა - ნა, ნა - ნა, ნა - ნი - ნა.

ქუჯი რატის გახედავს, რატი მხრებს აიჩეჩავს.

ბაქარი – (გალიმებული) ნანი მღერის, ფარნავაზის უმცროსი და (ოთხივე მამაკაცი, ფეხზე მდგომნი, ცოტა ხანს უსმენენ ნანის ტკბილ ლილინს ქნარზე).

ქუჯი – ფარნავაზ, მსმენია და ვიცი, როგორ ეხმარები მცხეთაში ობლებს და გაჭირვებულებს და ისიც ვიცი, როგორ გაფასებენ და როგორ უყვარხარ შენს ხალხს.

ფარნავაზი – მე აურაცხელი სიმდიდრე გამაჩნია და შემოძლია ნებისმიერ ქვეყანაში და ნებისმიერ მხარეს წავიდე, უზრუნველად, მეფურად ვიცხოვრო და ასე გავლიო ჩემი წუთისოფელი, მაგრამ, ამის ნაცვლად, დიდ საფრთხეში ვიგდებ თავს, რადგანაც ჩემი ქვეყნის, ერისა და ხალხის მომავალი უფრო მალეღვებს, ვიდრე საკუთარი თავი.

უკმაყოფილოა ხალხი, როცა იგი გაჭირვებულია, გაჭირვებული კაცი კი ფიქრს იწყებს; ხალხი როცა ფიქრს იწყებს, საშიში ხდება. ქვეყნის მმართველს თუ სიმშვიდე უნდა თავის ქვეყანაში, ხალხი უკმაყოფილო არ უნდა ჰყავდეს. აზონს ამდენი არ ესმის და ამიტომ მისით უკმაყოფილო ხალხი ჩვენს სასარგებლოდ უნდა გამოვიყენოთ, არა აქვს მნიშვნელობა, ქართველი იქნება თუ სხვა ერისა და ჯურის კაცი, რომელიც გვერდში ამოგიდგება საერთო მტრის წინააღმდეგ საბრძოლველად, რადგანაც თავისი გაჭირვებისა და უკმაყოფილების დასასრულს ის კაცი შენს გამარჯვებაში ხედავს. ხალხი ჩვენგან ელის თავის გადარჩენას და სადაც წავალთ, თან გამოგვყვება (ფარნავაზი ჩაფიქრებული მძიმედ დაეშვება ტახტ-სავარძელში).

ქუჯი – (სასმისი თასები ღვინით შეავსო. ერთი ფარნავაზს მიანოდა, მეორე თვითონ აიღო და სავარძელში ჩაჯდა) მართალს ბრძანებ, ფარნავაზ, ხალხი ჩვენ შემოგვცქერის და მოლოდინშია. მე და შენ საერთო ენა უნდა გამოვნახოთ, აუცილებლად უნდა გამოვნახოთ და წინ ვიაროთ; წინ უნდა წავიდეთ, თუმცა სადაც არ უნდა წავიდეთ, მუდამ ერთად უნდა ვიყოთ და ერთად ვიაროთ.

ფარნავაზი – ქუჯი, ჩვენი ქვეყნების დღევანდელ დღეზე ფიქრით, ჩვენი ერის მომავალზე ვფიქრობთ. დღეს ჩვენ მიერ ჩაყრილი საძირკველი და საფუძველი ქართველი ხალხისა და ქართველი ერის მომავალია, თუ, რა თქმა უნდა, ჩვენი ქვეყანა ისტორიის ქარბორბალასა და დროის ორომტრიალს გადაურჩა. მთავარი ეს არის და არა ის, დღეს გაერთიანებული ქართლისა და ეგრისის მეფე შენ გახდები თუ მე!.. გაერთიანებული ქართლ-

ეგრისის დედაქალაქი მცხეთა იქნება თუ ციხეგოჯი!.. დღესდღეობით მცხეთას, როგორც დიდ სავაჭრო ცენტრს, ბევრ ქვეყანაში იცნობენ, რადგან ძალზე ხელსაყრელ ადგილას მდებარეობს. მცხეთაში უამრავი სხვადასხვა ჯურისა და ერის ხალხი ცხოვრობს, სხვადასხვა ენაზე და კილოკავზე მეტყველებენ. მცხეთაში ყოველდღიურად გაიგებ ქართულ, ბერძნულ, სპარსულ, სომხურ, ებრაულ, არამეულ და კიდევ მთის ზოგიერთი ხალხის ენებზე საუბარს. ციხეგოჯი თუ გაერთიანებული ეგრის-ქართლის დედაქალაქი გახდება, მცხეთაში შესაძლებელია ეს ხალხი აღსდგეს ქალაქის ძალაუფლების ხელში ჩასაგდებად და ეს ბრძოლები – ქართველებს, ბერძნებს, სპარსელებსა და კიდევ სხვათა შორის დიდი ხანი შეიძლება გაგრძელდეს; მცხეთა ქართლის შუაგულია და მცხეთიდან ქვეყნის მართვა ყველა მიმართულებით უფრო ადვილი და მოსახერხებელია. დღესდღეობით მცხეთა ძალზე მნიშვნელოვანი ქალაქია. მომავალში კი თვით ერმა და მომავალ თაობათა მმართველებმა გადაწყვიტონ, სად გადაიტანონ ან დააარსონ ახალი დედაქალაქი.

ქუჯი – ფარნავაზ, დავუშვათ და გავაერთიანეთ ქართლი და ეგრისი. შენ როგორ მოაწყობდი და გამართავდი ქვეყანას?

ფარნავაზი – ამის შესახებ ძალიან ბევრი მიფიქრია, ქუჯი, ქვეყანა საერისთავოებად დაიყოფა, ყოველ საერისთავოს ერისთავი ჩაუდგება სათავეში, რომელსაც ათასისთავეები დაემორჩილებიან; ათასისთავეები კი – საერისთავოთა მიწა-წყლისა და იქ მცხოვრები ხალხის მოყურადღებ-მიმხედავნი და პასუხისმგებელნი იქნებიან, მშვიდობიან დროს თუ საომარი მდგომარეობისას. ყველა ერისთავი ერთ დიდ მთავარს – ერისთავთ-ერისთავს დაემორჩილება, რომელიც ამავე დროს იქნება გაერთიანებული ქვეყნის მთავარი სპასპეტი, მხედართმთავარი, და მეფის შემდეგ მეორე კაცი ქვეყანაში.

ქუჯი – ღმერთებს რას უპირებ, ფარნავაზ? ამდენი ერისა და სხვადასხვა რწმენის ხალხს როგორ დაიმორჩილებ?

აზონის მიერ შემოტანილ ძველ ბერძნულ ღმერთებსა და შემდეგ ახლად დაფუძნებულ, გაცისა და გაიმის ღმერთებს რას უპირებ? (ქუჯი წამოდგება და ფარნავაზის მოპირდაპირედ ჩამოჯდება მაგიდასთან).

ფარნავაზი – არა მარტო ამ ღმერთებს, რაც შენ ჩამოთვალე, ქუჯი, არამედ კიდევ ბევრ სხვა ქართულ ღმერთს სცემენ თაყვანს, რომლებიც ოდითგანვე არსებობდნენ: ნადირობის ქალღმერთ დალის, ტყის ღმერთ ოჩოპინტრეს, მიწის, ნაყოფიერების, წვიმისა და კიდევ მრავალ სხვა ღვთაებას. ყველა ამათ დაუმატე ებრაელთა ღმერთი, სპარსელთა ზარატუსტრას მიერ შექმნილი ღმერთი და რელიგია, რომელსაც ისინი ზოროასტრიზმს ეძახიან, ჩვენ კი ცეცხლთაყვანისმცემლობით მოვიხსენიებთ და სხვა მრავალი კერპები. მცხეთაში, ქართლის მთაზე, აზონმა თავის მიერ აშენებულ აკროპოლისში, რომელიც სამეფო სასახლის მახლობლად მდებარეობს, ჯერ ბერძნული ღმერთები და ქალღმერთები მოათავსა, ბერძნული ათენის აკროპოლისის მსგავსად, შემდეგ კი აკროპოლისის პანთეონში ახალი ღმერთები განალაგა – მოვერცხლილ-მოოქროვილი გაცი და გაიმი, რომლებიც სიმბოლურად კაცსა და ქალს გამოსახავენ. სწორედ ამ ადგილას დავდგამ ახალ ღმერთს, მრისხანეს და ძლიერს, მახვილღმერთულს, ძვირფას აბჯარასხმულ მებრძოლს, რომელიც მთავარი ღვთაება, ჩვენი ერისა და ქვეყნის თავისუფლების სიმბოლო იქნება. სახელად ერქმევა „არმაზი“ და იქნება ჩვენი მთავარი ღმერთი; ის დაგვიცავს მტრის შემოსევებისაგან, ქვეყნის აოხრება-განადგურებისაგან და ყოველი კაცისათვის ვაჟკაცობისა და მხნეობის სიმბოლო, იმედის მიმცემი იქნება სამშობლოს თავისუფლებისათვის ბრძოლასა და მისთვის თავდადებაში! (ფარნავაზი ფანჯარას მიუახლოვდა და დაღამებულ კოლხეთის ცას მიაპყრო მზერა).

ქუჯი – ფარნავაზ, ძველი კოლხური დამწერლობა აღარ არსებობს; ეგრისსა და ქართლში ბერძნული და ძველარამეული დამწერლობა იხმარება, სალაპარაკოდ კი ქართული ენა და რამდენიმე შიდასახმარი, განსხვავებუ-

ლი ენა-კილოკავი გვაქვს, ამის შესახებ თუ გიფიქრია?
ფარნავაზი – (მოტრიალდება ქუჯისკენ) რა თქმა უნდა, ქუჯი, ბერძნებს როცა განვდევნით და გავათავისუფლებთ ჩვენს ქვეყანას, შემოვიღებთ და დავანესებთ ქართულ დამწერლობას!

რატი – (გაკვირვებით) ქართულ დამწერლობას?

ფარნავაზი – დიახ, ქართულ დამწერლობას!.. ახალ ქართულ დამწერლობას!.. (ფარნავაზი ბაქარისკენ წავიდა და მხარზე ხელი დაადო) ჩემი და ბაქარის ოჯახები ბავშვობიდან მთაში ერთ ოჯახად ვცხოვრობდით და ერთად ვიზრდებოდით. ჯერ კიდევ სხვადასხვა ენისა და წერა-კითხვის სწავლის პერიოდში ჩვენი და ჩვენი დების ძალისხმევითა და დედაჩემის დახმარებით მოვინდომეთ, რომ ახალი ქართული დამწერლობა შეგვექმნა. შევავროვეთ ამჟამინდელი და ძველთაგან არსებული ქართული დამწერლობის მსგავსი რამდენიმე ნიშან-მითითება, ბევრიც ჩვენ ახლად მოვიგონეთ; ჩვენმა დებმა ახალ ასოთა წყობას ლამაზი დამწერლობითი ფორმა და სახე მისცეს და ამგვარად შევექმენით ჩვენი ახალი ქართული დამწერლობა. აზონის განდევნის შემდეგ ბერძნულ ასოთა წერა აღარ იქნება; შემოვიღებ ქართულ მთავარასომწერლობას (ფარნავაზმა ხელისგული მაგიდაზე მსუბუქად დაჭკრა, სავარძლისკენ წავიდა და შიგ ჩაჯდა).

ქუჯი – ფარნავაზ, შენი წერილის მიღების შემდეგ მე და რატი დიდხანს ვბჭობდით, თუ რა გადაწყვეტილება მიგველო და რა გზა აგვეჩია ჩვენი ქვეყნის მომავლისთვის. შენ შესახებ მხოლოდ ბაქარის მონაცოლით შევიტყვეთ, ვინა ხარ და რა მიზან-ჩანაფიქრი გაგაჩნია. გადავწყვიტე, პირადად მენახე, გამეცანი, მომესმინა შენი ნააზრევი, ნუ მინყენ და, შეგნებულად, განზრახ ისეთი პირობები დაგიყენე და ისეთი სახის შეკითხვები დაგისვი, რომელიც უხერხულობაში და გამოუვალ მდგომარეობაში ჩაგაყენებდა, რადგანაც შენი გამოცდა და შემოწმება მინდოდა, მაინტერესებდა შენი აზრი და სიტყვა-საქციელ-ქმედებანი. ჩემთვის ახლა ყველაფერი ნათელია, გასაგებია და დარწმუნებული

ვარ, რომ ჩემ წინაშე არის კაცი, რომელსაც თავის პირად კეთილდღეობაზე ბევრად უფრო მაღლა ქვეყნისა და ერის ინტერესები დაუყენებია!.. მე, ეგრისის მმართველი ერისთავი, რომელსაც ხელთა მაქვს ძალაუფლება და ძლევამოსილება, პატივისცემით ქედს ვიხრი იმ კაცის წინაშე, რომელიც დღეს, ამჟამად არაფერს წარმოადგენს, მაგრამ ხვალ ქვეყნის მეფედ, მმართველად და უფლად მოგვევლინება, რომელიც თავისი ქვეყნისა და ერის მომავალს მრავალსაუკუნოვანი, ასეული და ათასწლეულების დამტკიცვი, შორსმჭვრეტლური ფიქრით განსჯის და მოიაზრებს, ამიტომ მე მზად ვარ გემსახურო, ფარნავაზ, ჩვენი უფლობა შენთვის დამითმია!..

ქუჯის ბოლო სიტყვებს ფარნავაზი ფეხზე წამომდგარი უსმენდა, ბაქარი ილიმებოდა, რატი კი თანხმობის ნიშნად თავს უკრავდა. ფარნავაზი მიუახლოვდა ქუჯის და ისინი ერთმანეთს გადაეხვივნენ. შემდეგ ორივემ სასმისები აიღეს ხელში, თასები ზეალმართეს და წარმოთქვეს:

ქუჯი – ჩვენი ერთად დგომისა და გამარჯვებისა, ფარნავაზ!
 ფარნავაზი – ნამდვილად, ქუჯი! ჩვენი გამარჯვებისა და გაერთიანებისა, გამთლიანებისა და ერთ მუშტად შეკვრისა, საერთო მტრის წინააღმდეგ საბრძოლველად!

კმაყოფილი ქუჯი და ფარნავაზი ისევ სკამებზე დასხდნენ. ფარნავაზმა დადგა თასი მაგიდაზე და მოლიმარმა მიმართა ქუჯის:

ფარნავაზი – ქუჯი, შენი დახმარება ჩემს გამეფებაში, ტახტზე ასვლაში, ეს მხოლოდ ჩემთვის შენგნით განეული სამსახურია, მეტი არაფერი. ეს არ არის საკმარისი, რადგან შენ ბევრად უფრო მეტს წარმოადგენ ჩემთვის, ვიდრე შემწე და დამხმარეა, თუნდაც – სამეფო ტახტის დაუფლებაში. ამიტომ ისე უნდა მოვიქცეთ, როგორც ჩვენი დიდი წინაპრები და ძლიერნი ამა ქვეყნისანი – სხვადასხვა ქვეყნის მეფენი იქცეოდნენ. განვამტკიცოთ ჩვენი ურთიერთკავშირი სამუდამოდ

და სამარადუამოდ! დავმოყვრდეთ და სისხლით დავ-
ნათესავდეთ!.. ცოლად მოგცემ დას ჩემსას, ნანის,
რომელსაც, ნადიმისას შეგატყვე, ქუჯი, რომ ფარუ-
ლად უმზერდი ხანდახან. ნადიმის დასრულებისას
ხუმრობით ჩავკეითხე ნანის, ქუჯი თუ მოგწონს-
მეთქი. ნანი ანითლდა, თანხმობის ნიშნად ერთხელ
თავი დამიკრა და თავისი მოსასვენებელი ოთახისკენ
გაიქცა სიცილით. შენც შეატყობდი ალბათ, ბაქარ,
შენს დათშეზრდილს, ნანის (ფარნავაზი სიცილით
გახედავს ბაქარს, რომელიც ღიმილით რამდენჯერმე
თავს დაუკრავს ფარნავაზს).

ქუჯი - (მოულოდნელობისაგან ოდნავ შეცბუნებული, ნელში
გაიმართება) დავმოყვრდეთ, ფარნავაზ, დიდი სიამოვნ-
ებით დავთანხმდები, შევუთვლდე შენს დას და
გავიხადო ნანი ეგრისის ტახტის თანამოზიარედ (ფარ-
ნავაზი და ქუჯი სიცილით წამოდგებიან და ნასია-
მოვნენი კვლავ ერთმანეთს გადაეხვევიან).

ფარნავაზი - (სიცილით) ომისა და გამარჯვების შემდეგ დიდი
ქორწილ-წვეულება გადავიხადოთ, დურძუკთა და ოვ-
სთა მეფეთა თანდასწრებით. აი, მაშინ კი ეჭვიც ალა-
რავის შეეპარება შენ მიმართ ჩემს ერთგულებაში, ყვე-
ლა დარწმუნდება, რომ ქართლი არასოდეს ეგრისის
დასაპყრობად არ აღსდგება. მე, ფარნავაზი, ხმაღს
ხომ არ აღვმართავ ჩემი საყვარელი დის, ნანის წი-
ნაღმდეგ?

ქუჯი - (გულიანად გაიცინებს) საკვირველია, ფარნავაზ, დღეს
პირველად შევხვდით და ასე მგონია, თითქოს უკვე
დიდი ხანია, ვიცნობდით და მუდამდღე ვნახულობდით
ერთმანეთს.

ფარნავაზი - (სიცილით) ასეა ეს, ქუჯი, ნოეს მეცხრე შთა-
მომავალ ძმათა - ქართლოსისა და ეგროსის ათასწ-
ლოვანი მემკვიდრეობა ვართ შენცა და მეც (ორივენი
აიღებენ თასებს, მოსვამენ და ისევ მაგიდას მიუსხდე-
ბიან).

ქუჯი - ფარნავაზ, ეგრისის ტახტი, ხედავ, რომ ძლიერად მიპ-
ყრია და შინაური მტერიც ამჟამად არა მყავს, არც
ჩემი მომრევი მეგულება ახლომახლო არავინ. მაგრამ

ეს ამჟამად, რადგან მომავალში რა იქნება, არ ვიცი. მე ჩემი კეთილდღეობა იმდენად არ მანუხებს, რამდენადაც ჩემი ქვეყნის მომავალი; მუდმივად იმაზე ვფიქრობ, რა ბედი უნერია, რა მომავალი ელის ჩემს ქვეყანას ასწლეულებისა თუ ათასწლეულების შემდეგ. მეც იგივე სატკივარი მანუხებს, რაც შენ – გადავრჩებით, როგორც ერი, თუ, ღმერთმა არა ქნას, გავქრებით და აღვიგვებით პირისაგან მიწისა; არადა, საწყენი და გულდასაწყვეტი იქნება! ისეთი ერი, ისეთი ხალხი, როგორიც ჩვენია – ხალხი, რომელსაც შრომისუნარიანობა, შრომის სიყვარული, სამშობლოს სიყვარული, ნიჭიერება, სილამაზე, სიმამაცე, გულისხმიერება, შეუპოვრობა, გულადობა, კეთილი ზნე და ერთგულება უხვადაა აქვს, ამ თვისებათა კიდევ უფრო გაღრმავებისა და განვითარების სანაცვლოდ, ისტორიულ დროებათა ნაგავსაყრელ სივრცეში რომ გაქრეს და გაუჩინარდეს, ან კიდევ სხვადასხვა დამპყრობელთაგან, დროთა განმავლობაში, რომ გაიხრწნას, გაირყვნას და გადაგვარდეს, განა უბედურება არ იქნება? მე ვერასოდეს წარმოვიდგენ, რომ ოდესმე ჩვენი ერი ისე დაეცეს, რომ კეთილად შობილებმა დაჰკარგონ კეთილშობილება, მაღალი ზნეობა და ბარბაროსების მსგავსნი, მათსავით ქურდნი და მომპარავნი, კაცის მკვლელნი და მრუშ-მეძავნი გახდნენ; მე ვერასოდეს წარმოვიდგენ, რომ ქართველი კაცი, ადამიანი, ადამის მოდგმა ისე დაეცეს, ისე დაემცროს ველური ბარბაროსის დონემდე, რომ იკადროს და რაღაც მოიპაროს, გაძარცვოს, ადამიანი მოკლას და შეინიროს. ასეთი კეთილი თვისებების, ლამის ღვთაებრივი ბუნების მქონე ადამიანმა, კაცი თუ გქვია, თავს როგორ უნდა აკადრო, რომ იქურდო, რაღაცა მოიპარო; ეს ხომ იგივეა, რომ შენს თავს სულში ღრმად ჩააფურთხო... აი, ეს არის ჩემი საფიქრალი და სადარდელი – არ გაქრეს ჩვენი ერი, ან კიდევ არ გადაგვარდეს, კეთილი და ღირსეული თვისებები არ დაკარგოს და ველური ბარბაროსების მავნე ჩვეულებანი არ აითვისოს და არ შეისისხლხორცოს... ამიტომ დღესვე ჩავუყაროთ საძირკველი

ჩვენი ერის გაძლიერებას, რომ ვერავინ მოგვერიოს, მტერმა ვერ წაგვბილნოს და ვერ გაგვანადგუროს. ერთ სამეფოდ და ერთ სახელმწიფოდ გავერთიანდეთ, სამარადჟამოდ!

მე ნებაყოფლობით უარს ვამბობ ეგრისის სამეფოს ცალკე ქვეყნად არსებობაზე და ეგრისის ტახტს ჩემი ნებით ვაბარებ და ვუერთებ ქართველთა გაერთიანებულ სამეფოს. ჩემი ეს საქციელი სხვა ერის-თავებისთვის მაგალითი იქნება იმისა, რომ მომავალ გაერთიანებულ ქართველთა სამეფოში არასოდეს – არც ანმყოში და არც მომავალში – ვინმე ქედმაღლობითა და სიყოყოჩით გაგულისებულმა, გონებადაბინდულმა ერისთავმა არ მოინდომოს ქართველთა გაერთიანებული სამეფოდან გამოყოფა და ცალკე სამეფოდ შექმნა-ჩამოყალიბება!.. რაც შეეხება იმას, თუ ვინ იქნება გაერთიანებულ ქართველთა სამეფოს მეფე და სამეფო ტახტის მემკვიდრე-გამგრძელებელი, ეს ძალიან ადვილი გადასაწყვეტია; ნოეს შთამომავალნი – ქართლოსი და ეგროსი, ძმანი იყვნენ. ქართლოსი უფროს ძმად ერგებოდა ეგროსს, ამიტომ პირველობა ქართლოსის შთამომავალს ეკუთვნის!

ქართლოსიანთა ჩამომავალი მეფის სამეფოს საქართველო დაერქმევა და მისი პირველი მეფე შენ იქნები, ფარნავაზ! ასე გაერთიანდება ყველა ქართველურ-ეგრისული მიწები და პირველად შეიქმნება ახალი სამეფო-სახელმწიფო – საქართველო, ქართული ენით, დამწერლობითა და კანონმდებლობით, რომელსაც სათავეში ჩაუდგება ქართველი მეფე – ფარნავაზ I.

გაოცებული ფარნავაზი გადაეხვევა მოლიმარ ქუჯის. შემდეგ ორივენი სასმისებს აიღებენ მაგიდიდან. ქუჯი ზეაღმართავს თასს – გაერთიანებულ ქვეყანას და მის პირველ მეფეს, ფარნავაზ I-ს, დღეგრძელობა!

ფარნავაზი – (თასით, ხელანუელი) გაერთიანებულ სამეფოს და მის მთავარ სპასპეტ-ერისთავს, ქუჯის, დღეგრძელობა!

რატი, ბაქარი – (გახარებულები) გაერთიანებული სამეფოსი! ფარნავაზისა და ქუჯის დღეგრძელობა!

დარბაზში მხიარული სიცილით გადახედავს ყველა ერთმანეთს.

ფარნავაზი – (მიუახლოვდება ქუჯის და მხარზე ხელს დაადებს)
ჩემო ქუჯი, ისტორია, დრო განგვსჯის შენცა და მეც...
და ქართველი ერი იქნება ჩვენი მსაჯული!

ქუჯი – ნამდვილად ასეა, ჩემო ფარნავაზ, დრო და ხალხია ჩვე-
ნი მსაჯული, ახლა კი დასვენება გმართებს, გვიანია,
საცაა მამალი იყივლებს. მთელი დღის ნამგზავრი ხარ
და (სიცილით) ხომ არ დაგავინწყდა, ხვალ რა გველის?

ფარნავაზი – (სიცილით) რა დამავინწყებს! ნადირობა, ქუჯი,
ნადირობა!

ქუჯი – (ღიმილით) ნამდვილად, ფარნავაზ, შველზე ნადირობა.

ქუჯი და ფარნავაზი ნელ-ნელა დარბაზიდან გადიან, ბაქარი
და რატიც უკან მიჰყვებიან მათ. თანდათან სცენაზე შუქი ქრება
და რჩება მხოლოდ მაგიდაზე მდგარი სანთლების მკრთალი ნა-
თება. ისმის ხმა:

ხმა ინოფ – შენ, ჰე, ფარნავაზ, ჰქმენ ერთ-მთავრობა,
შენ მოეც ქართველს წიგნი პირველი,
შენ დაუმკვიდრე ერსა ერთობა
და ერთობისა წესი და ძალი...
გრიგოლ ორბელიანი

ფარდა

სარჩევი

ნიკოლოზ ბარათაშვილი	3
სადილი	41
ფარნავაზი და ქუჯი	72